

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

2. Ο Κανόνας της διαγωγής - Σχόλια (2. Vinaya Piṭaka - Aṭṭhakathā)
1. Σχόλια για την απέλαση (1. Pārājikakaṇḍa-aṭṭhakathā)
4. Η ενότητα για την παραχώρηση (4. Nissaggiyakaṇḍaṃ)

PaliVerse

1. Σχόλια για την απέλαση

4. Nissaggiyakaṇḍaṃ

1. Cīvaravaggo

1. Paṭhamakathinasikkhāpadavaṇṇanā

Tim̐sa nissaggiyā dhammā, ye vuttā samitāvinā;
Tesaṃ dāni karissāmi, apubbapadavaṇṇanaṃ.

459. Tena samayena buddho bhagavā vesāliyaṃ viharati gotamake cetiye. Tena kho pana samayena bhagavatā bhikkhūnaṃ ticīvaraṃ anuññātaṃ hotīti ettha ticīvaranti antaravāsako uttarāsaṅgo saṅghāṭīti idaṃ cīvarattayaṃ paribhuñjituṃ anuññātaṃ hoti. Yattha panetaṃ anuññātaṃ, yadā ca anuññātaṃ, yena ca kāraṇena anuññātaṃ, taṃ sabbaṃ cīvarakkhandhake jīvakavatthusmiṃ āgatameva. Aññeneva ticīvarena gāmaṃ pavisantīti yena vihāre acchanti nhānañca otaranti, tato aññena, evaṃ divase divase nava cīvarāni dhārenti.

460. Uppannaṃ hotīti anupaññattiyā dvāraṃ dadamānaṃ paṭilābhavasena uppannaṃ hoti, no nipphattivasena.

Āyasmato sārīputtassa dātukāmo hotīti āyasmā kira ānando bhagavantaṃ ṭhapetvā añño evarūpo guṇavasiṭṭho puggalo natthīti guṇabahumānena āyasmantaṃ sārīputtaṃ atimamāyati. So sadāpi manāpaṃ cīvaraṃ labhitvā rajitvā kappabinduṃ datvā therasseva deti, purebhatte pañītaṃ yāgukhajjakaṃ vā piṇḍapātaṃ vā labhitvāpi therasseva deti, pacchābhatte madhuphāṇitādīni labhitvāpi therasseva deti, upaṭṭhākakulehi dārake nikkhāmetvā pabbājetvāpi therassa santike upajjhaṃ gāhāpetvā sayaṃ anusāvanakammaṃ karoti. Āyasmāpi sārīputto “pitu kattabbakiccaṃ nāma jeṭṭhaputtassa bhāro, taṃ mayā bhagavato kattabbaṃ kiccaṃ ānando karoti, ahaṃ ānandaṃ nissāya appossukko viharituṃ labhāmī”ti āyasmantaṃ ānandaṃ ativiya mamāyati, sopi manāpaṃ cīvaraṃ labhitvā ānandattherasseva detīti sabbaṃ purimasadisameva. Evaṃ guṇabahumānena mamāyanto tadā uppannampi taṃ cīvaraṃ āyasmato sārīputtassa dātukāmo hotīti veditabbo.

Navamaṃ vā bhagavā divasaṃ dasamaṃ vāti ettha pana sace bhaveyya “kathaṃ thero jānātī”ti? Bahūhi kāraṇehi jānāti. Sārīputtatthero kira janapadacārikaṃ pakkamanto ānandattheraṃ āpucchitvāva pakkamati “ahaṃ ettakena nāma kālena āgacchissāmi, etthantare bhagavantaṃ mā pamajjī”ti. Sace sammukhā na āpucchati, bhikkhū pesetvāpi āpucchitvāva gacchati. Sace aññattha vassaṃ vasati, ye paṭhamataraṃ bhikkhū āgacchanti, te evaṃ pahiṇati “mama vacanena bhagavato ca pāde sirasā vandatha, ānandassa ca ārogyaṃ vatvā maṃ ‘asukadivase nāma āgamissatī’ti vadathā”ti sadā ca yathāparicchinnavaseyeva eti. Apicāyasmā ānando anumānenapi jānāti “ettake divase bhagavatā viyogaṃ sahanto adhivāsento āyasmā sārīputto vasi, ito dāni paṭṭhāya asukaṃ nāma divasaṃ na atikkamissati addhā āgamissatī”ti. Yesaṃ yesaṃhi paññā mahatī tesam tesam bhagavati pemañca gāravo ca mahā hotīti iminā nayanāpi jānāti. Evaṃ bahūhi kāraṇehi jānāti. Tenāha -

“navamaṃ vā bhagavā divasaṃ dasamaṃ vā”ti. Evaṃ vutte yasmā idaṃ sikkhāpadaṃ paṇṇattivajjaṃ, na lokavajjaṃ; tasmā āyasmatā ānandena vuttasadisameva paricchedaṃ karonto “atha kho bhagavā...pe... dhāretu”nti. Sace pana therena addhamāso vā māsō vā uddiṭṭho abhaviṣṣa, sopi bhagavatā anuññāto assa.

462-463. Niṭṭhitacīvarasminti yena kenaci niṭṭhānena niṭṭhite cīvarasmim. Yasmā pana taṃ cīvaraṃ karaṇenapi niṭṭhitaṃ hoti, nassanādīhipi tasmāssa padabhājane atthamattameva dassetuṃ bhikkhuno cīvaraṃ kataṃ vā hotītiādi vuttaṃ. Tattha katanti sūcikkammaṃ pariyoṣānena kataṃ, sūcikkammaṃ pariyoṣānaṃ nāma yaṃkiñci sūciyā kattabbaṃ pāsapaṭṭagaṇṭhikapattapariyoṣānaṃ katvā sūciyā paṭisāmanaṃ. Naṭṭhanti corādīhi haṭaṃ, etampi hi karaṇapalibodhassa niṭṭhitattā niṭṭhitanti vuccati. Vinaṭṭhanti upacikādīhi khāyitaṃ. Daḍḍhanti agginā daḍḍhaṃ. Cīvarāsā vā upacchinnāti “asukasmim nāma kule cīvaraṃ labhissāmī”ti yā cīvarāsā uppannā hoti, sā vā upacchinnā, etesampi hi karaṇapalibodhasseva niṭṭhitattā niṭṭhitabhāvo veditabbo.

Ubbhataasmim kathineta kathine ca ubbhataasmim. Etena dutiyassa palibodhassa abhāvaṃ dasseti. Taṃ pana kathinaṃ yasmā aṭṭhasu vā mātikāsu ekāya antarubbhārena vā uddharīyati, tenassa niddese “aṭṭhannaṃ mātikāna”ntiādi vuttaṃ. Tattha “aṭṭhimā, bhikkhave, mātikā kathinassa ubbhārāya - pakkamanantikā, niṭṭhānantikā, sannitiṭṭhānantikā, nāsanantikā, savanantikā, āsāvachedikā, sīmātikikantikā, sahubbhārā”ti evaṃ aṭṭha mātikāyo kathinakkhandhake āgatā. Antarubbhāropi “suṇātu me, bhante, saṅgho; yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho kathinaṃ uddhareyya, esā ñatti. Suṇātu me, bhante, saṅgho; saṅgho kathinaṃ uddharati, yassāyasmato khamati, kathinassa ubbhāro, so tuṇhassa; yassa nakkhamati, so bhāseyya. Ubbhataṃ saṅghena kathinaṃ, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evameva dhārayāmī”ti evaṃ bhikkhunīvibhaṅge āgato. Tattha yaṃ vattabbaṃ taṃ āgataṭṭhāneyeva vaṇṇayissāma. Idha pana vuccamāne pāli āharitabbā hoti, atthopi vattabbo. Vuttopi ca na suviññeyyo hoti, aṭṭhāne vuttattāya.

Dasāhaparamanti dasa ahāni paramo paricchedo assāti dasāhaparamo, taṃ dasāhaparamaṃ kālāṃ dhāretabbanti attho. Padabhājane pana atthamattameva dassetuṃ “dasāhaparamatā dhāretabba”nti vuttaṃ. Idañhi vuttaṃ hoti “dasāhaparama”nti ettha yā dasāhaparamatā dasāhaparamabhāvo, ayaṃ ettako kālo yāva nātikkamati tāva dhāretabbanti.

Adhiṭṭhitavikappitesu apariyāpannattā atirekaṃ cīvaranti atirekacīvaraṃ. Tenevassa padabhājane vuttaṃ “anadhiṭṭhitaṃ avikappita”nti.

Channaṃ cīvarānaṃ aññataranti khomaṃ, kappāsikaṃ, koseyyaṃ, kambalaṃ, sāṇaṃ, bhaṅganti imesaṃ channaṃ cīvarānaṃ aññataraṃ. Etena cīvarassa jātim dassetvā idāni pamāṇaṃ dassetuṃ “vikappanupagaṃ pacchima”nti āha. Tassa pamāṇaṃ dīghato dve vidatthiyo, tiriyaṃ vidatthi. Tatrāyaṃ pāli - “anujānāmi, bhikkhave, āyāmena aṭṭhaṅgulaṃ sugataṅgulaena caturaṅgulavitthataṃ pacchimaṃ cīvaraṃ vikappetu”nti.

Taṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyanti taṃ yathāvuttajātippamāṇaṃ cīvaraṃ dasāhaparamaṃ kālāṃ atikkāmayato, etthantare yathā atirekacīvaraṃ na hoti tathā akubbato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, tañca cīvaraṃ nissaggiyaṃ hoti, pācittiyāpatti

cassa hotīti attho. Atha vā nissajjanaṃ nissaggiyaṃ, pubbabhāge kattabbassa vinayakammasetaṃ nāmaṃ. Nissaggiyassa atthīti nissaggiyamicceva. Kintaṃ? Pācittiyaṃ. Taṃ atikkāmayato sanissaggiyavinayakammaṃ pācittiyaṃ hotīti ayamettha attho. Padabhājane pana paṭhamam tāva atthavikappaṃ dassetaṃ “taṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ hotī”ti mātikaṃ ṭhapetvā “ekādase aruṇuggamane nissaggiyaṃ hoti, nissajjitabba”nti vuttaṃ. Puna yassa ca nissajjitabbaṃ, yathā ca nissajjitabbaṃ, taṃ dassetaṃ “saṅghassa vā”tiādi vuttaṃ. Tattha ekādase aruṇuggamaneti ettha yaṃ divasaṃ cīvaraṃ uppannaṃ tassa yo aruṇo, so uppannadivasanissito, tasmā cīvaruppādadivasaena saddhiṃ ekādase aruṇuggamane nissaggiyaṃ hotīti veditabbaṃ. Sacepi bahūni ekajjhaṃ bandhitvā vā veṭhetvā vā ṭhapitāni ekāva āpatti. Abaddhāveṭhitesu vatthugaṇanāya āpattiyo.

Nissajjitvā āpatti desetabbāti kathaṃ desetabbā? Yathā khandhake vuttaṃ, kathaṃca tattha vuttaṃ? Evaṃ vuttaṃ - “tena, bhikkhave, bhikkhunā saṅgham upasaṅkamitvā ekamsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā vuḍḍhānaṃ bhikkhūnaṃ pāde vanditvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaheṭvā evamassa vacanīyo - ‘ahaṃ, bhante, itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno, taṃ paṭidesemī”ti. Idha pana sace ekaṃ cīvaraṃ hoti “ekaṃ nissaggiyaṃ pācittiya”nti vattabbaṃ. Sace dve, “dve”ti vattabbaṃ. Sace bahūni “sambahulānī”ti vattabbaṃ. Nissajjanepi sace ekaṃ yathāpālīmeva “idaṃ me, bhante, cīvara”nti vattabbaṃ. Sace dve vā bahūni vā, “imāni me, bhante, cīvarāni dasāhātikkantāni nissaggiyāni, imānāhaṃ saṅghassa nissajjāmī”ti vattabbaṃ. Pālīṃ vattaṃ asakkontena aññathāpi vattabbaṃ.

Byattena bhikkhunā paṭibaleṇa āpatti paṭiggahetabbāti khandhake vuttanayeneva paṭiggahetabbā. Evañhi tattha vuttaṃ - “byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṅgho ñāpetabbo -

‘Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ sarati vivarati uttāniṃ karoti deseti, yadi saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmassa bhikkhuno āpattiṃ paṭiggaṇheyya’nti.

Tena vattabbo ‘passasī’ti? ‘Āma, passāmī’ti. Āyatīṃ saṃvareyyāsī’ti. Dvīsu pana sambahulāsu vā purimanayeneva vacanabhedo ñātabbo.

Cīvaradānepi “saṅgho imaṃ cīvaraṃ imāni cīvarānī”ti vatthuvaseṇa vacanabhedo veditabbo. Gaṇassa ca puggalassa ca nissajjanepi eseṇa nayo.

Āpattidesanāpaṭiggahaṇesu panettha ayaṃ pālī - “tena, bhikkhave, bhikkhunā sambahule bhikkhū upasaṅkamitvā ekamsaṃ uttarāsaṅgaṃ katvā vuḍḍhānaṃ bhikkhūnaṃ pāde vanditvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaheṭvā evamassu vacanīyā - ‘ahaṃ, bhante, itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno taṃ paṭidesemī’ti. Byattena bhikkhunā paṭibaleṇa te bhikkhū ñāpetabbā -

‘Suṇantu me āyasmantā, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ sarati vivarati uttāniṃ karoti deseti. Yādāyasmantānaṃ pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmassa bhikkhuno āpattiṃ paṭiggaṇheyya’nti.

Tena vattabbo ‘passasī’ti? ‘Āma, passāmī’ti. ‘Āyatīṃ saṃvareyyāsī’ti.

Tena bhikkhunā ekaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamtivā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaḥetvā evamassa vacanīyo - ‘ahaṃ, āvuso, itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno taṃ paṭidesemī’ti. Tena vattabbo ‘passasī’ti, āma passāmīti āyatīṃ saṃvareyyāsī’ti. Tattha purimanayeneva āpattiyā nāmaggaḥaṇaṃ vacanabhedo ca veditabbo.

Yathā ca gaṇassa nissajjane evaṃ dvinnāṃ nissajjanepi pāḷi veditabbā. Yadi hi viseso bhaveyya, yatheva “anujānāmi, bhikkhave, tiṇṇannaṃ pārisuddhiuposathaṃ kātuṃ, evaṃca pana, bhikkhave, kātabbo. Byattena bhikkhunā paṭibalena te bhikkhū ñāpetabbā’tiādinā nayena “tiṇṇannaṃ pārisuddhiuposathaṃ kātu”nti vatvā puna “anujānāmi, bhikkhave, dvinnāṃ pārisuddhiuposathaṃ kātuṃ, evaṃca pana, bhikkhave, kātabbo. Therena bhikkhunā ekaṃsaṃ uttarāsaṅga”ntiādinā nayena visumyeva dvinnāṃ pārisuddhiuposatho vutto, evamidhāpi visuṃ pāḷiṃ vadeyya, yasmā pana natthi, tasmā avatvā gatoti, gaṇassa vuttā pāḷiyevettha pāḷi.

Āpattiṃ paṭiggaḥaṇe pana ayaṃ viseso, yathā gaṇassa nissajjitvā āpattiyā desiyamānāya āpattiṃ paṭiggaḥako bhikkhu ñattiṃ ṭhapeti, evaṃ aṭṭhapetvā dvīsu aññatarena yathā ekapuggalo paṭiggaṇhāti, evaṃ āpattiṃ paṭiggaḥetabbā. Dvinnāñhi ñattiṃ ṭhapanā nāma natthi, yadi siyā dvinnāṃ pārisuddhiuposathaṃ visuṃ na vadeyya.

Nissatṭhacīvaradānēpi yathā “imaṃ cīvaraṃ āyasmato dammī”ti eko vadati, evaṃ “imaṃ mayaṃ cīvaraṃ āyasmato demā”ti vattuṃ vaṭṭati. Ito garukatarāni hi ñattidutiyakammānēpi “apaloketvā kātabbānī”ti vuttāni atthi, tesāṃ etaṃ anulomaṃ nissatṭhacīvaraṃ pana dātabbameva adātuṃ na labbhati, vinayakammamattañhetā. Na taṃ tena saṅghassa vā gaṇassa vā puggalassa vā dinnameva hotīti.

468. Dasāhātikkante atikkantasaññīti dasāhaṃ atikkante cīvare “atikkantaṃ ida”nti evaṃsaññī, dasāhe vā atikkante “atikkanto dasāho”ti evaṃsaññī. Nissaggiyaṃ pācittiyanti na idha saññā rakkhati. Yopi evaṃsaññī, tassapi taṃ cīvaraṃ nissaggiyaṃ pācittiyāpatti ca. Sanissaggiyavinayakammaṃ vā pācittiyanti ubhopi atthavikappā yujjanti. Esa nayo sabbattha.

Avisajjite vissajjitasaññīti kassaci adinne apariccatte “pariccattaṃ mayā”ti evaṃsaññī.

Anaṭṭhe naṭṭhasaññīti attano cīvarena saddhiṃ bahūni aññesaṃ cīvarāni ekato ṭhapitāni corā haranti. Tatresa attano cīvare anaṭṭhe naṭṭhasaññī hoti. Esa nayo avinaṭṭhādīsopi.

Avilutteti ettha pana gabbhaṃ bhinditvā pasayhāvahāravasena avilutteti veditabbaṃ.

Anissajjitvā paribhuñjati āpatti dukkaṭassāti sakīṃ nivatthaṃ vā sakīṃ pārutaṃ vā kāyato amocetvā divasampi vicarati, ekāva āpatti. Mocetvā mocetvā nivāseti vā pārupati vā payoge payoge dukkaṭaṃ. Dunnivatthaṃ vā duppārutaṃ vā saṅṭhapentassa anāpatti. Aññassa taṃ paribhuñjatopi anāpatti, “anāpatti aññena kataṃ paṭilabhitvā paribhuñjati”ti ādivacanañcettha sādhaṃ. Anatikkante atikkantasaññīno vematikassa ca dukkaṭaṃ paribhogaṃ sandhāya vuttaṃ.

469. “Anāpatti antodasāhaṃ adhiṭṭheti, vikappeti”ti ettha pana adhiṭṭhānupagaṃ vikappanupagañca veditabbaṃ. Tatrāyaṃ pāḷi - atha kho bhikkhūnaṃ etadahosi - “yāni tāni bhagavatā anuññātāni ‘ticivara’nti vā ‘vassikasāṭikā’nti vā ‘nisīdana’nti vā ‘paccattharaṇa’nti vā ‘kaṇḍuppaṭicchādī’nti vā mukhapuñchanacoḷakanti vā parikkhāracoḷanti vā sabbāni tāni adhiṭṭhātabbānīti nu kho udāhu vikappetabbānī”ti, bhagavato etamatthaṃ ārocesuṃ -

“Anujānāmi, bhikkhave, ticivaraṃ adhiṭṭhātuṃ na vikappetuṃ; vassikasāṭikaṃ vassānaṃ cātumāsaṃ adhiṭṭhātuṃ tato paraṃ vikappetuṃ; nisīdanaṃ adhiṭṭhātuṃ na vikappetuṃ; paccattharaṇaṃ adhiṭṭhātuṃ na vikappetuṃ; kaṇḍuppaṭicchādiṃ yāvaābādhā adhiṭṭhātuṃ tato paraṃ vikappetuṃ; mukhapuñchanacoḷaṃ adhiṭṭhātuṃ na vikappetuṃ; parikkhāracoḷaṃ adhiṭṭhātuṃ na vikappetu”nti.

“Tattha ticivaraṃ” adhiṭṭhahantena rajitvā kappabinduṃ datvā pamāṇayuttameva adhiṭṭhātabbaṃ. Tassa pamāṇaṃ ukkaṭṭhaparicchena sugatacīvarato ūnakaṃ vaṭṭati, lāmakaparicchena saṅghāṭiyā uttarāsaṅgassa ca dīghato muṭṭhipaṇcakaṃ tiriyaṃ muṭṭhittikaṃ pamāṇaṃ vaṭṭati. Antaravāsako dīghato muṭṭhipaṇcako tiriyaṃ dvihatthopi vaṭṭati. Pārupaṇenapi hi sakkā nābhiṃ paṭicchādetunti. Vuttappamāṇato pana atirekaṃ ūnakañca parikkhāracoḷanti adhiṭṭhātabbaṃ.

Tattha yasmā “dve cīvarassa adhiṭṭhānā - kāyena vā adhiṭṭheti, vācāya vā adhiṭṭheti”ti vuttaṃ, tasmā purāṇasaṅghāṭiṃ “imaṃ saṅghāṭiṃ paccuddharāmī”ti paccuddharitvā navaṃ saṅghāṭiṃ hatthena gahetvā “imaṃ saṅghāṭiṃ adhiṭṭhāmī”ti cittena ābhogaṃ katvā kāyavikāraṃ karontena kāyena adhiṭṭhātabbā. Idaṃ kāyena adhiṭṭhānaṃ, taṃ yena kenaci sarīrāvayavena aphasantassa na vaṭṭati. Vācāya adhiṭṭhāne pana vacībhedaṃ katvā vācāya adhiṭṭhātabbā. Tatra duvidhaṃ adhiṭṭhānaṃ - sace hatthapāse hoti “imaṃ saṅghāṭiṃ adhiṭṭhāmī”ti vācā bhinditabbā. Atha antogabbhe vā uparipāsāde vā sāmantavihāre vā hoti ṭhapitaṭṭhānaṃ sallakkhetvā “etaṃ saṅghāṭiṃ adhiṭṭhāmī”ti vācā bhinditabbā. Esa nayo uttarāsaṅge antaravāsake ca. Nāmamattameva hi viseso. Tasmā sabbāni saṅghāṭiṃ uttarāsaṅgaṃ antaravāsakanti evaṃ attano nāmeneva adhiṭṭhātabbāni. Sace adhiṭṭhahitvā ṭhapitavatthehi saṅghāṭiādīni karoti, niṭṭhite rajane ca kappe ca imaṃ “paccuddharāmī”ti paccuddharitvā puna adhiṭṭhātabbāni. Adhiṭṭhitena pana saddhiṃ mahantatarameva dutiyapaṭṭaṃ vā khaṇḍaṃ vā saṃsibbantena puna adhiṭṭhātabbameva. Same vā khuddake vā adhiṭṭhānakiccaṃ natthi.

Ticivaraṃ pana parikkhāracoḷaṃ adhiṭṭhātuṃ vaṭṭati na vaṭṭatīti? Mahāpadumatthero kirāha - “ticivaraṃ ticivareva adhiṭṭhātabbaṃ. Sace parikkhāracoḷādhīṭṭhānaṃ labheyya udositasikkhāpade parihāro niratthako bhaveyyā”ti. Evaṃ vutte kira avasesā bhikkhū āhaṃsu - “parikkhāracoḷampi bhagavatāva adhiṭṭhātabbanti vuttaṃ, tasmā vaṭṭatī”ti. Mahāpaccariyampi vuttaṃ “parikkhāracoḷaṃ nāma pāṭekkaṃ nidhānamukhametanti ticivaraṃ parikkhāracoḷanti adhiṭṭhahitvā paribhuñjitum vaṭṭati. Udositasikkhāpade pana ticivaraṃ adhiṭṭhahitvā pariharantassa parihāro vutto”ti. Ubhatovibhaṅgabhāṇako puṇṇavālikavāsī mahātissattheropi kira āha - “mayāṃ pubbe mahātherānaṃ assumha, araṇṇavāsino bhikkhū rukkhasusirādīsu cīvaraṃ ṭhapetvā padhānaṃ padahanatthāya gacchanti. Sāmantavihāre dhammasavanatthāya gatānañca nesāṃ sūriye utṭhite sāmaṇerā vā daharabhikkhū vā pattacīvaraṃ gahetvā gacchanti, tasmā sukha-paribhogatthaṃ

ticivaram parikkhāracolanti adhiṭṭhātum vaṭṭatī”ti. Mahāpaccariyampi vuttam pubbe āraññikā bhikkhū abaddhasīmāyaṃ dupparihāranti ticivaram parikkhāracolameva adhiṭṭhahitvā paribhuñjimsū”ti.

“Vassikasāṭikā” anarittappamāṇā nāmaṃ gahetvā vuttanayeneva cattāro vassike māse adhiṭṭhātabbā, tato param paccuddharitvā vikappetabbā. Vaṇṇabhedamattarattāpi cesā vaṭṭati. Dve pana na vaṭṭanti. “Nisīdanam” vuttanayena adhiṭṭhātabbameva, tañca kho pamāṇayuttaṃ ekameva, dve na vaṭṭanti. “Paccattharaṇa”mpi adhiṭṭhātabbameva, tam pana mahantampi vaṭṭati, ekampi vaṭṭati, bahūnipi vaṭṭanti. Nīlampi pītakampi sadasampi pupphadasampīti sabbappakāram vaṭṭati. Sakim adhiṭṭhitam adhiṭṭhitameva hoti. “Kaṇḍuppaṭicchādi” yāva ābādho atthi, tāva pamāṇikā adhiṭṭhātabbā. Ābādhe vūpasante paccuddharitvā vikappetabbā, ekāva vaṭṭati. “Mukhapuñchanacolaṃ” adhiṭṭhātabbameva, yāva ekaṃ dhoviyati, tāva aññaṃ paribhogatthāya icchitabbanti dve vaṭṭanti. Apare pana therā “nidhānamukhametaṃ bahūnipi vaṭṭanti”ti vadanti. Parikkhāracole gaṇanā natthi, yattakaṃ icchatī tattakaṃ adhiṭṭhātabbameva. Thavikāpi parissāvanampi vikappanupagaṃ pacchimacīvarappamāṇaṃ “parikkhāracola”nti adhiṭṭhātabbameva. Bahūni ekato katvā “imāni cīvarāni parikkhāracolāni adhiṭṭhāmī”ti adhiṭṭhātumpi vaṭṭatiyeva. Bhesajjanavakammamātāpituādīnaṃ atthāya ṭhapentenapi adhiṭṭhātabbameva. Mahāpaccariyaṃ pana “anāpattī”ti vuttam. Mañcabhisi pīṭhakabhisi bimbohanaṃ pāvāro kojavoti etesu pana senāsanaparikkhāratthāya dinnapaccattharaṇe ca adhiṭṭhānakiccaṃ natthiyeva.

Adhiṭṭhitacīvaraṃ pana paribhuñjato kathaṃ adhiṭṭhānaṃ vijahatīti? Aññaṃ dānena, acchinditvā gahaṇena, vissāsaggāhena, hīnāyāvattanena, sikkhāpaccakkhānena, kālaṃkiriyaṃ, līṅgaparivattanena, paccuddharaṇena, chiddabhāvenāti imehi navahi kāraṇehi vijahati. Tattha purimehi aṭṭhahi sabbacīvarāni adhiṭṭhānaṃ vijahanti, chiddabhāvena pana ticīvarasseva sabbaaṭṭhakathāsu adhiṭṭhānavijahanaṃ vuttam, tañca nakhapīṭṭhippamāṇena chiddena. Tattha nakhapīṭṭhippamāṇaṃ kaniṭṭhaṅgulinakhavasena veditabbam, chiddaṇca vinibbiddhachiddameva. Chiddassa hi abbhantare ekatantu cepi acchinno hoti, rakkhati. Tattha saṅghāṭiyā ca uttarāsaṅgassa ca dīghantato vidatthippamāṇassa tiriyantato aṭṭhaṅgulappamāṇassa padessa orato chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati, parato na bhindati. Antaravāsakassa pana dīghantato vidatthippamāṇasseva tiriyantato caturaṅgulappamāṇassa padessa orato chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati, parato na bhindati. Tasmā jāte chidde tam cīvaraṃ atirekacīvaraṭṭhāne tiṭṭhati, sūcikkammaṃ katvā puna adhiṭṭhātabbā. Mahāsumatthero panāha - “pamāṇacīvarassa yattha katthaci chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati, mahantassa pana pamāṇato bahi chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ na bhindati, antojātaṃ bhindatī”ti. Karavīkatissatthero āha - “khuddakaṃ mahantaṃ na pamāṇaṃ, dve cīvarāni pārūpantassa vāmahatthe saṅgharitvā ṭhapitaṭṭhāne chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ na bhindati, orabhāge bhindati. Antaravāsakassapi ovaṭṭikaṃ karontena saṅgharitaṭṭhāne chiddaṃ na bhindati, tato oraṃ bhindatī”ti. Andhakaṭṭhakathāyaṃ pana ticīvare mahāsumattheravādaṃ pamāṇaṃ katvā uttarimpi idaṃ vuttam “pacchimappamāṇaṃ adhiṭṭhānaṃ rakkhatī”ti. Parikkhāracole dīghaso aṭṭhaṅgule sugataṅgulena tiriyaṃ caturaṅgule yattha katthaci chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ vijahati. Mahante cole tato parena chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ na vijahati. Esa nayo sabbesu adhiṭṭhātabbakesu cīvaresū”ti.

Tattha yasmā sabbesampi adhiṭṭhātabbakacīvarānaṃ
 vikappanupagapacchimappamāṇato aññaṃ pacchimappamāṇaṃ nāma natthi, yañhi
 nisīdana-kaṇḍuppaṭicchādi-vassikasāṭikānaṃ pamāṇaṃ vuttaṃ, taṃ ukkaṭṭhaṃ, tato
 uttari paṭisiddhattā na pacchimaṃ tato heṭṭhā appaṭisiddhattā. Ticīvarassāpi
 sugatacīvarappamāṇato ūnakattaṃ ukkaṭṭhappamāṇameva. Pacchimaṃ pana visum
 sutte vuttaṃ natthi. Mukhapuñchanapaccattharaṇaparikkhāracoḷānaṃ
 ukkaṭṭhaparicchedo natthiyeva. Vikappanupagapacchimena pana
 pacchimaricchedo vutto. Tasmā yaṃ tāva andhakaṭṭhakathāyaṃ
 “pacchimappamāṇaṃ adhiṭṭhānaṃ rakkhatī”ti vatvā tattha parikkhāracoḷasseva
 sugataṅgulena aṭṭhaṅgulacaturaṅgulapacchimappamāṇaṃ dassetvā itaresaṃ
 ticīvarādīnaṃ muṭṭhipañcakādipabhedaṃ pacchimappamāṇaṃ sandhāya “esa nayo
 sabbesu adhiṭṭhātabbakesucīvaresū”ti vuttaṃ, taṃ na sameti.

Karavīkatissattheravādepi dīghantatoyeva chiddaṃ dassitaṃ, tiriyaṇtato na
 dassitaṃ, tasmā so aparicchinnō. Mahāsumattheravāde “pamāṇacīvarassa yattha
 katthaci chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati, mahantassa pana pamāṇato bahi chiddaṃ
 adhiṭṭhānaṃ na bhindatī”ti vuttaṃ. Idaṃ pana na vuttaṃ - “idaṃ nāma
 pamāṇacīvaraṃ ito uttari mahantaṃ cīvara”nti. Apicettha ticīvarādīnaṃ
 muṭṭhipañcakādibhedaṃ pacchimappamāṇanti adhippettaṃ. Tattha yadi
 pacchimappamāṇato bahi chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ na bhindeyya, ukkaṭṭhapattassāpi
 majjhimapattassa vā omakappamāṇato bahi chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ na bhindeyya, na
 ca na bhindati. Tasmā ayampi vādo aparicchinnō.

Yo panāyaṃ sabbapaṭṭhamo aṭṭhakathāvādo, ayamevettha pamāṇaṃ. Kasmā?
 Paricchedasabbhāvato. Ticīvarassa hi pacchimappamāṇaṇca chiddappamāṇaṇca
 chidduppattidesappamāṇaṇca sabbaaṭṭhakathāsuyeva paricchinditvā vuttaṃ, tasmā
 sveva vādo pamāṇaṃ. Addhā hi so bhagavato adhippāyaṃ anugantvā vutto. Itaresu
 pana neva paricchedo atthi, na pubbāparaṃ sametīti.

Yo pana dubbalaṭṭhāne paṭṭhamam aggaḷaṃ datvā pacchā dubbalaṭṭhānaṃ chinditvā
 apaneti, adhiṭṭhānaṃ na bhijjati. Maṇḍalaparivattanepi eseva nayo. Dupaṭṭassa
 ekasmiṃ paṭale chidde vā jāte gaḷite vā adhiṭṭhānaṃ na bhijjati, khuddakaṃ cīvaraṃ
 mahantaṃ karoti, mahantaṃ vā khuddakaṃ karoti, adhiṭṭhānaṃ na bhijjati. Ubho
 koṭiyo majjhe karonto sace paṭṭhamam chinditvā pacchā ghaṭeti, adhiṭṭhānaṃ bhijjati.
 Atha ghaṭetvā chindati, na bhijjati, rajakehi dhovāpetvā setaṃ kārāpentassāpi
 adhiṭṭhānaṃ adhiṭṭhānamevāti. Ayaṃ tāva “antodasāhaṃ adhiṭṭheti vikappeti”ti
 ettha adhiṭṭhāne vinicchayo.

Vikappane pana dve vikappanā - sammukhāvikappanā ca parammukhāvikappanā ca.
 Kathaṃ sammukhāvikappanā hotīti? Cīvarānaṃ ekabahubhāvaṃ
 sannihitāsannihitabhāvaṇca ñatvā “‘imaṃ cīvara’nti vā ‘imāni cīvarāni’ti vā ‘etaṃ
 cīvara’nti vā ‘etāni cīvarāni’”ti vā “tuyhaṃ vikappemī”ti vattabbaṃ, ayamekā
 sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhuñjitum pana vissajjetum vā
 adhiṭṭhātuṃ vā na vaṭṭati. “Mayhaṃ santakaṃ, mayhaṃ santakāni paribhuñja vā
 vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī”ti evaṃ pana vutte paccuddhāro nāma hoti.
 Tatopabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Aparopi nayo - tatheva cīvarānaṃ ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvaṇca ñatvā
 tasseva bhikkhuno santike “‘imaṃ cīvara’nti vā ‘imāni cīvarāni’ti vā ‘etaṃ cīvara’nti
 vā ‘etāni cīvarāni’”ti vā vatvā pañcasu sahadhammikesu aññatarassa attanā

abhirucitassa yassa kassaci nāmaṃ gahetvā “‘tissassa bhikkhuno vikappemī’ti vā ‘tissāya bhikkhuniyā, sikkhamānāya, tissassa sāmaṇerassa, tissāya sāmaṇeriyā vikappemī’”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ aparāpi sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā “‘tissassa bhikkhuno santakaṃ...pe... tissāya sāmaṇeriyā santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī’”ti vutte paccuddhāro nāma hoti. Tatopabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Kathaṃ parammukhāvikappanā hotīti? Cīvarānaṃ tatheva ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā “‘īmaṃ cīvara’nti vā ‘īmāni cīvarānī’ti vā ‘etaṃ cīvara’nti vā ‘etāni cīvarānī’”ti vā vatvā “‘tuyhaṃ vikappanattāya dammī’”ti vattabbaṃ. Tena vattabbo - “‘ko te mitto vā sandiṭṭho vā’”ti? Tato itarena purimanayeneva “‘tisso bhikkhūti vā...pe... tissā sāmaṇerī’”ti vā vattabbaṃ. Puna tena bhikkhunā “‘ahaṃ tissassa bhikkhuno dammīti vā...pe... tissāya sāmaṇeriyā dammī’”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ parammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā dutiyasammukhāvikappanāyaṃ vuttanayeneva “‘itthannāmassa santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī’”ti vutte paccuddhāro nāma hoti. Tatopabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Dvinnaṃ vikappanānaṃ kiṃ nānākaraṇaṃ? Sammukhāvikappanāyaṃ sayāṃ vikappetvā parena paccuddharāpeti. Parammukhāvikappanāya pareneva vikappāpetvā pareneva paccuddharāpeti, idamettha nānākaraṇaṃ. Sace pana yassa vikappeti, so paññattikovidō na hoti, na jānāti paccuddharitū, taṃ cīvaraṃ gahetvā aññassa byattassa santikaṃ gantvā puna vikappetvā paccuddharāpetabbaṃ. Vikappitavikappanā nāmesā vaṭṭati. Ayaṃ “‘vikappetī’”ti imasmiṃ pade vinicchayo.

“Anujānāmi, bhikkhave, ticīvaraṃ adhiṭṭhātū na vikappetu’”ntiādivacanato ca idaṃ “‘vikappetī’”ti avisesena vuttavacanāṃ viruddhaṃ viya dissati, na ca viruddhaṃ tathāgatā bhāsanti. Tasmā evamassa attho veditabbo, ticīvaraṃ ticīvarasaṅkhepeveva pariharato adhiṭṭhātumeva anujānāmi, na vikappetuṃ. Vassikasāṭikaṃ pana cātumāsato paraṃ vikappetumeva na adhiṭṭhātū. Evañca sati yo ticīvare ekena cīvarena vippavasitukāmo hoti, tassa ticīvarādhiṭṭhānaṃ paccuddharitvā vippavāsasukhatthaṃ vikappanāya okāso dinno hoti. Dasāhātikkame ca anāpattīti etenupāyena sabbattha vikappanāya appaṭisiddhabhāvo veditabbo.

Vissajjetīti aññassa deti. Kathaṃ pana dinnaṃ hoti, kathaṃ gahitaṃ? “‘Imaṃ tuyhaṃ demi dadāmi dajjāmi oṇojemi pariccajāmi nissajjāmi vissajjāmīti vā ‘itthannāmassa demi...pe... nissajjāmī’”ti vā vadati, sammukhāpi parammukhāpi dinnaṃyeva hoti. “‘Tuyhaṃ gaṇhāhī’”ti vutte “‘mayhaṃ gaṇhāmī’”ti vadati, sudinnaṃ suggahitañca. “‘Tava santakaṃ karohi, tava santakaṃ hotu, tava santakaṃ karissasī’”ti vutte “‘mama santakaṃ karomi, mama santakaṃ hotu, mama santakaṃ karissāmī’”ti vadati, duddinnaṃ duggahitañca. Neva dātā dātū jānāti, na itaro gahetuṃ. Sace pana “‘tava santakaṃ karohī’”ti vutte “‘sādhu, bhante, mayhaṃ gaṇhāmī’”ti gaṇhāti, suggahitaṃ. Sace pana “‘eko gaṇhāhī’”ti vadati, itaro “‘na gaṇhāmī’”ti puna so “‘dinnaṃ mayā tuyhaṃ, gaṇhāhī’”ti vadati, itaropi “‘na mayhaṃ iminā attho’”ti vadati. Tato purimopi “‘mayā dinna’”nti dasāhaṃ atikkāmeti, pacchimopi “‘mayā paṭikkhitta’”nti. Kassa āpattīti? Na kassaci āpatti. Yassa pana ruccati, tena adhiṭṭhahitvā paribhuñjitabbaṃ.

Yo pana adhiṭṭhāne vematiko, tena kiṃ kātabbamaṃ? Vematikabhāvaṃ ārocetvā sace anadhiṭṭhitamaṃ bhavissati, evaṃ me kappiyaṃ hotīti vatvā vuttanayeneva nissajjitabbaṃ. Na hi evaṃ jānāpetvā vinayakammaṃ karontassa musāvādo hoti. Keci pana “ekena bhikkhunā vissāsaṃ gahetvā puna dinnamaṃ vaṭṭatī”ti vadanti, taṃ na yujjati. Na hi tassetamaṃ vinayakammaṃ, nāpi taṃ ettakena aññaṃ vatthumaṃ hoti.

Nassatītiādi uttānatthameva. Yo na dadeyya āpatti dukkaṭassāti ettha “mayhaṃ dinnamaṃ iminā”ti imāya saññāya na dentassa dukkaṭamaṃ. Tassa santakabhāvaṃ pana ñatvā lesena acchindanto bhaṇḍamaṃ agghāpetvā kāretabboti.

Samuṭṭhānādīsu idamaṃ sikkhāpadaṃ kathinasamuṭṭhānaṃ nāma kāyavācāto ca kāyavācācittato ca samuṭṭhāti, anadhiṭṭhānena ca avikappanena ca āpajjanato akiriyaṃ, saññāya abhāvepi na muccati, ajānantopi āpajjatīti nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittamaṃ, tivedananti.

Paṭhamakathinasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Udositasikkhāpadavaṇṇanā

471. Tena samayena buddho bhagavāti udositasikkhāpadaṃ. Tattha santaruttarenāti antaranti antaravāsako vuccati, uttaranti uttarāsaṅgo, saha antarena uttaram santaruttaram, tena santaruttarena, saha antaravāsakena uttarāsaṅgenāti attho. Kaṇṇakitānīti sedena phuṭṭhokāsesu sañjātakāḷasetamaṇḍalāni. Addasa kho āyasmā ānando senāsanacārikaṃ āhiṇḍantoti thero kira bhagavati divā paṭisallānatthāya gandhakuṭiṃ pavitṭhe taṃ okāsaṃ labhitvā dunnikkhittāni dārubaṇḍamattikābhaṇḍāni paṭisāmento asammaṭṭhaṭṭhānaṃ sammajjanto gilānehi bhikkhūhi saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonto tesamaṃ bhikkhūnaṃ senāsanatṭhānaṃ sampatto addasa. Tena vuttaṃ - “addasa kho āyasmā ānando senāsanacārikaṃ āhiṇḍanto”ti.

473. Avippavāsasammutiṃ dātunti avippavāse sammuti avippavāsasammuti, avippavāsāya vā sammuti avippavāsasammuti. Ko panettha ānisaṃso? Yena cīvarena vippavasati, taṃ nissaggiyaṃ na hoti, āpattiñca nāpajjati. Kittakaṃ kālaṃ? Mahāsumatthero tāva āha - “yāva rogo na vūpasamati, vūpasante pana roge sīghamaṃ cīvaraṭṭhānaṃ āgantabba”nti. Mahāpadumatthero āha - “sīghamaṃ āgacchato rogo paṭikuppeyya, tasmā saṇikaṃ āgantabbaṃ. Yato paṭṭhāya hi satthamaṃ vā pariyesati, ‘gacchāmī’ti ābhogaṃ vā karoti, tato paṭṭhāya vaṭṭati. ‘Na dāni gamissāmī’ti evaṃ pana dhuranikkhepaṃ karontena paccuddharitabbaṃ, atirekacīvaraṭṭhāne ṭhassatī”ti. Sace panassa rogo paṭikuppati, kiṃ kātabbanti? Phussadevatthero tāva āha - “sace soyeva rogo paṭikuppati, sā eva sammuti, puna sammudidānakiccaṃ natthi. Athañño kuppati, puna dātabbā sammutī”ti. Upatissatthero āha - “so vā rogo hotu, añño vā puna sammudidānakiccaṃ natthī”ti.

475-476. Niṭṭhitacīvarasmim bhikkhunāti idha pana purimasikkhāpade viya atthamaṃ aggahetvā niṭṭhite cīvarasmim bhikkhunoti evaṃ sāmivasena karaṇavacanassa attho veditabbo. Karaṇavasena hi bhikkhunā idamaṃ nāma kātabbanti natthi. Sāmivasena pana bhikkhuno cīvarasmim niṭṭhite kathine ca ubbhate evaṃ chinnapalibodho ekarattampi ce bhikkhu ticīvarena vippavaseyyāti evaṃ attho yujjati. Tattha ticīvarenāti adhiṭṭhitesu tīsu cīvaresu yena kenaci. Ekena vippavutthopi hi ticīvarena vippavuttho hoti, paṭisiddhapariyāpannena vippavutthattā. Tenevassa padabhājane “saṅghāṭiyā vā”tiādi vuttaṃ. Vippavaseyyāti vippayutto vaseyya.

477-478. Gāmo ekūpacārotiādi avippavāsalaṅkhaṇavavathhāpanattham vuttaṃ. Tato param yathākkamena tāneva pannarasa mātikāpadāni vitthārento “gāmo ekūpacāro nāmā”tiādimāha. Tattha ekakulassa gāmoti ekassa rañño vā bhojakassa vā gāmo. Parikkhittoti yena kenaci pākārena vā vatiyā vā parikkhāya vā parikkhitto. Ettāvatā ekakulagāmassa ekūpacāratā dassitā. Antogāme vatthabbanti evarūpe gāme cīvaram nikkhipitvā gāmabbhantare yathārucite thāne aruṇam utthāpetum vaṭṭati. Aparikkhittoti iminā tasseva gāmassa nānūpacāratā dassitā. Evarūpe gāme yasmiṃ ghare cīvaram nikkhittam, tattha vatthabbam. Hatthapāsā vā na vijahitabbanti atha vā tam gharam samantato hatthapāsā na vijahitabbam, aḍḍhateyyaratanappamāṇappadesā uddham na vijahitabbanti vuttaṃ hoti. Aḍḍhateyyaratanabbhantare pana vatthum vaṭṭati. Tam pamāṇam atikkamitvā sacepi iddhimā bhikkhū ākāse aruṇam utthāpeti, nissaggiyameva hoti. Ettha ca yasmiṃ ghareti gharaparichedo “ekakulassa nivesanam hoti”tiādinā laṅkhaṇena veditabbo.

479. Nānākulassa gāmoti nānārājūnam vā bhojakānam vā gāmo, vesālikusinārādisadiso. Parikkhittoti iminā nānākulagāmassa ekūpacāratā dassitā. Sabhāye vā dvāramūle vāti ettha sabhāyanti liṅgabyattayena sabhā vuttā. Dvāramūleti nagaradvārassa samīpe. Idam vuttaṃ hoti - evarūpe gāme yasmiṃ ghare cīvaram nikkhittam, tattha vā vatthabbam. Tattha saddasaṅghaṭṭanena vā janasambādhena vā vasitum asakkontena sabhāye vā vatthabbam nagaradvāramūle vā. Tatrapi vasitum asakkontena yattha katthaci phāsukaṭṭhāne vasitvā antoaruṇe āgamma tesamyeva sabhāyadvāramūlānam hatthapāsā vā na vijahitabbam. Gharassa pana cīvarassa vā hatthapāse vattabbameva natthi.

Sabhāyam gacchantena hatthapāse cīvaram nikkhipitvāti sace ghare atthapetvā sabhāye thapessāmīti sabhāyam gacchati, tena sabhāyam gacchantena hatthapāseti hattham pasāretvā “handimam cīvaram thapemī”ti evam nikkhepasukhe hatthapāsagate kismiñci āpaṇe cīvaram nikkhipitvā purimanayeneva sabhāye vā vatthabbam dvāramūle vā, hatthapāsā vā na vijahitabbam.

Tatrāyam vinicchayo - phussadevatthero tāva āha - “cīvarahatthapāse vasitabbam natthi, yattha katthaci vīthihatthapāsepi sabhāyahatthapāsepi dvārahatthapāsepi vasitum vaṭṭatī”ti. Upatissatthero panāha - “nagarassa bahūnipi dvārāni honti bahūnipi sabhāyāni, tasmā sabbattha na vaṭṭati. Yassā pana vīthiyā cīvaram thapitam yam tassā sammukhaṭṭhāne sabhāyañca dvārañca tassa sabhāyassa ca dvārassa ca hatthapāsā na vijahitabbam. Evañhi sati sakkā cīvarassa pavatti jānitu”nti. Sabhāyam pana gacchantena yassa āpaṇikassa hatthe nikkhittam, sace so tam cīvaram atiharitvā ghare nikkhipati, vīthihatthapāso na rakkhati, gharassa hatthapāse vatthabbam. Sace mahantaṃ gharam hoti, dve vīthiyo pharitvā thitam purato vā pacchato vā hatthapāseyeva aruṇam utthāpetabbam. Sabhāye nikkhipitvā pana sabhāye vā tassa sammukhe nagaradvāramūle vā tesamyeva hatthapāse vā aruṇam utthāpetabbam.

Aparikkhittotiiminā tasseva gāmassa nānūpacāratā dassitā. Etenevupāyena sabbattha ekūpacāratā ca nānūpacāratā ca veditabbā. Pāliyam pana “gāmo ekūpacāro nāmā”ti evam ādimhi “ajjhokāso ekūpacāro nāmā”ti evam ante ca ekameva mātikāpadaṃ uddharitvā padabhājanam vitthāritam. Tasmā tasseva padassānusārena sabbattha parikkhepādivasena ekūpacāratā ca nānūpacāratā ca veditabbā.

480-481. Nivesanādīsu ovarakāti gabbhānaṃyevetaṃ pariyāyavacanaṃ. Hatthapāsā vāti gabbhassa hatthapāsā. Dvāramūle vāti sabbesaṃ sādhāraṇe gharadvāramūle. Hatthapāsā vāti gabbhassa vā gharadvāramūlassa vā hatthapāsā.

482-487. Udositoti yānādīnaṃ bhaṇḍānaṃ sālā. Ito paṭṭhāya ca nivesane vuttanayeneva vinicchayo veditabbo. Aṭṭoti paṭirājādipaṭibāhanatthaṃ iṭṭhakāhi kato bahalabhittiko catupañcabhūmiko patissayaviseso. Māloti ekakūṭasaṅgahito caturassapāsādo. Pāsādoti dīghapāsādo. Hammiyanti muṇḍacchadanapāsādo.

489. Sattabbhantarāti ettha ekaṃ abbhantaraṃ aṭṭhavīsati hatthaṃ hoti. Sace sattho gacchanto gāmaṃ vā nadiṃ vā pariyādiyitvā tiṭṭhati antopaviṭṭhena saddhiṃ ekābaddho hutvā oraṇca pāraṇca pharitvā ṭhito hoti, satthaparihārova labbhati. Atha gāme vā nadiyā vā pariyāpanno hoti antopaviṭṭho, gāmaparihāro ceva nadīparihāro ca labbhati. Sace vihārasīmaṃ atikkamitvā tiṭṭhati, antosīmāya ca cīvaram hoti, vihāraṃ gantvā vasitabbaṃ. Sace bahisīmāya cīvaram hoti satthasamīpeyeva vasitabbaṃ. Sace gacchanto sakaṭe vā bhagge goṇe vā naṭṭhe antarā chijjati, yasmiṃ koṭṭhāse cīvaram tattha vasitabbaṃ.

490. Ekakulassa khethe hatthapāso nāma cīvarahatthapāsoyeva, nānākulassa khethe hatthapāso nāma khetadvārassa hatthapāso. Aparikkhitte cīvarasseva hatthapāso.

491-494. Dhaññakaraṇanti khalaṃ vuccati. Ārāmoti pupphārāmo vā phalārāmo vā. Dvīsupi khethe vuttasadisova vinicchayo. Vihāro nivesanasadisova. Rukkhamūle antochāyāyanti chāyāya phuṭṭhokāsassa anto eva. Virāṣasākhassa pana rukkhassa ātapena phuṭṭhokāse ṭhapitaṃ nissaggiyameva hoti, tasmā tādisassa sākhaṇḍāyāya vā khandhacchāyāya vā ṭhapetabbaṃ. Sace sākhaṇḍāya vā viṭape vā ṭhapeti, upari aññasākhaṇḍāyāya phuṭṭhokāseyeva ṭhapetabbaṃ. Khuḍḍarukkhassa chāyā dūraṃ gacchati, chāyāya gataṭṭhāne ṭhapetum vaṭṭatiyeva. Idhāpi hatthapāso cīvarahatthapāsoyeva.

Agāmake araṇṇeti agāmakam nāma araṇṇaṃ viñjhāṭavīdīsu vā samuddamajjhe vā macchabandhānaṃ agamanapathe dīpakesu labbhati. Samantā sattabbhantarāti majjhe ṭhitassa samattā sabbadisāsu sattabbhantarā, vinibbedhena cuddasa honti. Majjhe nisinno puratthimāya vā pacchimāya vā disāya pariyante ṭhapitacīvaram rakkhati. Sace pana aruṇuggamanasamaye kesaggamattampi puratthimaṃ disaṃ gacchati, pacchimāya disāya cīvaram nissaggiyaṃ hoti. Esa nayo itarasmīṃ. Uposathakāle pana parisapariyante nisinnabhikkhuto paṭṭhāya sattabbhantarāsīmā sodhetabbā. Yattakaṃ bhikkhusaṅgho vaḍḍhati, sīmāpi tattakaṃ vaḍḍhati.

495. Anissajjitvā paribhuñjati āpatti dukkaṭassāti ettha sace padhāniko bhikkhu sabbarattim padhānamanuyuñjitvā paccusasamaye “nhāyissāmī”ti tīṇipi cīvarāni tīre ṭhapetvā nadiṃ otarati, nhāyantasassa cassa aruṇaṃ uṭṭhahati, kiṃ kātappaṃ. So hi yadi uttaritvā cīvaram nivāseti, nissaggiyacīvaram anissajjitvā paribhuñjanapaccayā dukkaṭaṃ āpajjati. Atha naggo gacchati, evampi dukkaṭaṃ āpajjatīti? Na āpajjati. So hi yāva aññaṃ bhikkhuṃ disvā vinayakammaṃ na karoti, tāva tesam cīvarānaṃ aparibhogārāhattā naṭṭhacīvaraṭṭhāne ṭhito hoti. Naṭṭhacīvarassa ca akappiyaṃ nāma natthi. Tasmā ekaṃ nivāsetvā dve hatthena gahetvā vihāraṃ gantvā vinayakammaṃ kātappaṃ. Sace dūre vihāro hoti, antarāmagge manussā sañcaranti. Ekaṃ nivāsetvā ekaṃ pārūpitvā ekaṃ aṃsakūṭe ṭhapetvā gantappaṃ. Sace vihāre sabhāgabhikkhū na passati, bhikkhācāraṃ gatā honti, saṅghāṭim bahigāme ṭhapetvā santaruttarena āsanāsālaṃ gantvā vinayakammaṃ kātappaṃ. Sace bahigāme

corabhayaṃ hoti, pārupitvā gantabbaṃ. Sace āsanasālā sambādhā hoti janākiṇṇā, na sakkā ekamante cīvaraṃ apanetvā vinayakammaṃ kātuṃ, ekaṃ bhikkhuṃ ādāya bahigāmaṃ gantvā vinayakammaṃ katvā cīvarāni paribhuñjitabbāni.

Sace bhikkhū daharānaṃ hatthe pattacīvaraṃ datvā maggaṃ gacchantā pacchime yāme sayitukāmā honti, attano attano cīvaraṃ hatthapāse katvāva sayitabbaṃ. Sace gacchantānaṃyeva asampattesu daharesu aruṇaṃ uggacchati, cīvaraṃ nissaggiyaṃ hoti, nissayo pana na paṭippassambhati, daharānampi purato gacchantānaṃ thesasu asampattesu eseva nayo. Maggaṃ virajjhivā araṇṇe aññamaññaṃ apassantesupi eseva nayo. Sace pana daharā “mayaṃ, bhante, muhuttaṃ sayitvā asukasmim nāma okāse tumhe sampāpuṇissāmā”ti vatvā yāva aruṇuggamanā sayanti, cīvaraṇca nissaggiyaṃ hoti, nissayo ca paṭippassambhati, dahare uyyojetvā thesasu sayantesupi eseva nayo. Dvedhāpathaṃ disvā therā “ayaṃ maggo” daharā “ayaṃ maggo”ti vatvā aññamaññaṃ vacanaṃ aggahetvā gatā, saha aruṇuggamanā cīvarāni ca nissaggiyāni honti, nissayo ca paṭippassambhati. Sace daharā maggato okkamma “antoaruṇeyeva nivattissāmā”ti bhesajjathāya gāmaṃ pavisitvā āgacchanti. Asampattānaṃyeva ca tesāṃ aruṇo uggacchati, cīvarāni nissaggiyāni honti, nissayo pana na paṭippassambhati. Sace pana dhenubhayena vā sunakhabhayena vā “muhuttaṃ thatvā gamissāmā”ti thatvā vā nisīditvā vā gacchanti, antarā aruṇe uggate cīvarāni nissaggiyāni honti, nissayo ca paṭippassambhati. Sace “antoaruṇeyeva āgamissāmā”ti antosīmāyaṃ gāmaṃ pavitṭhānaṃ antarā aruṇo uggacchati, neva cīvarāni nissaggiyāni honti, na nissayo paṭippassambhati. Sace pana “vibhāyatu tāvā”ti nisīdanti, aruṇe uggatepi na cīvarāni nissaggiyāni honti, nissayo pana paṭippassambhati. Yepi “antoaruṇeyeva āgamissāmā”ti sāmantavihāraṃ dhammasavanatthāya saussāhā gacchanti, antarāmaggeyeva ca nesaṃ aruṇo uggacchati, cīvarāni nissaggiyāni honti, nissayo pana na paṭippassambhati. Sace dhammagāravena “yāva pariyosānaṃ sutvāva gamissāmā”ti nisīdanti, saha aruṇassuggamanā cīvarānipi nissaggiyāni honti, nissayopi paṭippassambhati. Therena daharaṃ cīvaradhovanatthāya gāmakam pesentena attano cīvaraṃ paccuddharitvāva dātabbaṃ. Daharassāpi cīvaraṃ paccuddharāpetvā ṭhapetabbaṃ. Sace assatiyā gacchati, attano cīvaraṃ paccuddharitvā daharassa cīvaraṃ vissāsenā gahetvā ṭhapetabbaṃ. Sace thero nassarati, daharo eva sarati, daharena attano cīvaraṃ paccuddharitvā therassa cīvaraṃ vissāsenā gahetvā gantvā vattabbo “bhante, tumhākaṃ cīvaraṃ adhiṭṭhahitvā paribhuñjathā”ti attanopi cīvaraṃ adhiṭṭhātabbaṃ. Evaṃ ekassa satiyāpi āpattimokkho hotīti. Sesāṃ uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu paṭhamakathinasikkhāpade anadhiṭṭhānaṃ avikappanañca akiriyaṃ, idha apaccuddharaṇaṃ ayameva viseso. Sesāṃ sabbattha vuttanayamevāti.

Udositasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Tatiyakathinasikkhāpadavaṇṇanā

497. Tena samayenāti tatiyakathinasikkhāpadaṃ. Tattha ussāpetvā punappunaṃ vimajjatīti “valīsu natṭhāsu idaṃ mahantaṃ bhavissatī”ti maññaṃāno udakena siñcitvā pādehi akkamitvā hatthehi ussāpetvā ukkhipitvā piṭṭhiyaṃ ghaṃsati, taṃ ātape sukkhaṃ paṭhamappamāṇameva hoti. So punapi tathā karoti, tena vuttaṃ -

“ussāpetvā punappunaṃ vimajjati”ti. Taṃ evaṃ kilamantaṃ bhagavā gandhakuṭiyaṃ nisinnova disvā nikkhamitvā senāsanacārikaṃ āhiṇḍanto viya tattha agamāsi. Tena vuttaṃ - “addasa kho bhagavā”tiādi.

499-500. Ekādasamāseti ekaṃ pacchimakattikamāsaṃ ṭhapetvā sese ekādasamāse. Sattamāseti kattikamāsaṃ hemantike ca cattāroti pañcamāse ṭhapetvā sese sattamāse. Kālepi ādissa dinnanti saṅghassa vā “idaṃ akālacīvara”nti uddisitvā dinnaṃ, ekapuggalassa vā “idaṃ tuyhaṃ dammī”ti dinnaṃ.

Saṅghato vāti attano pattabhāgavasena saṅghato vā uppajjeyya. Gaṇato vāti idaṃ suttantikagaṇassa dema, idaṃ ābhidhammikagaṇassāti evaṃ gaṇassa denti. Tato attano pattabhāgavasena gaṇato vā uppajjeyya.

No cassa pāripūrīti no ce pāripūrī bhaveyya, yattakena kayiramānaṃ adhiṭṭhānacīvaraṃ pahoti, tañce cīvaraṃ tattakaṃ na bhaveyya, ūnakaṃ bhaveyyāti attho.

Paccāsā hoti saṅghato vātiādīsu asukadivasam nāma saṅgho cīvarāni labhissati, gaṇo labhissati, tato me cīvaraṃ uppajjissatīti evaṃ saṅghato vā gaṇato vā paccāsā hoti. Ñātakehi me cīvaratthāya pesitaṃ, mittehi pesitaṃ, te āgatā cīvare dassantīti evaṃ ñātito vā mittato vā paccāsā hoti. Paṃsukūlaṃ vāti ettha pana paṃsukūlaṃ vā lacchāmīti evaṃ paccāsā hotīti yojetabbaṃ. Attano vā dhanenāti attano kappāsasuttādinā dhanena, asukadivasam nāma lacchāmīti evaṃ vā paccāsā hotīti attho.

Tato ce uttari nikkhipeyya satiyāpi paccāsāyāti māsaparamato ce uttari nikkhipeyya, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ attho. Evaṃ pana avatvā yasmā antarā uppajjamāne paccāsācīvare mūlacīvarassa uppannadivasato yāva vīsatimo divaso tāva uppannaṃ paccāsācīvaraṃ mūlacīvaraṃ attano gatikaṃ karoti, tato uddhaṃ mūlacīvaraṃ paccāsācīvaraṃ attano gatikaṃ karoti. Tasmā taṃ visesaṃ dassetuṃ “tadahuppanne mūlacīvare”tiādinā nayena padabhājanaṃ vuttaṃ, taṃ uttānatthameva.

Visabhāge uppanne mūlacīvareti yadi mūlacīvaraṃ saṇhaṃ, paccāsācīvaraṃ thūlaṃ, na sakkā yojetuṃ. Rattiyo ca sesā honti, na tāva māso pūratī, na akāmā niggahena cīvaraṃ kāretabbaṃ. Aññaṃ paccāsācīvaraṃ labhitvāyeva kālabbhantare kāretabbaṃ. Paccāsācīvarampi parikkhāracoḷaṃ adhiṭṭhātabbaṃ. Atha mūlacīvaraṃ thūlaṃ hoti, paccāsācīvaraṃ saṇhaṃ, mūlacīvaraṃ parikkhāracoḷaṃ adhiṭṭhahitvā paccāsācīvarameva mūlacīvaraṃ katvā ṭhapetabbaṃ. Taṃ puna māsaparihāraṃ labhati, etenupāyena yāva icchatī tāva aññaṃaññaṃ mūlacīvaraṃ katvā ṭhapetuṃ vaṭṭatīti. Sesam uttānameva.

Samuṭṭhānādīni paṭhamakathinasadisānevāti.

Tatīyakathinasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Purāṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

503-505. Tena samayenāti purāṇacīvarasikkhāpadaṃ. Tattha yāva sattamā pitāmahayugāti pitupitā pitāmaho, pitāmahassa yugaṃ pitāmahayugaṃ. Yuganti āyupamāṇaṃ vuccati. Abhilāpa mattameva cetaṃ. Atthato pana pitāmahoyeva pitāmahayugaṃ. Tato uddhaṃ sabbepi pubbapurisā pitāmahaggahaṇeneva gahitā.

Evam yāva sattamo puriso tāva yā asambaddhā sā yāva sattamā pitāmahayugā asambaddhāti vuccati. Desanāmukhameva cetam. “Mātito vā pitito vā”tivacanato pana pitāmahayugampi pitāmahiyaugampi mātāmahayugampi mātāmahiyaugampi tesam bhātubhaginībhāgineyyaputtapaputtādayopi sabbe idha saṅgahitā evāti veditabbā.

Tatrāyaṃ vitthāranayo - pitā pitupitā tassa pitā tassāpi pitāti evam yāva sattamā yugā, pitā pitumātā tassā pitā ca mātā ca bhātā ca bhaginī ca puttā ca dhītaro cāti evampi uddhañca adho ca yāva sattamā yugā, pitā pitubhātā pitubhaginī pituputtā pitudhītaro tesampi puttadhītuparamparāti evampi yāva sattamā yugā, mātā mātumātā tassā mātā tassāpi mātāti evampi yāva sattamā yugā, mātā mātupitā tassa mātā ca pitā ca bhātā ca bhaginī ca puttā ca dhītaro cāti, evampi uddhañca adho ca yāva sattamā yugā, mātā mātubhātā mātubhaginī mātuputtā mātudhītaro tesampi puttadhītuparamparāti evampi yāva sattamā yugā, neva mātusambandhena na pitusambandhena sambaddhā, ayam aññātikā nāma.

Ubhato saṅgheti bhikkhunisaṅghe ñatticatutthena bhikkhusaṅghe ñatticatutthenāti aṭṭhavācīkavinayakammena upasampannā.

Sakiṃ nivatthampi sakiṃ pārutampīti rajitvā kappam katvā ekavārampi nivattham vā pārutam vā. Antamaso paribhogasīsenā aṃse vā matthake vā katvā maggaṃ gato hoti, ussīsakam vā katvā nipanno hoti, etampi purāṇacīvareva. Sace pana paccattharaṇassa heṭṭhā katvā nipajjati, hatthehi vā ukkhipitvā ākāse vitānam katvā sīsenā aphaṇṇanto gacchati, ayam paribhogo nāma na hotīti kurundiyam vuttam.

Dhotam nissaggiyanti ettha evam āṇattā bhikkhunī dhovanatthāya uddhanam sajjeti, dārūni saṃharati, aggaṃ karoti, udakam āharati yāva nam dhovitvā ukkhipati, tāva bhikkhuniyā payoge payoge bhikkhussa dukkaṭam. Dhovitvā ukkhittamatte nissaggiyam hoti. Sace duddhotanti maññamānā puna siṅcati vā dhovati vā yāva niṭṭhānam na gacchati tāva payoge payoge dukkaṭam. Esa nayo rajanākoṭanesu. Rajanadoṇiyañhi rajanam ākiritvā yāva sakiṃ cīvaram rajati, tato pubbe yaṃkiñci rajanatthāya karoti, pacchā vā paṭirajati, sabbattha payoge payoge bhikkhussa dukkaṭam. Evam ākoṭanepi payogo veditabbo.

506. Aññātikāya aññātikasaññī purāṇacīvaram dhovāpetīti no cepi “imaṃ dhovā”ti vadati, atha kho dhovanatthāya kāyavikāram katvā hatthena vā hatthe deti, pādāmūle vā ṭhapeti, upari vā khipati, sikkhamānāsāmaṇerīsāmaṇeraupāsakatitthiyādīnam vā hatthe peseti, nadītitthe dhovantiyā upacāre vā khipati, antodvādasahatthe okāse ṭhatvā, dhovāpitamyeva hoti. Sace pana upacāram muñcitvā orato ṭhapeti sā ce dhovitvā āneti, anāpatti. Sikkhamānāya vā sāmaṇeriyā vā upāsikāya vā hatthe dhovanatthāya deti, sā ce upasampajjitvā dhovati, āpattiyeva. Upāsakassa hatthe deti, so ce liṅge parivatte bhikkhunīsu pabbajitvā upasampajjitvā dhovati, āpattiyeva. Sāmaṇerassa vā bhikkhussa vā hatthe dinnepi liṅgaparivattane eseva nayo.

Dhovāpeti rajāpetītiādīsu ekena vatthunā nissaggiyam, dutiyena dukkaṭam. Tīṇipi kārāpentassa ekena nissaggiyam, sesehi dve dukkaṭāni. Yasmā panetāni dhovanādīni paṭipāṭiyā vā uppaṭipāṭiyā vā kārentassa mokkho natthi, tasmā ettha tīṇi catukkāni vuttāni. Sacepi hi “imaṃ cīvaram rajitvā dhovitvā ānehī”ti vutte sā bhikkhunī paṭhamam dhovitvā pacchā rajati, nissaggiyena dukkaṭameva. Evam sabbesu viparītavacanesu nayo netabbo. Sace pana “dhovitvā ānehī”ti vuttā dhovati ceva

rajati ca, dhovāpanapaccayā eva āpatti, rajane anāpatti. Evaṃ sabbattha vuttādhikakaraṇe “avuttā dhovati”ti iminā lakkhaṇena anāpatti veditabbā. “Imasmiṃ cīvare yaṃ kātabbhaṃ, sabbhaṃ taṃ tuyhaṃ bhāro”ti vadanto pana ekavācāya sambahulā āpattiyo āpajjatīti.

Aññātikāya vematiko aññātikāya ñātikasaññīti imānapi padāni vuttānaṃyeva tiṇṇaṃ catukkānaṃ vasena vitthārato veditabbāni.

Ekato upasampannāyāti bhikkhunīnaṃ santike upasampannāya dhovāpentassa dukkaṭaṃ. Bhikkhūnaṃ santike upasampannāya pana yathāvatthukameva, bhikkhūnaṃ santike upasampannā nāma pañcasatā sākiyāniyo.

507. Avuttā dhovati uddesāya vā ovādāya vā āgatā kilinnaṃ cīvaram disvā ṭhapitaṭṭhānato gahetvā vā “detha, ayya, dhovissāmī”ti āharāpetvā vā dhovati ceva rajati ca ākoṭeti ca, ayaṃ avuttā dhovati nāma. Yāpi “imaṃ cīvaram dhovā”ti daharam vā sāmaṇeram vā āṇāpentassa bhikkhuno sutvā “āharathayya ahaṃ dhovissāmī”ti dhovati, tāvakālikaṃ vā gahetvā dhovitvā rajitvā deti, ayampi avuttā dhovati nāma.

Aññaṃ parikkhāraṇti upāhanatthavikapattatthavikaṃsabaddhakakāyabandhanamañcapīṭṭhabhisitaṭṭikādi ṃ yaṃkiñci dhovāpeti, anāpatti. Sesamettha uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu pana idaṃ sikkhāpadaṃ chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, vacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Purāṇacīvarasikkhāpadavaṇṇanā nīṭṭhitā.

5. Cīvarapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā

508. Tena samayenāti cīvarapaṭiggahaṇasikkhāpadaṃ. Tattha piṇḍapātaṭṭikkantāti piṇḍapātato paṭikkantā. Yena andhavanaṃ tenupasaṅkamīti apaññatte sikkhāpade yena andhavanaṃ tenupasaṅkami. Katakammāti katacorikakammā, sandhicchedanādīhi parabhaṇḍaṃ haritāti vuttaṃ hoti. Coragāmaṇikoti corajeṭṭhako. So kira pubbe theriṃ jānāti, tasmā corānaṃ purato gacchanto disvā “ito mā gacchatha, sabbe ito ethā”ti te gahetvā aññaṃ maggena agamāsi. Samādhimhā vuṭṭhahitvāti therī kira paricchinnavelāyaṃyeva samādhimhā vuṭṭhahi. Sopi tasmīṃyeva khaṇe evaṃ avaca, tasmā sā assosi, sutvā ca “natthi dāni añño ettha samaṇo vā brāhmaṇo vā aññatra mayā”ti taṃ maṃsaṃ aggahesi. Tena vuttaṃ - “atha kho uppalavaṇṇā bhikkhunī”tiādi.

Ohiyyakoti avahīyako avaseso, vihāravāraṃ patvā ekova vihāre ṭhitoti attho. Sace me tvaṃ antaravāsakaṃ dadeyyāsīti kasmā āha? Saṇhaṃ ghanamaṭṭhaṃ antaravāsakaṃ disvā lobhena, apica appako tassā antaravāsake lobho, theriyā pana sikkhāpattā koṭṭhāsasampatti tenassā sarīrapāripūriṃ passissāmīti visamalobhaṃ uppādetvā evamāha. Antimanti pañcannaṃ cīvarānaṃ sabbapariyantaṃ hutvā antimam, antimanti pacchimaṃ. Aññaṃ lesenāpi vikappetvā vā paccuddharitvā vā ṭhapitaṃ cīvaram natthīti evaṃ yathāanuññātānaṃ pañcannaṃ cīvarānaṃ dhāraṇavaseneva āha, na lobhena, na hi khīṇāsavānaṃ lobho atthi. Nippīliyamānāti upamaṃ dassetvā gāḷhaṃ pīlayamānā.

Antaravāsakaṃ datvā upassayaṃ agamāsīti saṅkaccikaṃ nivāsetvā yathā tassa manoratho na pūراتي, evaṃ hatthataleyeva dassetvā agamāsi.

510. Kasmā pārivattakacīvaraṃ appaṭigaṇhante ujjhāyimsu? “Sace ettakopi amhesu ayyānaṃ vissāso natthi, kathaṃ mayaṃ yāpessāmā”ti vihatthatāya samabhitunnattā.

Anujānāmi bhikkhave imesaṃ pañcannanti imesaṃ pañcannaṃ sahadhammikānaṃ samasaddhānaṃ samasīlānaṃ samadiṭṭhīnaṃ pārivattakaṃ gahetuṃ anujānāmīti attho.

512. Payoge dukkaṭanti gahaṇatthāya hatthappasāraṇādīsu dukkaṭaṃ. Paṭilābhenāti paṭiggahaṇena. Tattha ca hatthena vā hatthe detu, pādamūle vā ṭhapetu, upari vā khipatu, so ce sādīyati, gahitameva hoti. Sace pana sikkhamānāsāmaṇerasāmaṇerūpāsakaupāsikādīnaṃ hatthe pesitaṃ paṭiggaṇhāti, anāpatti. Dhammakathaṃ kathentassa catassopi parisā cīvarāni ca nānāviraḡavatthāni ca ānetvā pādamūle ṭhapenti, upacāre vā ṭhatvā upacāraṃ vā muñcitvā khipanti, yaṃ tattha bhikkhunīnaṃ santakaṃ, taṃ aññatra pārivattakā gaṇhantassa āpattiyeva. Atha pana rattibhāge khittāni honti, “idaṃ bhikkhuniyā, idaṃ aññesa”nti nātuma na sakkā, pārivattakakiccaṃ natthīti mahāpaccariyaṃ kurundiyañca vuttaṃ, taṃ acittakabhāvena na sameti. Sace bhikkhunī vassāvāsikaṃ deti, pārivattakameva kātabbaṃ. Sace pana saṅkārakūṭādīsu ṭhapeti, “paṃsukūlaṃ gaṇhissantī”ti paṃsukūlaṃ adhiṭṭhahitvā gahetuṃ vaṭṭati.

513. Aññātikāya aññātikasaññīti tikapācittiyaṃ. Ekato upasampannāyāti bhikkhunīnaṃ santike upasampannāya hatthato gaṇhantassa dukkaṭaṃ, bhikkhūnaṃ santike upasampannāya pana pācittiyameva.

514. Parittena vā vipulanti appagghacīvarena vā upāhanatthavikapattatthavikaamsabaddhakakāyabandhanādīnā vā mahagghaṃ cetāpetvā sacepi cīvaraṃ paṭiggaṇhāti, anāpatti. Mahāpaccariyaṃ pana “antamaso harītakīkhaṇḡenāpī”ti vuttaṃ. Vipulena vā parittanti idaṃ vuttavipallāsena veditabbaṃ. Aññaṃ parikkhāranti pattatthavikādiṃ yaṃ kiñci vikappanupagapacchimacīvarappamāṇaṃ pana paṭaparissāvanampi na vaṭṭati. Yaṃ neva adhiṭṭhānupagaṃ na vikappanupagaṃ taṃ sabbaṃ vaṭṭati. Sacepi mañcappamāṇā bhisicchavi hoti, vaṭṭatiyeva; ko pana vādo pattatthavikādīsu. Sesāṃ uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu idaṃ chasamuṭṭhānaṃ, kiriyākiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃvacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Cīvarapaṭiggahaṇasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Aññātakaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

515. Tena samayenāti aññātakaviññattisikkhāpadaṃ. Tattha upanando sakyaputtoti asīsahassamattānaṃ sakyakulā pabbajitānaṃ bhikkhūnaṃ patikiṭṭho lolajātiko. Paṭṭoti cheko samattho paṭibalo sarasampanno kaṇṭhamādhuriyena samannāgato. Kismiṃ viyāti kiṃsu viya kilesa viya, hirottappavasena kampanaṃ viya saṅkampanaṃ viya hotīti attho.

Addhānamagganti addhānasaṅkhātāṃ dīghamaggaṃ, na nagaravīthimagganti attho. Te bhikkhū acchindimsūti musimsu, pattacīvarāni nesaṃ hariṃsūti attho. Anuyuñjāhīti bhikkhubhāvajānanatthāya pucchā. Anuyuñjiyamānāti pabbajjāupasampadāpattacīvarādhiṭṭhānādīni pucchiyamānā. Etamatthaṃ ārocesunti bhikkhubhāvaṃ jānāpetvā yo “sāketā sāvatthiṃ addhānamaggappaṭipannā”tiādinā nayena vutto, etamatthaṃ ārocesuṃ.

517. Aññātakāṃ gahapatiṃ vātiādīsu yaṃ parato “tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā”ti vuttaṃ, taṃ ādiṃ katvā evaṃ anupubbakathā veditabbā. Sace core passitvā daharā pattacīvarāni gahetvā palātā, corā therānaṃ nivāsanapārūpanamattaṃyeva haritvā gacchanti, therehi neva tāva cīvaraṃ viññāpetabbaṃ, na sākhāpalāsaṃ bhañjitabbaṃ. Atha daharā sabbaṃ bhaṇḍakāṃ chaḍḍetvā palātā, corā therānaṃ nivāsanapārūpanaṃ tañca bhaṇḍakāṃ gahetvā gacchanti, daharehi āgantvā attano nivāsanapārūpanāni na tāva therānaṃ dātabbāni, na hi anacchinnacīvarā attano atthāya sākhāpalāsaṃ bhañjituṃ labhanti, acchinnacīvarānaṃ pana atthāya labhanti, acchinnacīvarāva attanopi paresampi atthāya labhanti. Tasmā therehi vā sākhāpalāsaṃ bhañjitvā vākādīhi ganthetvā daharānaṃ dātabbaṃ, daharehi vā therānaṃ atthāya bhañjitvā ganthetvā tesāṃ hatthe datvā vā adatvā vā attanā nivāsetvā attano nivāsanapārūpanāni therānaṃ dātabbāni, neva bhūtagāmapātabyatāya pācittiyaṃ hoti, na tesāṃ dhāraṇe dukkaṭaṃ.

Sace antarāmagge rajakattharaṇaṃ vā hoti, aññe vā tādise manusse passantī, cīvaraṃ viññāpetabbaṃ. Yāni ca nesaṃ te vā viññattamanussā aññe vā sākhāpalāsanivāsane bhikkhū disvā ussāhajātā vatthāni denti, tāni sadasāni vā hontu adasāni vā nīlādinānāvaṇṇāni vā kappiyānīpi akappiyānīpi sabbāni acchinnacīvaratṭhāne ṭhitattā tesāṃ nivāsetuñca pārūpituñca vaṭṭanti. Vuttampi hetuṃ parivāre -

“Akappakatāṃ nāpi rajanāya rattāṃ;
Tena nivattho yena kāmāṃ vajeyya;
Na cassa hoti āpatti;
So ca dhammo sugatena desito;
Pañhā mesā kusalehi cintitā”ti.

Ayañhi pañho acchinnacīvarakāṃ bhikkhuṃ sandhāya vutto. Atha pana titthiyehi saha gacchanti, te ca nesaṃ kusacīravākacīraphalakacīrāni denti, tānīpi laddhiṃ aggahetvā nivāsetuṃ vaṭṭanti, nivāsetvāpi laddhi na gahetabbā.

Idāni “yaṃ āvāsaṃ paṭhamāṃ upagacchati, sace tattha hoti saṅghassa vihārācīvaraṃ vā”tiādīsu vihārācīvaraṃ nāma manussā āvāsaṃ kāretvā “cattāropi paccayā amhākaṃyeva santakā paribhogaṃ gacchantū”ti ticīvaraṃ sajjetvā attanā kārāpīte āvāse ṭhapenti, etaṃ vihārācīvaraṃ nāma. Uttarattharaṇanti mañcakassa upari attharaṇakāṃ vuccati. Bhumattharaṇanti parikammakatāya bhūmiyā rakkhaṇatthaṃ cimilikāhi kataattharaṇaṃ tassa upari taṭṭikāṃ pattharitvā caṅkamanti. Bhisicchavīti mañcabhisīyā vā pīṭhabhisīyā vā chavi, sace pūritā hoti vidhunitvāpi gahetuṃ vaṭṭati. Evametesu vihārācīvarādīsu yaṃ tattha āvāse hoti, taṃ anāpucchāpi gahetvā nivāsetuṃ vā pārūpituṃ vā acchinnacīvarakānaṃ bhikkhūnaṃ labbhatīti veditabbāṃ. Tañca kho labhitvā odahissāmi puna ṭhapessāmīti adhippāyena na mūlacchejjāya. Labhitvā ca pana ñātito vā upaṭṭhākato vā aññato vā

kutoci pākatikameva kātabbaṃ. Videsagatena ekasmiṃ saṅghike āvāse saṅghikaparibhogena paribhuñjanatthāya ṭhapetabbāṃ. Sacassa paribhogeneva taṃ jīrati vā nassati vā gīvā na hoti. Sace pana etesaṃ vuttappakārānaṃ gihivatthādīnaṃ bhisicchavipariyantānaṃ kiñci na labbhati, tena tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā āgantabbanti.

519. Yehi kehici vā acchinnanti ettha yampi acchinnacīvarā ācariyupajjhāyā aññe “āharatha, āvuso, cīvara”nti yācitvā vā vissāsenā vā gaṇhanti, tampi saṅgahaṃ gacchatīti vattum yujjati.

Paribhogajijñāṃ vāti ettha ca acchinnacīvarānaṃ ācariyupajjhāyādīnaṃ attanā tiṇapaṇṇehi paṭicchādetvā dinnacīvarampi saṅgahaṃ gacchatīti vattum yujjati. Evañhi te acchinnacīvaraṭṭhāne naṭṭhacīvaraṭṭhāne ca ṭhitā bhavissanti, tena nesaṃ viññattiyaṃ akappiyacīvaraparibhoge ca anāpatti anurūpā bhavissati.

521. Nātakānaṃ pavāritānanti ettha “etesaṃ santakaṃ dethā”ti viññāpentassa yācantassa anāpattīti evamattho daṭṭhabbo. Na hi nātakapavāritānaṃ āpatti vā anāpatti vā hoti. Attano dhanenāti etthāpi attano kappiyabhaṇḍena kappiyavohāreneva cīvaraṃ viññāpentassa cetāpentassa parivattāpentassa anāpattīti evamattho daṭṭhabbo. Pavāritānanti ettha ca saṅghavasena pavāritesu pamāṇameva vaṭṭati. Puggalikapavāraṇāya yaṃ yaṃ pavāreti, taṃ taṃyeva viññāpetabbāṃ. Yo catūhi paccayehi pavāretvā sayameva sallakkhetvā kālānukālaṃ cīvarāni divase divase yāgubhattādīnīti evaṃ yena yenattho taṃ taṃ deti, tassa viññāpanakiccaṃ natthi. Yo pana pavāretvā bālatāya vā satisammosena vā na deti, so viññāpetabbo. Yo “mayhaṃ gehaṃ pavāremī”ti vadati, tassa gehaṃ gantvā yathāsukhaṃ nisīditabbāṃ nipajjitabbāṃ, na kiñci gaṇetabbāṃ. Yo pana “yaṃ mayhaṃ gehe atthi, taṃ pavāremī”ti vadati. Yaṃ tattha kappiyaṃ, taṃ viññāpetabbāṃ, gehe pana nisīditum vā nipajjitum vā na labbhatīti kurundiyaṃ vuttaṃ.

Aññassatthāyāti ettha attano nātakapavārite na kevalaṃ attano atthāya, atha kho aññassatthāya viññāpentassa anāpattīti ayameko attho. Ayaṃ pana dutiyo aññassāti ye aññassa nātakapavāritā, te tasseeva “aññassā”ti laddhavohārassa buddharakkhitassa vā dhammarakkhitassa vā atthāya viññāpentassa anāpattīti. Sesaṃ uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu idampi chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Aññātakaviññattisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Tatuttarisikkhāpadavaṇṇanā

522-524. Tena samayenāti tatuttarisikkhāpadaṃ. Tattha abhihaṭṭhanti abhīti upasaggo, haritunti attho, gaṇhitunti vuttaṃ hoti. Pavāreyyāti icchāpeyya, icchaṃ ruciṃ uppādeyya, vadeyya nimanteyyāti attho. Abhihaṭṭhum pavārentena pana yathā vattabbāṃ, taṃ ākāraṃ dassetuṃ “yāvatakaṃ icchasi tāvatakaṃ gaṇhāhī”ti evamassa padabhājanaṃ vuttaṃ. Atha vā yathā “nekkhammaṃ daṭṭhu khemato”ti ettha disvāti attho, evamidhāpi “abhihaṭṭhum pavāreyyā”ti abhiharitvā pavāreyyāti attho. Tattha kāyābhihāro vācābhihāroti duvidho abhihāro, kāyena vā hi vatthāni abhiharitvā pādamūle ṭhapetvā “yattakaṃ icchasi tattakaṃ gaṇhāhī”ti vadanto

pavāreyya, vācāya vā “amhākaṃ dussakoṭṭhāgāraṃ paripuṇṇaṃ, yattakaṃ icchasi tattakaṃ gaṇhāhī”ti vadanto pavāreyya, tadubhayampi ekajjhaṃ katvā “abhihaṭṭhuṃ pavāreyyā”ti vuttaṃ.

Santaruttaraparamanti saantaraṃ uttaraṃ paramaṃ assa cīvarassāti santaruttaraparamaṃ, nivāsanena saddhiṃ pārupanaṃ ukkaṭṭhaparicchedo assāti vuttaṃ hoti. Tato cīvaraṃ sādītābanti tato abhihaṭṭacīvarato ettakaṃ cīvaraṃ gahetābbaṃ, na ito paranti attho. Yasmā pana acchinnasabbacīvarena ticīvarikeneva bhikkhuna evaṃ paṭipajjitābbaṃ, aññena aññathāpi, tasmā taṃ vibhāgaṃ dassetuṃ “sace tīṇi naṭṭhāni hontī”tiādinā nāyena padabhājanaṃ vuttaṃ.

Tatrāyaṃ vinicchayo - yassa tīṇi naṭṭhāni, tena dve sādītābbāni, ekaṃ nivāsetvā ekaṃ pārupitvā aññaṃ sabhāgaṭṭhānato pariyesissati. Yassa dve naṭṭhāni, tena ekaṃ sādītābbaṃ. Sace pakatiyāva santaruttarena carati, dve sādītābbāni. Evaṃ ekaṃ sādīyanteva samo bhavissati. Yassa tīsu ekaṃ naṭṭhaṃ, na sādītābbaṃ. Yassa pana dvīsu ekaṃ naṭṭhaṃ, ekaṃ sādītābbaṃ. Yassa ekaṃyeva hoti, tañca naṭṭhaṃ, dve sādītābbāni. Bhikkhuniyā pana pañcasupi naṭṭhesu dve sādītābbāni. Catūsu naṭṭhesu ekaṃ sādītābbaṃ, tīsu naṭṭhesu kiñci na sādītābbaṃ, ko pana vādo dvīsu vā ekasmiṃ vā. Yena kenaci hi santaruttaraparamatāya ṭhātābbaṃ, tato uttari na labbhatīti idamettha lakkhaṇaṃ.

526. Sesakaṃ āharissāmīti dve cīvarāni katvā sesaṃ puna āharissāmīti attho. Na acchinnakāraṇāti bāhusaccādiguṇavasena denti. Nātakānantiādisu nātakānaṃ dentānaṃ sādīyantaṃ pavāritānaṃ dentānaṃ sādīyantaṃ attano dhanena sādīyantaṃ anāpattīti attho. Aṭṭhakathāsu pana “ñātakapavāritaṭṭhāne pakatiyā bahumpi vaṭṭati, acchinnakāraṇā pamāṇameva vaṭṭatī”ti vuttaṃ. Taṃ pāliyaṃ na sameti. Yasmā panidaṃ sikkhāpadaṃ aññassatthāya viññāpanavattusmiṃyeva paññattaṃ, tasmā idha “aññassatthāyā”ti na vuttaṃ. Sesaṃ uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu idampi chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Tatuttarisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Paṭhamaupakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

527. Tena samāyenaṇi upakkhaṭasikkhāpadaṃ. Tattha atthāvuso maṃ so upaṭṭhākoti āvuso, yaṃ tvaṃ bhaṇasi, atthi evarūpo so mama upaṭṭhākoti ayamettha attho. Api meyya evaṃ hotīti api me ayya evaṃ hoti, api mayyā evantipi pāṭho.

528-529. Bhikkhuṃ paneva uddissāti ettha uddissāti apadissa ārabba. Yasmā pana yaṃ uddissa upakkhaṭaṃ hoti, taṃ tassatthāya upakkhaṭaṃ nāma hoti. Tasmāssa padabhājane “bhikkhussatthāyā”ti vuttaṃ.

Bhikkhuṃ ārammaṇaṃ karitvāti bhikkhuṃ paccayaṃ katvā, yañhi bhikkhuṃ uddissa upakkhaṭaṃ, taṃ niyameneva bhikkhuṃ paccayaṃ katvā upakkhaṭaṃ hoti, tena vuttaṃ - “bhikkhuṃ ārammaṇaṃ karitvā”ti. Paccayopi hi “labhati māro ārammaṇa”ntiādisu ārammaṇanti āgato. Idāni “uddissā”ti ettha yo kattā, tassa ākāradassanattāṃ “bhikkhuṃ acchādetukāmo”ti vuttaṃ. Bhikkhuṃ acchādetukāmena hi tena taṃ uddissa upakkhaṭaṃ, na aññena kāraṇena. Iti so acchādetukāmo hoti. Tena vuttaṃ - “bhikkhuṃ acchādetukāmo”ti.

Aññātakassa gahapatissa vāti aññātakena gahapatinā vāti attho. Karaṇatthe hi idaṃ sāmivacanaṃ. Padabhājane pana byañjanaṃ avicāretvā atthamattameva dassetuṃ “aññātakō nāma...pe... gahapati nāmā”tiādi vuttaṃ.

Cīvaracetāpannanti cīvaramūlaṃ, taṃ pana yasmā hiraññādīsu aññātaraṃ hoti, tasmā padabhājane “hiraññaṃ vā”tiādi vuttaṃ. Upakkhaṭaṃ hotīti sajjiṭaṃ hoti, saṃharitvā ṭhapitaṃ, yasmā pana “hiraññaṃ vā”tiādinā vacanenassa upakkhaṭabhāvo dassito hoti, tasmā “upakkhaṭaṃ nāmā”ti padaṃ uddharitvā visuṃ padabhājanaṃ na vuttaṃ. Imināti upakkhaṭaṃ sandhāyāha, tenevassa padabhājane “paccupaṭṭhitenā”ti vuttaṃ. Yañhi upakkhaṭaṃ saṃharitvā ṭhapitaṃ, taṃ paccupaṭṭhitaṃ hotīti. Acchādessāmīti vohāravacanametāṃ “itthannāmassa bhikkhuno dassāmī”ti ayaṃ panettha attho. Tenevassa padabhājanepi “dassāmī”ti vuttaṃ.

Tatra ce so bhikkhūti yatra so gahapati vā gahapatānī vā tatra so bhikkhu pubbe appavārīto upasaṅkamitvā cīvare vikappaṃ āpajjeyya ceti ayamettha padasambandho. Tattha upasaṅkamitvāti imassa gantvāti imināva atthe siddhe pacuravohāravasena “ghara”nti vuttaṃ. Yatra pana so dāyako tatra gantvāti ayamevettha attho, tasmā punapi vuttaṃ “yattha katthaci upasaṅkamitvā”ti. Vikappaṃ āpajjeyyāti visiṭṭhakappaṃ adhikavidhānaṃ āpajjeyya, padabhājane pana yenākārena vikappaṃ āpanno hoti tameva dassetuṃ “āyataṃ vā”tiādi vuttaṃ. Sādhūti āyācane nipāto. Vatāti parivitaṅke. Manti attānaṃ niddisati. Āyasmāti paraṃ ālapati āmanteti. Yasmā panidaṃ sabbaṃ byañjanamattameva, uttānatthameva, tasmāssa padabhājane attho na vutto. Kalyāṇakamyataṃ upādāyāti sundarakāmataṃ visiṭṭhakāmataṃ cittena gahetvā, tassa “āpajjeyya ce”ti iminā sambandho. Yasmā pana yo kalyāṇakamyataṃ upādāya āpajjati, so sādhatthiko mahagghatthiko hoti, tasmāssa padabhājane byañjanaṃ pahāya adhippetatthameva dassetuṃ tadeva vacanaṃ vuttaṃ. Yasmā pana na imassa āpajjanamatteneva āpatti sīsaṃ eti, tasmā “tassa vacanenā”tiādi vuttaṃ.

531. Anāpatti nātakānantiādīsu nātakānaṃ cīvare vikappaṃ āpajjantassa anāpattīti evamattho daṭṭhabbo. Mahagghaṃ cetāpetukāmassa appagghaṃ cetāpetīti gahapatissa vīsatiagghanakaṃ cīvaraṃ cetāpetukāmassa “alaṃ mayhaṃ etena, dasagghanakaṃ vā aṭṭhagghanakaṃ vā dehī”ti vadati anāpatti. Appagghanti idaṅca atirekanivāraṇatthameva vuttaṃ, samakepi pana anāpatti, taṅca kho agghavaseneva na pamāṇavasena, agghavaḍḍhanakañhi idaṃ sikkhāpadaṃ. Tasmā yo vīsatiagghanakaṃ antaravāsakaṃ cetāpetukāmo, “taṃ ettakameva me agghanakaṃ cīvaraṃ dehī”ti vattumpi vaṭṭati. Sesāṃ uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīnipi tatuttarisikkhāpadasadisānevāti.

Paṭhamaupakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Dutīyaupakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā

532. Dutīyaupakkhaṭepi imināva nayena attho veditabbo. Tañhi imassa anupaññattisadisāṃ. Kevalaṃ paṭhamasikkhāpade ekassa pīlā katā, dutīye dvinnaṃ, ayamevettha viseso. Sesāṃ sabbaṃ paṭhamasadisameva. Yathā ca dvinnaṃ, evaṃ bahūnaṃ pīlaṃ katvā gaṇhatopi āpatti veditabbāti.

Dutīyaupakkhaṭasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Rājasikkhāpadavaṇṇanā

537. Tena samayenāti rājasikkhāpadam. Tattha upāsakam saññāpetvāti jānāpetvā, “iminā mūlena cīvaram kiṇitvā therassa dehī”ti evam vatvāti adhippāyo. Paññāsabandhoti paññāsakahāpaṇadaṇḍoti vuttam hoti. Paññāsam baddhotipi pāṭho, paññāsam jito paññāsam dāpetabboti adhippāyo. Ajjaṇho, bhante, āgamehīti bhante, ajja ekadivasam amhākam tiṭṭha, adhivāsehīti attho. Parāmasīti gaṇhi. Jīnosīti jitosi.

538-539. Rājabhoggoti rājato bhoggaṃ bhuñjitabbaṃ assatthīti rājabhoggo, rājabhoggotipi pāṭho, rājato bhogo assa atthīti attho.

Pahiṇeyyāti peseyya, uttānatthattā panassa padabhājanam na vuttam. Yathā ca etassa, evam “cīvaram itthannāmaṃ bhikkhu”ntiādīnampi padānam uttānatthattāyeva padabhājanam na vuttanti veditabbaṃ. Ābhatanti ānītam. Kālena kappiyanti yuttapattakālena, yadā no attho hoti, tadā kappiyam cīvaram gaṇhāmāti attho.

Veyyāvaccakaroti kiccakaro, kappiyakārakoti attho. Saññatto so mayāti āṇatto so mayā, yathā tumhākaṃ cīvarena atthe sati cīvaram dassati, evam vuttoti attho. Attho me āvuso cīvarenāti codanālakkhaṇanidassanametaṃ, idaṇhi vacanam vattabbaṃ, assa vā attho yāya kāyaci bhāsāya; idam codanālakkhaṇam. “Dehi me cīvara”ntiādīni pana navattabbākāradassanattham vuttāni, etāni hi vacanāni etesaṃ vā attho yāya kāyaci bhāsāya na vattabbo.

Dutiyampi vattabbo tatiyampi vattabboti “attho me āvuso cīvarenā”ti idameva yāvatatiyam vattabboti. Evam “dvattikkhattum codetabbo sāretabbo”ti ettha uddiṭṭhacodanāparicchedam dassetvā idāni “dvattikkhattum codayamāno sārāyamāno tam cīvaram abhinipphādeyya, iccetaṃ kusala”nti imesaṃ padānam saṅkhepato attham dassento “sace abhinipphādeti, iccetaṃ kusala”nti āha. Evam yāvatatiyam codento tam cīvaram yadi nipphādeti, sakkoti attano paṭilābhavasena nipphādetum, iccetaṃ kusalam sādhu suṭṭhu sundaram.

Catukkhattum pañcakkhattum chakkhattuparamam tuṇhībhūtena uddissa ṭhātabbanti ṭhānalakkhaṇanidassanametaṃ. Chakkhattuparamanti ca bhāvanapūṃsakavacanametam, chakkhattuparamaṇhi etena cīvaram uddissa tuṇhībhūtena ṭhātabbaṃ, na aññaṃ kiñci kātābbaṃ, idam ṭhānalakkhaṇam. Tattha yo sabbatṭhānānam sādharmaṇo tuṇhībhāvo, tam tāva dassetum padabhājane “tattha gantvā tuṇhībhūtenā”tiādī vuttam. Tattha na āsane nisīditabbanti “idha, bhante, nisīdathā”ti vuttenāpi na nisīditabbaṃ. Na āmisam paṭiggahetabbanti yāgukhajjakādibhedam kiñci āmisam “gaṇhatha, bhante”ti yāciyamānenāpi na gaṇhitabbaṃ. Na dhammo bhāsītābboti maṅgalaṃ vā anumodanam vā bhāsathāti yāciyamānenāpi kiñci na bhāsītābbaṃ, kevalam “kiṃ kāraṇā āgatosī”ti pucchiyamānena “jānāsi, āvuso”ti vattabbo. Pucchiyamānoti idaṇhi karaṇatthe paccattavacanam. Atha vā puccham kurumāno pucchiyamānoti evampettha attho daṭṭhabbo. Yo hi puccham karoti, so ettakam vattabboti ṭhānam bhañjatīti āgatakāraṇam bhañjati.

Idāni yā tisso codanā, cha ca ṭhānāni vuttāni. Tattha vuḍḍhiṇca hāniṇca dassento “catukkhattum codetvā”tiādīmāha. Yasmā ca ettha ekacodanāvuḍḍhiyā dvinnam ṭhānānam hāni vuttā, tasmā “ekā codanā diguṇam ṭhāna”nti lakkhaṇam dassitam hoti. Iti iminā lakkhaṇena tikkhattum codetvā chakkhattum ṭhātabbaṃ, dvikkhattum

codetvā aṭṭhakkhattuṃ ṭhātabbaṃ, sakiṃ codetvā dasakkhattuṃ ṭhātabbanti. Yathā ca “chakkhattuṃ codetvā na ṭhātabba”nti vuttaṃ, evaṃ “dvādasakkhattuṃ ṭhatvā na codetabba”ntipi vuttameva hoti. Tasmā sace codetiyeva na tiṭṭhati, cha codanā labbhanti. Sace tiṭṭhatiyeva na codeti, dvādasā ṭhānāni labbhanti. Sace codetipi tiṭṭhatipi, ekāya codanāya dve ṭhānāni hāpetabbāni. Tattha yo ekadivasameva punappunaṃ gantvā chakkhattuṃ codeti, sakiṃyeva vā gantvā “attho me, āvuso, cīvarenā”ti chakkhattuṃ vadati. Tathā ekadivasameva punappunaṃ gantvā dvādasakkhattuṃ tiṭṭhati, sakiṃyeva vā gantvā tatra tatra ṭhāne tiṭṭhati, sopi sabbacodanāyo sabbatṭhānāni ca bhañjati. Ko pana vādo nānādivasesu evaṃ karontassāti evamettha vinicchayo veditabbo.

Yatassa cīvaracetāpannaṃ ābhatanti yato rājato vā rājabhoggato vā assa bhikkhuno cīvaracetāpannaṃ ānītaṃ. Yatvassāti pi pāṭho. Ayamevattho. “Yatthassā”tipi paṭhanti, yasmīṃ ṭhāne assa cīvaracetāpannaṃ pesitanti ca atthaṃ kathenti, byañjanaṃ pana na sameti. Tatthāti tassa rañño vā rājabhoggassa vā santike; samīpatthe hi idaṃ bhumma vacanaṃ. Na taṃ tassa bhikkhuno kiñci atthaṃ anubhotīti taṃ cīvaracetāpannaṃ tassa bhikkhuno kiñci appamattakampi kammaṃ na nipphādeti. Yuñjantāyasmanto sakanti āyasmanto attano santakaṃ dhanam pāpuṇantu. Mā vo sakaṃ vinassāti tumhākaṃ santakaṃ mā vinassatu. Yo pana neva sāmaṃ gacchati, na dūtaṃ pāheti, vattabhede dukkaṭaṃ āpajjati.

Kiṃ pana sabbakappiyakārakesu evaṃ paṭipajjitabbanti? Na paṭipajjitabbaṃ. Ayañhi kappiyakārako nāma saṅkhepato duvidho niddiṭṭho ca aniddiṭṭho ca. Tattha niddiṭṭho duvidho - bhikkhunā niddiṭṭho, dūtena niddiṭṭhoti. Aniddiṭṭhopi duvidho - mukhavevaṭika kappiyakārako, parammukhakappiyakārakoti. Tesu bhikkhunā niddiṭṭho sammukhāsammukhavasena catubbidho hoti. Tathā dūtena niddiṭṭhopi.

Kathaṃ? Idhekacco bhikkhusa cīvaratthāya dūtena akappiyavatthum paṇṇati, dūto taṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā “idaṃ, bhante, itthannāmena tumhākaṃ cīvaratthāya pahitaṃ, gaṇhatha na”nti vadati, bhikkhu “nayidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, dūto “atthi pana te, bhante, veyyāvaccakaro”ti pucchati, puññatthikehi ca upāsakehi “bhikkhūnaṃ veyyāvaccakaṃ karoṭhā”ti āṇattā vā, bhikkhūnaṃ vā sandiṭṭhā sambhattā keci veyyāvaccakarā honti, tesaṃ aññataro tasmīṃ khaṇe bhikkhusa santike nisinno hoti, bhikkhu taṃ niddisati “ayaṃ bhikkhūnaṃ veyyāvaccakaro”ti. Dūto tassa hatthe akappiyavatthum datvā “therassa cīvaraṃ kiṇitvā dehī”ti gacchati, ayaṃ bhikkhunā sammukhāniddiṭṭho.

No ce bhikkhusa santike nisinno hoti, apica kho bhikkhu niddisati - “asukasmīṃ nāma gāme itthannāmo bhikkhūnaṃ veyyāvaccakaro”ti, so gantvā tassa hatthe akappiyavatthum datvā “therassa cīvaraṃ kiṇitvā dadeyyāsī”ti āgantvā bhikkhusa ārocetvā gacchati, ayameko bhikkhunā asammukhāniddiṭṭho.

Na heva kho so dūto attanā āgantvā āroceti, apica kho aññaṃ paṇṇati “dinnaṃ mayā, bhante, tassa hatthe cīvaracetāpannaṃ, cīvaraṃ gaṇheyyāthā”ti, ayaṃ dutiyo bhikkhunā asammukhāniddiṭṭho.

Na heva kho aññaṃ paṇṇati, apica kho gacchantova bhikkhuṃ vadati “ahaṃ tassa hatthe cīvaracetāpannaṃ dassāmi, tumhe cīvaraṃ gaṇheyyāthā”ti, ayaṃ tatiyo bhikkhunā asammukhāniddiṭṭhoti evaṃ eko sammukhāniddiṭṭho tayo asammukhāniddiṭṭhāti ime cattāro bhikkhunā niddiṭṭhaveyyāvaccakarā nāma. Etesu imasmīṃ rājasikkhāpade vuttanayeneva paṭipajjitabbaṃ.

Aparo bhikkhu purimanayeneva dūtena pucchito natthitāya vā, avicāretukāmatāya vā “natthamhākaṃ kappiyakāraṃ”ti vadati, tasmīṃca khaṇe koci manusso āgacchati, dūto tassa hatthe akappiyavatthum datvā “imassa hatthato cīvaraṃ gaṇheyyāthā”ti vatvā gacchati, ayaṃ dūtena sammukhāniddiṭṭho.

Aparo dūto gāmaṃ pavisitvā attanā abhirucitassa kassaci hatthe akappiyavatthum datvā purimanayeneva āgantvā āroceti, aññaṃ vā paḥiṇati, “ahaṃ asukassa nāma hatthe cīvaracetāpannaṃ dassāmi, tumhe cīvaraṃ gaṇheyyāthā”ti vatvā vā gacchati, ayaṃ tatiyo dūtena asammukhāniddiṭṭhoti evaṃ eko sammukhāniddiṭṭho, tayo asammukhāniddiṭṭhāti ime cattāro dūtena niddiṭṭhaveyyāvaccakarā nāma. Etesu meṇḍakasikkhāpade vuttanayena paṭipajjitabbaṃ. Vuttañhetam - “santi, bhikkhave, manussā saddhā pasannā, te kappiyakāraṇaṃ hatthe hiraññaṃ upanikkhipanti - ‘iminā ayyassa yaṃ kappiyaṃ taṃ dethā’ti. Anujānāmi, bhikkhave, yaṃ tato kappiyaṃ taṃ sādītum, na ttevāhaṃ, bhikkhave, kenaci pariyāyena jātārūparajataṃ sādītabbaṃ pariyesitabbanti vadāmi”ti. Ettha ca codanāya pamāṇaṃ natthi, mūlaṃ asādiyantena saḥassakkhattumpi codanāya vā ṭhānena vā kappiyabhaṇḍaṃ sādītum vaṭṭati. No ce deti, aññaṃ kappiyakāraṃ ṭhapetvāpi āharāpetabbaṃ. Sace icchati mūlasāmikānampi kathetabbaṃ; no ce icchati na kathetabbaṃ.

Aparo bhikkhu purimanayeneva dūtena pucchito “natthamhākaṃ kappiyakāraṃ”ti vadati, tadanñño samīpe ṭhito sutvā “āhara bho ahaṃ ayyassa cīvaraṃ cetāpetvā dassāmi”ti vadati. Dūto “handā bho dadeyyāsī”ti tassa hatthe datvā bhikkhussa anārocetvā vā gacchati, ayaṃ mukhavevaṭṭikakappiyakāraṃ. Aparo bhikkhuno upaṭṭhākassa vā aññaṃ vā hatthe akappiyavatthum datvā “therassa cīvaraṃ dadeyyāsī”ti ettova pakkamati, ayaṃ parammukhakappiyakāraṃ ime dve aniddiṭṭhakappiyakāraṃ nāma. Etesu aññātakaappavāritesu viya paṭipajjitabbaṃ. Sace sayameva cīvaraṃ ānetvā dadanti, gahetabbaṃ. No ce, kiñci na vattabbā. Desanāmetameva cetam “dūtena cīvaracetāpannaṃ paḥiṇeyyā”ti sayam āharitvāpi piṇḍapātādīnaṃ atthāya dadantesupi ese vā nayo. Na kevalaṃ attanoyeva atthāya sampaṭicchitum na vaṭṭati, sacepi koci jātārūparajataṃ ānetvā “idaṃ saṅghassa dammi, ārāmaṃ vā karoṭha cetiyaṃ vā bhojanasālādīnaṃ vā aññatara”nti vadati, idampi sampaṭicchitum na vaṭṭati. Yassa kassaci hi aññassatthāya sampaṭicchantaṃ dukkaṭaṃ hotīti mahāpaccariyaṃ vuttaṃ.

Sace pana “nayidaṃ bhikkhūnaṃ sampaṭicchitum vaṭṭatī”ti paṭikkhitte “vaḍḍhakīnaṃ vā kammakarānaṃ vā hatthe bhavissati, kevalaṃ tumhe sukata dukkaṭaṃ jānāthā”ti vatvā tesam hatthe datvā pakkamati, vaṭṭati. Athāpi “mama manussānaṃ hatthe bhavissati mayhameva vā hatthe bhavissati, kevalaṃ tumhe yaṃ yassa dātabbaṃ, tadatthāya peseyyāthā”ti vadati, evampi vaṭṭati.

Sace pana saṅghaṃ vā gaṇaṃ vā puggalaṃ vā anāmasitvā “idaṃ hiraññasuvaṇṇaṃ cetiyassa dema, vihārassa dema, navakammassa demā”ti vadanti, paṭikkhipitum na vaṭṭati. “Ime idaṃ bhaṇanti”ti kappiyakāraṇaṃ ācikkhitabbaṃ. “Cetiyaḍḍhānaṃ atthāya tumhe gahetvā ṭhapethā”ti vuttena pana “amhākaṃ gahetum na vaṭṭatī”ti paṭikkhipitabbaṃ.

Sace pana koci bahuṃ hiraññasuvaṇṇaṃ ānetvā “idaṃ saṅghassa dammi, cattāro paccaye paribhuñjathā”ti vadati, taṃ ce saṅgho sampaṭicchati, paṭiggahaṇepi paribhogepi āpatti. Tatra ce eko bhikkhu “nayidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, upāsako ca “yadi na kappati, mayhameva bhavissatī”ti gacchati. So bhikkhu “tayā saṅghassa

lābhantarāyo kato''ti na kenaci kiñci vattabbo. Yo hi taṃ codeti, sveva sāpattiko hoti, tena pana ekena bahū anāpattikā katā. Sace pana bhikkhūhi ''na vaṭṭatī''ti paṭikkhitte ''kappiyakārakānaṃ vā hatthe bhavissati, mama purisānaṃ vā mayhaṃ vā hatthe bhavissati, kevalaṃ tumhe paccaye paribhuñjathā''ti vadati, vaṭṭati.

Catupaccayatthāya ca dinnāṃ yena yena paccayena attho hoti, tadatthaṃ upanetabbaṃ, cīvaratthāya dinnāṃ cīvareyeva upanetabbaṃ. Sace cīvarena tādiso attho natthi, piṇḍapātādīhi saṅgho kilamati, saṅghasuṭṭhutāya apaloketvā tadatthāyapi upanetabbaṃ. Esa nayo piṇḍapātagilānapaccayatthāya dinnepi, senāsanatthāya dinnāṃ pana senāsanassa garubhaṇḍattā senāsaneyeva upanetabbaṃ. Sace pana bhikkhūsu senāsaṇaṃ chaḍḍetvā gatesu senāsaṇaṃ vinassati, īdise kāle senāsaṇaṃ vissajjetvāpi bhikkhūnaṃ paribhogo anuññāto, tasmā senāsanajagganatthaṃ mūlacchejjaṃ akatvā yāpanamattaṃ paribhuñjitabbaṃ.

Na kevalaṇca hiraññasuvaṇṇameva, aññaṃpi khattavatthādi akappiyaṃ na sampatichchitabbaṃ. Sace hi koci ''mayhaṃ tisassasampādanakaṃ mahātaḷākaṃ atthi, taṃ saṅghassa dammī''ti vadati, taṃ ce saṅgho sampatichchati, paṭiggahaṇepi paribhogepi āpattiyeva. Yo pana taṃ paṭikkhipati, so purimanayeneva na kenaci kiñci vattabbo. Yo hi taṃ codeti, sveva sāpattiko hoti, tena pana ekena bahū anāpattikā katā.

Yo pana ''tādisaṃyeva taḷākaṃ dammī''ti vatvā bhikkhūhi ''na vaṭṭatī''ti paṭikkhitto vadati ''asukaṇca asukaṇca saṅghassa taḷākaṃ atthi, taṃ kathaṃ vaṭṭatī''ti. So vattabbo - ''kappiyaṃ katvā dinnāṃ bhavissati''ti. Kathaṃ dinnāṃ kappiyaṃ hotīti? ''Cattāro paccaye paribhuñjathā''ti vatvā dinnanti. So sace ''sādhū, bhante, cattāro paccaye saṅgho paribhuñjatū''ti deti, vaṭṭati. Athāpi ''taḷākaṃ gaṇhathā''ti vatvā ''na vaṭṭatī''ti paṭikkhitto ''kappiyakārako atthī''ti pucchitvā ''natthī''ti vutte ''idaṃ asuko nāma vicāressati, asukassa vā hatthe, mayhaṃ vā hatthe bhavissati, saṅgho kappiyabhaṇḍaṃ paribhuñjatū''ti vadati, vaṭṭati. Sacepi ''na vaṭṭatī''ti paṭikkhitto ''udakaṃ paribhuñjissati, bhaṇḍakaṃ dhovissati, migapakkhino pivissantī''ti vadati, evampi vaṭṭati. Athāpi ''na vaṭṭatī''ti paṭikkhitto vadati ''kappiyasīsenā gaṇhathā''ti. ''Sādhū, upāsaka, saṅgho pānīyaṃ pivissati, bhaṇḍakaṃ dhovissati, migapakkhino pivissantī''ti vatvā paribhuñjitum vaṭṭati.

Athāpi ''mama taḷākaṃ vā pokkharāṇiṃ vā saṅghassa dammī''ti ''vutte, sādhū, upāsaka, saṅgho pānīyaṃ pivissatī''tiādīni vatvā paribhuñjitum vaṭṭatiyeva. Yadi pana bhikkhūhi hatthakammaṃ yācitvā sahatthena ca kappiyapathaviṃ khanitvā udakaparibhogattāya taḷākaṃ kāritaṃ hoti, taṃ ce nissāya sassaṃ nipphādetvā manussā vihāre kappiyabhaṇḍaṃ denti, vaṭṭati. Atha manussā eva saṅghassa upakāratthāya saṅghikabhūmiṃ khanitvā taṃ nissāya nipphanasassato kappiyabhaṇḍaṃ denti, evampi vaṭṭati. ''Amhākaṃ ekaṃ kappiyakārakaṃ ṭhapethā''ti vutte ca ṭhapetumpi labbhati. Atha pana te manussā rājālinā upaddutā pakkamanti, aññe paṭipajjanti, na ca bhikkhūnaṃ kiñci denti, udakaṃ vāretum labbhati. Taṇca kho kasikammakāleyeva, na sassakāle. Sace te vadanti ''nanu, bhante, pubbepi manussā imaṃ nissāya sassaṃ akaṃsū''ti. Tato vattabbā - ''te saṅghassa imaṇca imaṇca upakāraṃ akaṃsu, idaṇcidaṇca kappiyabhaṇḍaṃ adaṃsū''ti. Sace vadanti - ''mayampi dassāmā''ti, evampi vaṭṭati.

Sace pana koci abyatto akappiyavohārena taḷākam paṭiggaṇhāti vā kāreti vā, taṃ bhikkhūhi na paribhuñjitabbaṃ, taṃ nissāya laddhaṃ kappiyabhaṇḍampi akappiyameva. Sace bhikkhūhi pariccattabhāvaṃ ñatvā sāmiko vā tassa puttadhītarō vā añño vā koci vaṃse uppanno puna kappiyavohārena deti, vaṭṭati. Pacchinne kulavaṃse yo tassa janapadassa sāmiko, so acchinditvā puna deti, cittalapabbate bhikkhunā nīhaṭaudakavāhakaṃ aḷanāgarājamahesī viya, evampi vaṭṭati.

Kappiyavohārepi udakavasena paṭiggahitataḷāke suddhacittānaṃ mattikuddharaṇapāḷibandhanādīni ca kātuṃ vaṭṭati. Taṃ nissāya pana sassaṃ karonte disvā kappiyakārakaṃ ṭhapetuṃ na vaṭṭati. Yadi te sayameva kappiyabhaṇḍaṃ denti, gahetabbaṃ. No ce denti, na codetabbaṃ, na sāretabbaṃ. Paccayavasena paṭiggahitataḷāke kappiyakārakaṃ ṭhapetuṃ vaṭṭati. Mattikuddharaṇapāḷibandhanādīni pana kātuṃ na vaṭṭati. Sace kappiyakārakā sayameva karonti, vaṭṭati. Abyattena pana lajjibhikkhunā kārāpitesu kiñcāpi paṭiggahaṇe kappiyaṃ, bhikkhussa payogapaccayā uppannena missakattā visagatapiṇḍapāto viya akappiyamaṃsarasaṃmissakabhōjanaṃ viya ca dubbinibbhogaṃ hoti, sabbesaṃ akappiyameva.

Sace pana “udakassa okāso atthi, taḷākassa pāḷi thirā, yathā bahuṃ udakaṃ gaṇhāti, evaṃ karohi, tīrasamīpe udakaṃ karohī”ti evaṃ udakameva vicāreti, vaṭṭati. Uddhane aggiṃ na pātenti, “udakakammaṃ labbhatu upāsakā”ti vattuṃ vaṭṭati. “Sassaṃ katvā āharathā”ti vattuṃ pana na vaṭṭati. Sace pana taḷāke atibahuṃ udakaṃ disvā passato vā piṭṭhito vā mātikaṃ nīharāpeti, vanaṃ chindāpetvā kedāre kārāpeti, porāṇakedāresu vā pakatibhāgaṃ aggahetvā atirekaṃ gaṇhāti, navasasse vā akālasasse vā aparicchinnabhāge “ettake kahāpaṇe dethā”ti kahāpaṇe utṭhāpeti, sabbesaṃ akappiyaṃ.

Yo pana “kassatha vapathā”ti avatvā “ettakāya bhūmiyā, ettako nāma bhāgo”ti evaṃ bhūmiṃ vā patitṭhapeti, “ettake bhūmibhāge amhehi sassaṃ kataṃ, ettakaṃ nāma bhāgaṃ gaṇhathā”ti vadantesu kassakesu bhūmippamaṇaggahaṇatthaṃ rajjuyā vā daṇḍena vā mināti, khale vā ṭhatvā rakkhati, khalato vā nīharāpeti, koṭṭhāgāre vā paṭisāmeti, tasseva taṃ akappiyaṃ.

Sace kassakā kahāpaṇe āharitvā “ime saṅghassa āhaṭā”ti vadanti, aññataro ca bhikkhu “na saṅgho kahāpaṇe khādatī”ti saññāya “ettakehi kahāpaṇehi sāṭake āhara, ettakehi yāguādīni sampādehi”ti vadati. Yaṃ te āharanti, sabbesaṃ akappiyaṃ. Kasmā? Kahāpaṇānaṃ vicāritattā.

Sace dhaññaṃ āharitvā idaṃ saṅghassa āhaṭanti vadanti, aññataro ca bhikkhu purimanayeneva “ettakehi vīhīhi idaṃcidaṇca āharathā”ti vadati. Yaṃ te āharanti, tasseva akappiyaṃ. Kasmā? Dhaññaṃ vicāritattā.

Sace taṇḍulaṃ vā aparāṇaṃ vā āharitvā “idaṃ saṅghassa āhaṭa”nti vadanti, aññataro ca bhikkhu purimanayeneva “ettakehi taṇḍulehi idaṃcidaṇca āharathā”ti vadati. Yaṃ te āharanti, sabbesaṃ kappiyaṃ. Kasmā? Kappiyānaṃ taṇḍulādīnaṃ vicāritattā. Kayavikkayepi anāpatti, kappiyakārakassa ācikkhitattā.

Pubbe pana cittalapabbate eko bhikkhu catusāladvāre “aho vata sve saṅghassa ettakappamaṇe pūve paceyyu”nti ārāmikānaṃ saññājananatthaṃ bhūmiyaṃ maṇḍalaṃ akāsi, taṃ disvā cheko ārāmiko tatheva katvā dutiyadivase bheriyā ākoṭitāya sannipatite saṅghe pūvaṃ gahetvā saṅghattheraṃ āha - “bhante, amhehi

ito pubbe neva pitūnaṃ na pitāmahānaṃ evarūpaṃ sutapubbaṃ, ekena ayyena catussāladvāre pūvatthāya saññā katā, ito dāni pabhuti ayyā attano attano cittānurūpaṃ vadantu, amhākampi phāsuvihāro bhavissatī”ti. Mahāthero tatova nivatti, ekabhikkhunāpi pūvo na gahito. Evaṃ pubbe tatrūppādampi na paribhuñjimsu. Tasmā -

Sallekhaṃ accajantena, appamattena bhikkhunā;
Kappiyepi na kātabbā, āmisatthāya lolatāti.

Yo cāyaṃ taḷāke vutto, pokkharaṇī-udakavāhakamātikādīsupi eseṇa nayo.

Pubbaṇṇāparaṇṇaucchuphalāphalādīnaṃ viruhanaṭṭhānaṃ yaṃ kiñci khettaṃ vā vatthum vā dammīti vuttepi “na vaṭṭatī”ti paṭikkhipitvā taḷāke vuttanayeneva yadā kappiyavohārena “catupaccayaparibhogatthāya dammī”ti vadati, tadā sampaṭicchitabbā, “vanaṃ dammi, araññaṃ dammī”ti vutte pana vaṭṭati. Sace manussā bhikkhūhi anāṇattāyeva tattha rukkhe chinditvā aparāṇṇādīni sampādetvā bhikkhūnaṃ bhāgaṃ denti, vaṭṭati; adentā na codetabbā. Sace kenacideva antarāyena tesu pakkantesu aññe karonti, na ca bhikkhūnaṃ kiñci denti, te vāretabbā. Sace vadanti - “nanu, bhante, pubbepi manussā idha sassāni akaṃsū”ti, tato te vattabbā - “te saṅghassa idañcidañca kappiyabhaṇḍaṃ adamsū”ti. Sace vadanti - “mayampi dassāmā”ti evaṃ vaṭṭati.

Kaṃci sassutṭhānaṃ bhūmippadesaṃ sandhāya “sīmaṃ demā”ti vadanti, vaṭṭati. Sīmā paricchedanattaṃ pana thambhā vā pāsāṇā vā sayāṃ na ṭhapetabbā. Kasmā? Bhūmi nāma anagghā appakenāpi pārājiko bhaveyya, ārāmikānaṃ pana vattabbā - “iminā ṭhānena amhākaṃ sīmā gatā”ti. Sacepi hi te adhikaṃ gaṇhanti, pariāyena kathitattā anāpatti. Yadi pana rājarājamahāmattādayo sayameva thambhe ṭhapāpetvā “cattāro paccaye paribhuñjathā”ti denti, vaṭṭatiyeva.

Sace koci antosīmāya taḷākaṃ khanati, vihāramajjhena vā mātikaṃ neti, cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇādīni dussanti, vāretabbo. Sace saṅgho kiñci labhitvā āmisagarukatāya na vāreti, eko bhikkhu vāreti, sova bhikkhu issaro. Sace eko bhikkhu na vāreti, “netha tumhe”ti tesāmyeva pakkho hoti, saṅgho vāreti, saṅghova issaro. Saṅghikesu hi kammesu yo dhammakammaṃ karoti, sova issaro. Sace vāriyamānopi karoti, heṭṭhā gahitaṃ paṃsum heṭṭhā pakkhipitvā, upari gahitaṃ paṃsum upari pakkhipitvā pūretabbā.

Sace koci yathājātameva ucchuṃ vā aparāṇṇaṃ vā alābukumbhaṇḍādikaṃ vā valliphalāṃ dātukāmo “etaṃ sabbaṃ ucchukhettaṃ aparāṇṇavatthum valliphalāvāṭaṃ dammī”ti vadati, saha vatthunā parāmatṭhattā “na vaṭṭatī”ti mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero pana “abhilāpamattametaṃ sāmikānaṃyeva hi so bhūmibhāgo tasmā vaṭṭatī”ti āha.

“Dāsaṃ dammī”ti vadati, na vaṭṭati. “Ārāmikaṃ dammi, veyyāvaccakaraṃ dammi, kappiyakāraṃ dammī”ti vutte vaṭṭati. Sace so ārāmiko purebhattampi pacchābhattampi saṅghasseva kammaṃ karoti, sāmaṇerassa viya sabbaṃ bhesajjapaṭijagganampi tassa kātabbā. Sace purebhattameva saṅghassa kammaṃ karoti, pacchābhattaṃ attano kammaṃ karoti, sāyaṃ nivāpo na dātabbo. Yepi pañcadivasavārena vā pakkhavārena vā saṅghassa kammaṃ katvā sesakāle attano kammaṃ karonti, tesampi karaṇakāleyeva bhattañca nivāpo ca dātabbo. Sace

saṅghassa kammaṃ natthi, attanoyeva kammaṃ katvā jīvanti, te ce hatthakammamūlaṃ ānetvā denti, gahetabbaṃ. No ce denti, na kiñci vattabbā. Yaṃ kiñci rajakadāsampi pesakārādāsampi ārāmikanāmena sampaṭicchitum vaṭṭati.

Sace “gāvo demā”ti vadanti, “na vaṭṭatī”ti paṭikkhipitabbā. Imā gāvo kutoti paṇḍitehi pañca gorasaparibhogatthāya dinnāti, “mayampi pañcagorasaparibhogatthāya demā”ti vutte vaṭṭati. Ajikādīsopi eseva nayo. “Hatthiṃ dema, assaṃ mahisaṃ kukkuṭaṃ sūkaraṃ demā”ti vadanti, sampaṭicchitum na vaṭṭati. Sace keci manussā “appossukkā, bhante, tumhe hotha, mayaṃ ime gahetvā tumhākaṃ kappiyabhaṇḍaṃ dassāmā”ti gaṇhanti, vaṭṭati. “Kukkuṭasūkaraṃ sukhaṃ jīvantū”ti arañhe vissajjetum vaṭṭati. “Imaṃ taḷākaṃ, imaṃ khettaṃ, imaṃ vatthum, vihārassa demā”ti vutte paṭikkhipitum na labbhatīti. Sesamettha uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu idampi chasamuṭṭhānaṃ kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Rājasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhito cīvaravaggo paṭhamo.

2. Kosiyavaggo

1. Kosiyasikkhāpadavaṇṇanā

542. Tena samayenāti kosiyasikkhāpadaṃ. Tattha santharitvā kataṃ hotīti same bhūmibhāge kosiyaṃsūni uparūpari santharitvā kañjikādīhi siñcitvā kataṃ hoti. Ekenapi kosiyaṃsunā missitvāti tiṭṭhatu attano rucivasena missitaṃ, sacepi tassa karaṇatṭhāne vāto ekaṃ kosiyaṃsum ānetvā pāṭeti, evampi missetvā katameva hotīti. Sesam uttānatthameva.

Chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ,

Ticittaṃ, tivedananti.

Kosiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Suddhakāḷakasikkhāpadavaṇṇanā

547. Tena samayenāti suddhakāḷakasikkhāpadaṃ. Tattha suddhakāḷakānanti suddhānaṃ kālakānaṃ, aññehi amissitakāḷakānanti attho. Sesam uttānatthameva. Samuṭṭhānādīnipi kosiyasikkhāpadasadisānevāti.

Suddhakāḷakasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Dvebhāgasikkhāpadavaṇṇanā

552. Tena samayenāti dvebhāgasikkhāpadaṃ. Tattha ante ādiyitvāti santhatassa ante anuvātaṃ viya dassetvā odātaṃ alliyāpetvā.

Dve bhāgāti dve koṭṭhāsā. Ādātabbāti gahetabbā. Gocariyānanti kapilavaṇṇānaṃ. Dve tulā ādātabbāti catūhi tulāhi kāretukāmaṃ sandhāya vuttaṃ. Atthato pana yattakehi eḷakalomehi kātukāmo hoti, tesu dve koṭṭhāsā kālakānaṃ eko odātānaṃ, eko gocariyānanti idameva dassitaṃ hotīti veditabbaṃ. Sesam uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīnīpi kosiyaṣikkhāpadasadisāneva. Kevalaṃ idaṃ ādāya anādāya ca karaṇato kiriyākiriyaṃ veditabbanti.

Dvebhāgasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Chabbassasikkhāpadavaṇṇanā

557. Tena samayenāti chabbassasikkhāpadaṃ. Tattha ūhadantipi ummihantipīti santhatānaṃ upari vaccampi passāvampi karontīti vuttaṃ hoti.

Dinnā saṅghena itthannāmassa bhikkhuno santhatasammutīti evaṃ laddhasammutiko bhikkhu yāva rogo na vūpasammati, tāva yaṃ yaṃ ṭhānaṃ gacchati, tattha tattha santhatāṃ kātuṃ labhati. Sace arogo hutvā puna mūlabyādhināva gilāno hoti, soyeva parihāro, natthaññaṃ sammutikiccanti phussadevatthero āha. Upatissatthero pana “so vā byādhi paṭikuppatu, añño vā, ‘sakiṃ gilāno’ti nāmaṃ laddhaṃ laddhameva, puna sammutikiccaṃ natthī”ti āha.

Orena ce channaṃ vassānanti channaṃ vassānaṃ orimabhāge, antoti attho. Padabhājane pana saṅkhyāmatadassanattāṃ “ūnakachabbassānī”ti vuttaṃ.

Anāpatti chabbassāni karotīti yadā chabbassāni paripuṇṇāni honti, tadā santhatāṃ karoti. Dutiyapadepi “yadā atirekachabbassāni honti, tadā karotī”ti evamattho daṭṭhabbo. Na hi so chabbassāni karotīti. Sesāṃ uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīni kosiyaṣikkhāpadasadisānevāti.

Chabbassasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Nisīdanasanthatasikkhāpadavaṇṇanā

565. Tena samayenāti nisīdanasanthatasikkhāpadaṃ. Tattha icchāmahaṃ bhikkhavi bhagavā kira taṃ temāsaṃ na kiñci bodhaneyyasattaṃ addasa, tasmā evamāha. Evaṃ santepi tantivasena dhammadesanā kattabbā siyā. Yasmā panassa etadahosi - “mayi okāsaṃ kāretvā paṭisallīne bhikkhū adhammikaṃ katikavattaṃ karissanti, taṃ upaseno bhindissati. Ahaṃ tassa pasīditvā bhikkhūnaṃ dassanaṃ anujānissāmi, tato maṃ passitukāmā bahū bhikkhū dhutaṅgāni samādiyissanti, ahañca tehi ujjhitasanthatapaccayā sikkhāpadaṃ paññapessāmī”ti, tasmā evamāha. Evaṃ bahūni hi ettha ānisaṃsānīti.

Sapariso yena bhagavā tenupasaṅkamīti therō kira “na, bhikkhave, ūnadasavassena upasampādetabbo, yo upasampādeyya, āpatti dukkaṭassā”ti imasmim khandhakasikkhāpade “kathañhi nāma tvaṃ moghapurisa aññehi ovadiyo anusāsiyo aññaṃ ovadituṃ anusāsituṃ maññissasī”ti evamādinā nayena garaṃ labhitvā “satthā mayhaṃ paraṃ nissāya garaṃ adāsi, so dānāhaṃ bhagavantaṃ teneva puṇṇacandasassirīkena sabbākāraparipuṇṇena mukhena brahmaghosaṃ nicchāretvā paraṃ yeveva nissāya sādhuṃ dāpessāmī”ti suhodayo kulaputto atirekayojanasattaṃ paṭikkamitvā paraṃ cinītvā pañcamattehi bhikkhusatehi parivuto puna bhagavantaṃ upasaṅkamanto. Tena vuttaṃ - “sapariso yena bhagavā tenupasaṅkamī”ti. Na hi sakkā buddhānaṃ aññathā ārādhetuṃ aññatra vattasampattiyā.

Bhagavato avidūre nisinnoti vattasampattiyā parisuddhabhāvena nirāsaṅko sīho viya kañcanapabbatassa bhagavato avidūre nisinno. Etadavocāti kathāsamuttāhāpanatthaṃ etaṃ avoca. Manāpāni te bhikkhu paṃsukūlānīti bhikkhu tava imāni paṃsukūlāni manāpāni, attano ruciyā khantiyā gahitānīti attho. Na kho me, bhante, manāpānīti, bhante na mayā attano ruciyā gahitāni, galaggāhena viya matthakatālanena viya ca gāhitomhīti dasseti.

Paññāyissatīti paññāto abhiññāto bhavissati, tattha sandississatīti vuttaṃ hoti. Na mayaṃ apaññattaṃ paññapessāmāti mayaṃ sāvaka nāma apaññattaṃ na paññapessāma, buddhavisayo hi eso yadidaṃ “pācittiyaṃ dukkaṭa”ntiādinā nayena apaññattasikkhāpadapaññapanam paññattasamucchindanam vā. Samādāyāti taṃ taṃ sikkhāpadaṃ samādiyitvā, “sādhū suṭṭhū”ti sampāṭicchitvā yathāpaññattesu sabbasikkhāpadesu sikkhissāmāti dasseti. Tassa āraddhacitto punapi “sādhū sādhū”ti sādhuḥkāramadāsi.

566. Anuññātāvusoti anuññātaṃ, āvuso. Pihentāti pihayantā. Santhatāni ujjhivāti santhate catutthacīvarasaññitāya sabbasanthatāni ujjhivā. Dhammiṃ kathaṃ katvā bhikkhū āmañtesīti bhagavā santhatāni vipakīṇṇāni disvā “saddhādeyyavinipātane kāraṇaṃ natthi, paribhogupāyaṃ nesaṃ dassessāmī”ti dhammiṃ kathaṃ katvā bhikkhū āmañtesi.

567. Sakīṃ nivatthampi sakīṃ pārutampīti sakīṃ nisinnañceva nipannañca. Sāmantāti ekapassato vaṭṭaṃ vā caturassaṃ vā chinditvā gahitaṭṭhānaṃ yathā vidatthimattaṃ hoti, evaṃ gahetabbam, santharantena pana pāḷiyaṃ vuttanayeneva ekadese vā santharitabbam, vijaṭetvā vā missakaṃ katvā santharitabbam, evaṃ thirataṃ hotīti. Sesam uttānatthameva.

Samuttāhānādīni kiriyākiriyaṭṭā imassa sikkhāpadassa dvebhāgasikkhāpadasadisānīti.

Imesu pana pañcasu santhatesu purimāni tīṇi vinayakammaṃ katvā paṭilabhitvā paribhuñjitum na vaṭṭanti, pacchimāni dve vaṭṭantīti veditabbānīti.

Nisīdanasanthatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Eḷakalomasikkhāpadavaṇṇanā

571. Tena samayenāti eḷakalomasikkhāpadaṃ. Tattha uppaṇḍesunti “kittakena, bhante, kītānī”tiādīni vadantā avahasimṃsu. Ṭhitakova āsumbhīti yathā manussā araññato mahantaṃ dārubhāraṃ ānetvā kilantā ṭhitakāva pātentī, evaṃ pātesīti attho.

572. Sahatthāti sahatthēna, attanā haritabbānīti vuttaṃ hoti. Bahitiojanaṃ pātetīti tiyojanato bahi pātetī. Anantarāyena patanake hatthato muttamatte lomagaṇanāya nissaggiyapācittiyāni. Sace bahitiojane rukkhe vā thambhe vā paṭihaññitvā puna anto patanti, anāpatti. Bhūmiyaṃ patitvā ṭhatvā ṭhatvā vaṭṭamānā eḷakalomabhaṇḍikā puna anto pavisati, āpattiyeva. Anto ṭhatvā hatthēna vā pādena vā yaṭṭhiyā vā vaṭṭeti ṭhatvā vā aṭṭatvā vā vaṭṭamānā bhaṇḍikā gacchatu, āpattiyeva. “Añño harissatī”ti ṭhapeti, tena haritepi āpattiyeva. Suddhacittēna ṭhapitaṃ vāto vā añño vā attano dhammatāya bahi pātetī, āpattiyeva. Saussāhattā acittakattā ca sikkhāpadassa. Kurundiyādīsu pana “ettha anāpatti”ti vuttā, sā anāpatti pāḷiyā na sameti. Ubhatobhaṇḍikaṃ ekābaddhaṃ katvā ekaṃ bhaṇḍikaṃ

antosīmāya ekaṃ bahisīmāya karonto ṭhapeti, rakkhati tāva. Ekābaddhe kājepi ese va nayo. Yadi pana abandhitvā kājakotiyaṃ ṭhapitamattameva hoti, na rakkhati. Ekābaddhepi parivattetvā ṭhapite āpattiyeva.

Aññassa yāne vāti ettha gacchante yāne vā hatthipittḥiādīsu vā sāmikassa ajānantasseva harissatīti ṭhapeti, tasmim tiyojanaṃ atikkante āpatti. Agacchantepi ese va nayo. Sace pana agacchante yāne vā hatthipittḥiādīsu vā ṭhapetvā abhiruhitvā sāreti, heṭṭhā vā gacchanto codeti, pakkosanto vā anubandhāpeti, “aññaṃ harāpetī”ti vacanato anāpatti. Kurundiyādīsu pana “āpattī”ti vuttaṃ, taṃ “aññaṃ harāpetī”ti iminā na sameti. Adinnādāne pana suṅkaghāte āpatti hoti. Yā hi tattha āpatti, sā idha anāpatti. Yā idha āpatti, sā tattha anāpatti. Taṃ ṭhānaṃ patvā aññavihito vā corādīhi vā upadduto gacchati, āpattiyeva. Sabbattha lomagaṇanāya āpattiparicchedo veditabbo.

575. Tiyojanaṃ vāsādhippāyo gantvā tato paraṃ haratīti yattha gato, tattha uddesaparipucchādīnaṃ vā paccayādīnaṃ vā alābhena tato paraṃ aññattha gacchati, tatopi aññatthāti evaṃ yojanasatampi harantassa anāpatti. Acchinnaṃ paṭilabhitvāti corā acchinditvā niratthakabhāvaṃ ñatvā paṭidentī, taṃ harantassa anāpatti. Nissatṭhaṃ paṭilabhitvāti vinayakammakataṃ paṭilabhitvāti attho.

Katabhaṇḍanti kataṃbhaṇḍaṃ kambalakojavasanthatādīṃ yaṃ kiñci antamaso suttakena baddhamattampi. Yo pana tanukapattatthavikantare vā āyogaṃsabaddhakakāyabandhanādīnaṃ antaresu vā pipphalikādīnaṃ malarakkhaṇatthaṃ sipāṭikāya vā antamaso vātābādhiko kaṇṇacchiddepi lomāni pakkhipitvā gacchati, āpattiyeva. Suttakena pana bandhitvā pakkhittaṃ katabhaṇḍatṭhāne tiṭṭhati, veṇiṃ katvā harati, idaṃ nidhānamukhaṃ nāma, āpattiyevāti. Sesam uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu idaṃ eḷakalomasamuṭṭhānaṃ nāma, kāyato ca kāyacittato ca samuṭṭhāti, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Eḷakalomasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Eḷakalomadhovāpanasikkhāpadavaṇṇanā

576. Tena samayenāti eḷakalomadhovāpanasikkhāpadaṃ. Tattha riñcantīti ujjhanti vissajjenti, na sakkonti anuyuñjitunti vuttaṃ hoti. Sesamettha purāṇacīvarasikkhāpade vuttanayeneva saddhiṃ samuṭṭhānādīhi.

Eḷakalomadhovāpanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Rūpiyasikkhāpadavaṇṇanā

582. Tena samayenāti rūpiyasikkhāpadaṃ. Tattha paṭivisoti koṭṭhāso.

583-584. Jātarūparajatanti ettha jātarūpanti suvaṇṇassa nāmaṃ. Taṃ pana yasmā tathāgatassa vaṇṇasadisam hoti, tasmā “satthuvaṇṇo vuccatī”ti padabhājane vuttaṃ. Tassattho - “yo satthuvaṇṇo lohaviseso, idaṃ jātarūpaṃ nāmā”ti rajataṃ pana “saṅkho, silā, pavāla, rajataṃ, jātarūpa”ntiādīsu rūpiyaṃ vuttaṃ. Idha pana yaṃ kiñci vohāragamanīyaṃ kahāpaṇādi adhippetam. Tenevassa padabhājane “kahāpaṇo lohamāsako”tiādi vuttaṃ. Tattha kahāpaṇoti sovaṇṇamayo vā rūpiyamayo vā pākatiko vā. Lohamāsakoti tambalohādīhi katamāsako. Dārumāsakoti

sāradārunā vā veḷupesikāya vā antamaso tālapaṇṇenāpi rūpaṃ chinditvā katamāsako. Jatumāsakoti lākhāya vā niyyāsena vā rūpaṃ samuṭṭhāpetvā katamāsako. “Ye vohāraṃ gacchantī”ti iminā pana padena yo yo yattha yattha janapade yadā yadā vohāraṃ gacchati, antamaso aṭṭhimayopi cammamayopi rukkhaphalabījamayopi samuṭṭhāpitarūpopi asamuṭṭhāpitarūpopi sabbo saṅgahito.

Iccetaṃ sabbampi rajataṃ jātarūpaṃ jātarūpamāsako, vuttappabhedo sabbopi rajatamāsakoti catubbidhaṃ nissaggiyavatthu hoti. Muttā, maṇi, veḷuriyo, saṅkho, silā, pavāla, lohitaṅko, masāragallaṃ, satta dhañṇāni, dāsidāsakhattavatthupupphārāmaphalārāmādayoti idaṃ dukkaṭavatthu. Suttaṃ phālo paṭako kappāso anekappakāraṃ aparaṇṇaṃ sappinavanītatelamadhuphāṇitādibhesajjañca idaṃ kappiyavatthu. Tattha nissaggiyavatthum attano vā saṅghagaṇapuggalacetiyānaṃ vā atthāya sampaṭicchitum na vaṭṭati. Attano atthāya sampaṭicchato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ hoti, sesānaṃ atthāya dukkaṭaṃ. Dukkaṭavatthum sabbesampi atthāya sampaṭicchato dukkaṭameva. Kappiyavatthumhi anāpatti. Sabbampi nikkhipanatthāya bhaṇḍāgārikasīsenā sampaṭicchato upari ratanasikkhāpade āgatavasena pācittiyaṃ.

Uggaṇheyyāti gaṇheyya. Yasmā pana gaṇhanto āpattiṃ āpajjati, tenassa padabhājane “sayam gaṇhāti nissaggiyaṃ pācittiya”nti vuttaṃ. Esa nayo sesapadesupi.

Tattha jātarūparajatabhaṇḍesu kahāpaṇamāsakesu ca ekaṃ gaṇhato vā gaṇhāpayato vā ekā āpatti. Sahassaṃ cepi ekato gaṇhāti, gaṇhāpeti, vatthugaṇanāya āpattiyo. Mahāpaccariyaṃ pana kurundiyañca sithilabaddhāya thavikāya sithilapūrite vā bhājane rūpagaṇanāya āpatti. Ghanabaddhe pana ghanapūrite vā ekāva āpattīti vuttaṃ.

Upanikkhittasādiyane pana “idaṃ ayyassa hotū”ti vutte sacepi cittaena sādiyati, gaṇhitukāmo hoti, kāyena vā vācāya vā “nayidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, anāpatti. Kāyavācāhi vā appaṭikkhipitvāpi suddhacitto hutvā “nayidaṃ amhākaṃ kappatī”ti na sādiyati, anāpattiyeva. Tīsu dvāresu hi yena kenaci paṭikkhittaṃ paṭikkhittameva hoti. Sace pana kāyavācāhi appaṭikkhipitvā cittaena adhivāseti, kāyavācāhi kattabbassa paṭikkhepassa akaraṇato akiriyasamuṭṭhānaṃ kāyadvāre ca vacīdvāre ca āpattiṃ āpajjati, manodvāre pana āpatti nāma natthi.

Eko sataṃ vā sahassaṃ vā pādamūle ṭhapeti “tuyhidaṃ hotū”ti, bhikkhū “nayidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, upāsako pariccattaṃ mayā tumhākanti gato, añño tattha āgantvā pucchati - “kiṃ, bhante, ida”nti? Yaṃ tena attanā ca vuttaṃ, taṃ ācikkhitabbaṃ. So ce vadati - “gopayissāmi, bhante, guttaṭṭhānaṃ dassethā”ti, sattabhūmikampi pāsādaṃ abhiruhitvā “idaṃ guttaṭṭhāna”nti ācikkhitabbaṃ, “idha nikkhipāhī”ti na vattabbaṃ. Ettāvatā kappiyañca akappiyañca nissāya ṭhitaṃ hoti. Dvāraṃ pidahitvā rakkhantena vasitabbaṃ. Sace kiñci vikkāyikabhaṇḍaṃ pattaṃ vā cīvaraṃ vā āgacchati, “idaṃ gahessatha bhante”ti vutte “upāsaka atthi amhākaṃ iminā attho, vatthu ca evarūpaṃ nāma saṃvijjati, kappiyakārako natthī”ti vattabbaṃ. Sace so vadati, “ahaṃ kappiyakārako bhavissāmi, dvāraṃ vivaritvā dethā”ti, dvāraṃ vivaritvā “imasmim okāse ṭhapita”nti vattabbaṃ, “idaṃ gaṇhā”ti

na vattabbaṃ. Evampi kappiyañca akappiyañca nissāya ʘhitameva hoti, so ce taṃ gahetvā tassa kappiyabhaṇḍaṃ deti, vaṭṭati. Sace adhikaṃ gaṇhāti, “na mayaṃ tava bhaṇḍaṃ gaṇhāma, “nikkhamāhi”ti vattabbo.

Saṅghamajjhe nissajjitabbanti ettha yasmā rūpiyaṃ nāma akappiyaṃ, “tasmā nissajjitabbaṃ saṅghassa vā gaṇassa vā puggalassa vā”ti na vuttaṃ. Yasmā pana taṃ paṭiggahitamattameva na tena kiñci kappiyabhaṇḍaṃ cetāpitaṃ, tasmā upāyena paribhogadassanatthaṃ “saṅghamajjhe nissajjitabba”nti vuttaṃ. Kappiyaṃ ācikkhitabbaṃ sappi vāti “pabbajitānaṃ sappi vā telaṃ vā vaṭṭati upāsakā”ti evaṃ ācikkhitabbaṃ.

Rūpiyapaṭiggāhakaṃ ʘhapetvā sabbeheva paribhuñjitabbanti sabbehi bhājetvā paribhuñjitabbaṃ. Rūpiyapaṭiggāhakena bhāgo na gahetabbo. Aññesaṃ bhikkhūnaṃ vā ārāmikānaṃ vā pattabhāgampi labhitvā paribhuñjituṃ na vaṭṭati, antamaso makkaṭṭādīhi tato haritvā araññe ʘhapitaṃ vā tesāṃ hatthato gaḷitaṃ vā tiracchānagatapariggahitampi paṃsukūlampi na vaṭṭatiyeva, tato āhaṭena phāṇitena senāsanadhūpanampi na vaṭṭati. Sappinā vā telena vā padīpaṃ katvā dīpāloke nipajjituṃ kasiṇaparikkammampi kātuṃ, potthakampi vācetuṃ na vaṭṭati. Telamadhuphāṇitehi pana sarīre vaṇaṃ makkhetuṃ na vaṭṭatiyeva. Tena vatthunā mañcapīṭhādīni vā gaṇhanti, uposathāgāraṃ vā bhojanasālaṃ vā karonti, paribhuñjituṃ na vaṭṭati. Chāyāpi gehaparicchena ʘhitā na vaṭṭati, paricchedaṭikkantā āgantukattā vaṭṭati. Taṃ vatthuṃ vissajjetvā katena maggenapi setunāpi nāvāyapi uḷumpenapi gantuṃ na vaṭṭati, tena vatthunā khanāpitāya pokkharāṇiyā ubbhidadakāṃ pātuṃ vā paribhuñjituṃ vā na vaṭṭati. Anto uduke pana asati aññaṃ āgantukaṃ udakaṃ vā vassodakaṃ vā pavīṭṭhaṃ vaṭṭati. Kītāya yena udakena saddhiṃ kītā taṃ āgantukampi na vaṭṭati, taṃ vatthuṃ upanikkhepaṃ ʘhapetvā saṅgho paccaye paribhuñjati, tepi paccayā tassa na vaṭṭanti. Ārāmo gahito hoti, sopi paribhuñjituṃ na vaṭṭati. Yadi bhūmipi bījampi akappiyaṃ neva bhūmiṃ na phalaṃ paribhuñjituṃ vaṭṭati. Sace bhūmiṃyeva kiṇitvā aññāni bījāni ropitāni phalaṃ vaṭṭati, atha bījāni kiṇitvā kappiyabhūmiyaṃ ropitāni, phalaṃ na vaṭṭati, bhūmiyaṃ nisīdituṃ vā nipajjituṃ vā vaṭṭati.

Sace so chaḍḍetīti yattha katthaci khipati, athāpi na chaḍḍeti, sayāṃ gahetvā gacchati, na vāretabbo. No ce chaḍḍetīti atha neva gahetvā gacchati, na chaḍḍeti, kiṃ mayhaṃ iminā byāpārenāti yena kāmaṃ pakkamati, tato yathāvuttalakkaṇo rūpiyachaḍḍako sammannitabbo.

Yo na chandāgatintiādīsu lobhavasena taṃ vatthuṃ attano vā karonto attānaṃ vā ukkaṃsento chandāgatiṃ nāma gacchati. Dosavasena “nevāyaṃ mātikaṃ jānāti, na vinaya”nti paraṃ apasādento dosāgatiṃ nāma gacchati. Mohavasena muṭṭhapamuṭṭhassatibhāvaṃ āpajjanto mohāgatiṃ nāma gacchati. Rūpiyapaṭiggāhakassa bhayena chaḍḍetuṃ avisahanto bhayāgatiṃ nāma gacchati. Evaṃ akaronto na chandāgatiṃ gacchati, na dosāgatiṃ gacchati, na mohāgatiṃ gacchati, na bhayāgatiṃ gacchatīti veditabbo.

585. Animittaṃ katvāti nimittaṃ akatvā, akkhīni nimmīletvā nadiyā vā papāte vā vanagahane vā gūthaṃ viya anapekkhena patitokāsaṃ asamannāharantena pātetabbanti attho. Evaṃ jigucchitabbepi rūpiye bhagavā pariyāyena bhikkhūnaṃ paribhogaṃ ācikkhi. Rūpiyapaṭiggāhakassa pana kenaci pariyāyena tato uppannapaccayaparibhogo na vaṭṭati. Yathā cāyaṃ etassa na vaṭṭati, evaṃ

asantasambhāvanāya vā kuladūsakakammena vā kuhanādīhi vā uppannapaccayā neva tassa na aññassa vaṭṭanti, dhammena samena uppannāpi appaccavekkhitvā paribhuñjitum na vaṭṭanti.

Cattāro hi paribhogā - theyyaparibhogo, iṇaparibhogo, dāyajjaparibhogo, sāmiparibhogoti. Tattha saṅghamajjhepi nisīditvā paribhuñjantassa dussīlassa paribhogo “theyyaparibhogo” nāma. Sīlavato appaccavekkhitaparibhogo “iṇaparibhogo” nāma. Tasmā cīvaram paribhoge paribhoge paccavekkhitabbaṃ, piṇḍapāto ālope ālope. Tathā asakkontena purebhattapacchābhattapurimayāmapacchimayāmesu. Sacassa appaccavekkhatova aruṇo uggacchati, iṇaparibhogatṭhāne tiṭṭhati. Senāsanampi paribhoge paribhoge paccavekkhitabbaṃ, bhesajjassa paṭiggahaṇepi paribhogepi satipaccayatā vaṭṭati, evaṃ santepi paṭiggahaṇe satim katvā paribhoge akarontasseva āpatti, paṭiggahaṇe pana satim akatvā paribhoge karontassa anāpatti.

Catubbidhā hi suddhi - desanāsuddhi, saṃvarasuddhi, pariyetṭhisuddhi, paccavekkhaṇasuddhīti. Tattha desanāsuddhi nāma pātimokkhasaṃvarasīlam, tañhi desanāya sujjanato “desanāsuddhī”ti vuccati. Saṃvarasuddhi nāma indriyasaṃvarasīlam, tañhi na puna evaṃ karissāmīti cittādhiṭṭhānasamvareneva sujjanato “saṃvarasuddhī”ti vuccati. Pariyetṭhisuddhi nāma ājīvapārisuddhisīlam, tañhi anesanaṃ pahāya dhammena samena paccaye uppādentassa pariyesanāya suddhattā “pariyetṭhisuddhī”ti vuccati. Paccavekkhaṇasuddhi nāma paccayaparibhogasannissitasīlam, tañhi “paṭisaṅkhā yoniso cīvaram paṭisevatī”tiādinaṃ nayena vuttena paccavekkhaṇena sujjanato “paccavekkhaṇasuddhī”ti vuccati. Tena vuttaṃ - “paṭiggahaṇe pana satim akatvā paribhoge karontassa anāpatti”ti.

Sattannaṃ sekkhānaṃ paccayaparibhogo dāyajjaparibhogo nāma, te hi bhagavato puttā, tasmā pitusantakānaṃ paccayānaṃ dāyādā hutvā te paccaye paribhuñjanti. Kiṃ pana te bhagavato paccaye paribhuñjanti, gihīnaṃ paccaye paribhuñjantīti? Gihīhi dinnāpi bhagavatā anuññātattā bhagavato santakā honti, tasmā te bhagavato paccaye paribhuñjantīti veditabbaṃ, dhammadāyādasuttañcetta sādhaṃ.

Khīṇāsavānaṃ paribhogo sāmiparibhogo nāma, te hi taṇhāya dāsabyaṃ atītattā sāmīno hutvā paribhuñjantīti. Imesu paribhogesu sāmiparibhogo ca dāyajjaparibhogo ca sabbesampi vaṭṭati. Iṇaparibhogo na vaṭṭati, theyyaparibhoge kathāyeva natthi.

Apārepi cattāro paribhogā - lajjiparibhogo, alajjiparibhogo, dhammiyaparibhogo, adhammiyaparibhogoti.

Tattha alajjino lajjinā saddhiṃ paribhogo vaṭṭati, āpattiyā na kāretabbo. Lajjino alajjinā saddhiṃ yāva na jānāti, tāva vaṭṭati. Ādito paṭṭhāya hi alajjī nāma natthi, tasmā yadāssa alajjibhāvaṃ jānāti tadā vattabbo “tumhe kāyadvāre ca vacīdvāre ca vītikkamaṃ karoṭha, taṃ appatirūpaṃ mā evamakatthā”ti. Sace anādiyitvā karotiyeva, yadi tena saddhiṃ paribhogaṃ karoti, sopi alajjīyeva hoti. Yopi attano bhārabhūtena alajjinā saddhiṃ paribhogaṃ karoti, sopi nivāretabbo. Sace na oramati, ayampi alajjīyeva hoti. Evaṃ eko alajjī alajjisatampi karoti. Alajjino pana alajjināva saddhiṃ paribhoge āpatti nāma natthi. Lajjino lajjinā saddhiṃ paribhogo dvinnaṃ khattiyakumārānaṃ suvaṇṇapātiyaṃ bhojanasādisoti.

Dhammiyādhhammiyaparibhogo paccayavasena veditabbo. Tattha sace puggalopi alajjī piṇḍapātopi adhammiyo, ubho jegucchā. Puggalo alajjī piṇḍapāto dhammiyo, puggalaṃ jigucchitvā piṇḍapāto na gahetabbo. Mahāpaccariyaṃ pana dussīlo saṅghato uddesabhaddādīni labhitvā saṅghasseva deti, etāni yathādānameva gatattā vaṭṭantīti vuttaṃ. Puggalo lajjī piṇḍapāto adhammiyo, piṇḍapāto jeguccho na gahetabbo. Puggalo lajjī, piṇḍapātopi dhammiyo, vaṭṭati.

Apare dve paggaḥā; dve ca paribhogā - lajjipaggaho, alajjipaggaho; dhammaparibhogo āmisaparibhogoti.

Tattha alajjino lajjim paggaḥetuṃ vaṭṭati, na so āpattiyā kāretabbo. Sace pana lajjī alajjim paggaṇhāti, anumodanāya ajjhesati, dhammakathāya ajjhesati, kulesu upatthambheti. Itaropi “amhākaṃ ācariyo īdiso ca īdiso cā”ti tassa parisati vaṇṇaṃ bhāsati, ayaṃ sāsanaṃ osakkāpeti antaradhāpetīti veditabbo.

Dhammaparibhoga-āmisaparibhogesu pana yattha āmisaparibhogo vaṭṭati, tattha dhammaparibhogopi vaṭṭati. Yo pana koṭiyaṃ ṭhito gantho tassa puggalassa accayena nassissati, taṃ dhammānuggahena uggaṇhituṃ vaṭṭatīti vuttaṃ.

Tatridaṃ vatthu - mahābhaye kira ekasseva bhikkhuno mahāniddeṣo paguṇo ahoṣi. Atha catunīkāyikatissattherassa upajjhāyo mahātipiṭakatthero nāma mahārakkhitattheraṃ āha - “āvuso mahārakkhita, etassa santike mahāniddeṣaṃ gaṇhāhī”ti. “Pāpo kirāyaṃ, bhante, na gaṇhāmī”ti. “Gaṇhāvuso, ahaṃ te santike nisīdissāmī”ti. “Sādhu, bhante, tumhesu nisinnesu gaṇhissāmī”ti paṭṭhapetvā rattindivaṃ nirantaraṃ pariyāpuṇanto osānadivase heṭṭhāmañce itthim disvā “bhante, sutameva me pubbe, sacāhaṃ evaṃ jāneyyaṃ, na īdisassa santike dhammaṃ pariyāpuṇeyya”nti āha. Tassa pana santike bahū mahātherā uggaṇhitvā mahāniddeṣaṃ patiṭṭhāpesuṃ.

586. Rūpiye rūpiyasaññīti ettha sabbampi jātarūparajataṃ rūpiyasaṅgahameva gatanti veditabbaṃ.

Rūpiye vematikoti “suvaṇṇaṃ nu kho, kharapattaṃ nu kho”tiādinā nayena saṃsayajāto.

Rūpiye arūpiyasaññīti suvaṇṇādīsu kharapattādīsaññī. Apica puñṇakāmā rājorodhādayo bhattachajjakagandhapiṇḍādīsu pakkhipitvā hiraññasuvaṇṇaṃ denti, coḷabhikkhāya carantānaṃ dassante baddhakahāpaṇādīhiyeva saddhim coḷakāni denti, bhikkhū bhaddādīsaññāya vā coḷakasaññāya vā paṭiggaṇhanti, evampi rūpiye arūpiyasaññī rūpiyaṃ gaṇhātīti veditabbo. Paṭiggaṇhantena pana “imasmim gehe idaṃ laddha”nti sallakkhetabbaṃ. Yena hi assatiyā dinnam hoti, so satim paṭilabhitvā puna āgacchati, athassa vattabbaṃ - “tava coḷakaṃ passāhī”ti. Sesamettha uttānatthameva.

Samuṭṭhānādīsu chasamuṭṭhānaṃ, siyā kiriyaṃ gahaṇena āpajjanato, siyā akiriyaṃ paṭikkhepassa akaraṇato rūpiyasaññāvadakaupassutisikkhāpadāni hi tīṇi ekaparicchadāni, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Rūpiyasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Rūpiyasaṃvohārasikkhāpadavaṇṇanā

587. Tena samayenāti rūpiyasamvohārasikkhāpadaṃ. Tattha nānappakārakanti katākatādivasena anekavidhaṃ. Rūpiyasamvohāranti jātārūparajataparivattanaṃ. Samāpajantīti paṭiggahaṇasseva paṭikkhitattā paṭiggahitaparivattane dosaṃ apassantā karonti.

589. Sīsūpagantiādīsu sīsaṃ upagacchatīti sīsūpagaṃ, potthakesu pana “sīsūpaka”nti likhitaṃ, yassa kassaci sīsālaṅkārassetaṃ adhivacanaṃ. Esa nayo sabbattha. Katena katantiādīsu suddho rūpiyasamvohāroyeva.

Rūpiye rūpiyasaññītiādīmhi purimasikkhāpade vuttavatthūsu nissaggiyavatthunā nissaggiyavatthum cetāpentassa mūlaggahaṇe purimasikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, aparāparaparivattane iminā nissaggiyapācittiyameva. Nissaggiyavatthunā dukkaṭavatthum vā kappiyavatthum vā cetāpentassapi eseva nayo. Yo hi ayaṃ arūpiye rūpiyasaññī rūpiyaṃ cetāpetītiādi dutiyo tiko vutto, tassānulomattā avuttopi ayamaparopi rūpiye rūpiyasaññī arūpiyaṃ cetāpetītiādi tiko veditabbo. Attano vā hi arūpiyena parassa rūpiyaṃ cetāpeyya attano vā rūpiyena parassa arūpiyaṃ, ubhayathāpi rūpiyasamvohāro katoyeva hoti, tasmā pāliyaṃ ekantena rūpiyapakkhe ekoyeva tiko vuttoti.

Dukkaṭavatthunā pana nissaggiyavatthum cetāpentassa mūlaggahaṇe purimasikkhāpadena dukkaṭaṃ, pacchā parivattane iminā nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, garukassa cetāpitattā. Dukkaṭavatthunā dukkaṭavatthumeva, kappiyavatthum vā cetāpentassa mūlaggahaṇe purimasikkhāpadena dukkaṭaṃ, pacchā parivattanepi iminā dukkaṭameva. Kasmā? Akappiyavatthunā cetāpitattā. Andhakaṭṭhakathāyaṃ pana “sace kayavikkayaṃ samāpajeyya, nissaggiyaṃ pācittiya”nti bhāsitaṃ, taṃ dubbhāsitaṃ. Kasmā? Na hi dānaggahaṇato añño kayavikkayo nāma atthi, kayavikkayasikkhāpadañca kappiyavatthunā kappiyavatthuparivattanameva sandhāya vuttaṃ, tañca kho aññatra sahadhammikehi. Idaṃ sikkhāpadaṃ rūpiyena ca rūpiyārūpiyacetāpanaṃ arūpiyena ca rūpiyacetāpanaṃ. Dukkaṭavatthunā pana dukkaṭavatthuno cetāpanaṃ neva idha na tattha pāliyaṃ vuttaṃ, na cettha anāpatti bhavitum arahati. Tasmā yatheva dukkaṭavatthuno paṭiggahaṇe dukkaṭaṃ, tatheva tassa vā tena vā cetāpanepi dukkaṭaṃ yuttanti bhagavato adhippāyaññūhi vuttaṃ.

Kappiyavatthunā pana nissaggiyavatthum cetāpentassa mūlaggahaṇe purimasikkhāpadena anāpatti, pacchā parivattane iminā nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Vuttañhetam - “arūpiye arūpiyasaññī rūpiyaṃ cetāpeti nissaggiyaṃ pācittiya”nti. Teneva kappiyavatthunā dukkaṭavatthum cetāpentassa mūlapaṭiggahaṇe tatheva anāpatti, pacchā parivattane iminā dukkaṭaṃ. Kasmā? Akappiyassa cetāpitattā. Kappiyavatthunā pana kappiyavatthum aññatra sahadhammikehi cetāpentassa mūlaggahaṇe purimasikkhāpadena anāpatti, pacchā parivattane upari kayavikkayasikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Kayavikkayaṃ mocetvā gaṇhantassa uparisikkhāpadenapi anāpatti, vaḍḍhiṃ payojentassa dukkaṭaṃ.

Imassa ca rūpiyasamvohārassa garukabhāvadīpakam idaṃ pattacatukkaṃ veditabbaṃ. Yo hi rūpiyaṃ uggaṇhitvā tena ayabījaṃ samuṭṭhāpeti, taṃ koṭṭāpetvā tena lohena pattaṃ kāreti, ayaṃ patto mahāakappiyo nāma, na sakkā kenaci upāyena kappiyo kātum. Sace hi taṃ vināsetvā thālakam kāreti, tampi akappiyaṃ. Vāsiṃ kāreti, tāya chinnaṃ dantakaṭṭhampi akappiyaṃ. Baḷisaṃ kāroti, tena māritā macchāpi akappiyā. Vāsiphalaṃ tāpetvā udakam vā khīram vā uṇhāpeti, tampi akappiyameva.

Yo pana rūpiyaṃ uggaṇhitvā tena pattam kiṇāti, ayampi patto akappiyo.
“Pañcannampi sahadhammikānaṃ na kappatī”ti mahāpaccariyaṃ vuttam. Sakkā
pana kappiyo kātum, so hi mūle mūlasāmikānaṃ patte ca pattasāmikānaṃ dinne
kappiyo hoti. Kappiyabhaṇḍam datvā gahetvā paribhuñjitum vaṭṭati.

Yopi rūpiyaṃ uggaṇhāpetvā kappiyakārakena saddhiṃ kammārakulaṃ gantvā
pattam disvā “ayaṃ mayhaṃ rucati”ti vadati. Kappiyakārako ca taṃ rūpiyaṃ datvā
kammāraṃ saññāpeti, ayampi patto kappiyavohārena gahitopi
dutiya pattasadisoyeva, mūlassa sampatichhitattā akappiyo. Kasmā sesānaṃ na
kappatīti? Mūlassa anissaṭṭhattā.

Yo pana rūpiyaṃ asampatichhitvā “therassa pattam kiṇitvā dehī”ti
pahitakappiyakārakena saddhiṃ kammārakulaṃ gantvā pattam disvā “ime kahāpaṇe
gahetvā imaṃ dehī”ti kahāpaṇe dāpetvā gahito, ayaṃ patto etasseva bhikkhuno na
vaṭṭati dubbicāritattā, aññesaṃ pana vaṭṭati, mūlassa asampatichhitattā.

Mahāsumattherassa kira upajjhāyo anuruddhatthero nāma ahosi. So attano
evarūpaṃ pattam sappissa pūretvā saṅghassa nissajji. Tipiṭakacūlanāgattherassapi
saddhivihārikānaṃ evarūpo patto ahosi. Taṃ theropi sappissa pūrāpetvā saṅghassa
nissajjāpesīti. Imaṃ akappiyapattacatukkaṃ.

Sace pana rūpiyaṃ asampatichhitvā “therassa pattam kiṇitvā dehī”ti
pahitakappiyakārakena saddhiṃ kammārakulaṃ gantvā pattam disvā “ayaṃ
mayhaṃ rucati”ti vā “imāhaṃ gahessāmī”ti vā vadati, kappiyakārako ca taṃ
rūpiyaṃ datvā kammāraṃ saññāpeti, ayaṃ patto sabbakappiyo buddhānampi
paribhogārahoti.

591. Arūpiye rūpiyasaññīti kharapattādīsu suvaṇṇādīsaññī. Āpatti dukkaṭassāti sace
tena arūpiyaṃ cetāpeti dukkaṭāpatti hoti. Esa nayo vematike. Arūpiyasaññissa pana
pañcahi sahadhammikehi saddhi “imaṃ gahetvā imaṃ dethā”ti kayavikkayaṃ
karontassāpi anāpatti. Sesam uttānameva.

Chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ,
kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Rūpiyasaṃvohārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Kayavikkayasikkhāpadavaṇṇanā

593. Tena samayenāti kayavikkayasikkhāpadaṃ. Tattha kati hipi tyāyanti kati te
ayaṃ, hikāro panettha padapūraṇo, pikāro garahāyaṃ, ayaṃ dubbalasaṅghāti tava
kati divasāni bhavissatīti attho. Atha vā kati hampi tyāyantipi pāṭho. Tattha kati hanti
kati ahāni, kati divasānīti vuttam hoti. Sesam vuttanayameva. Katihipi myāyanti
idampi eteneva nayena veditabbaṃ. Gihīpi naṃ gihissāti ettha nanti nāmatthe
nipāto, gihī nāma gihissāti vuttam hoti.

594. Nānappakārakanti cīvarādīnaṃ kappiyabhaṇḍānaṃ vasena anekavidhaṃ.
Tenevassa padabhājane cīvaraṃ ādiṃ katvā dasikasuttapariyosānaṃ
kappiyabhaṇḍameva dassitaṃ. Akappiyabhaṇḍaparivattanañhi
kayavikkayasaṅgahaṃ na gacchati. Kayavikkayanti kayañceva vikkayañca. “Iminā
imaṃ dehī”tiādīnā hi nayena parassa kappiyabhaṇḍam gaṇhanto kayaṃ samāpajjati,
attano kappiyabhaṇḍam dento vikkayaṃ.

595. Ajjhācaratīti abhibhavitvā carati, vītikkamavācam bhāsatīti attho. Yato kayitañca hoti vikkayitañcāti yadā kayitañca hoti parabhaṇḍaṃ attano hatthagataṃ karontena, vikkītañca attano bhaṇḍaṃ parahatthagataṃ karontena. “Iminā ima”ntiādivacanānurūpato pana pāṭhe paṭhamam attano bhaṇḍaṃ dassitaṃ.

Nissajjitabbanti evaṃ parassa hatthato kayavasena gahitakappiyabhaṇḍaṃ nissajjitabbaṃ. Ayañhi kayavikkayo ṭhapetvā pañca sahadhammike avasesehi gihipabbajitehi antamaso mātāpitūhipi saddhiṃ na vaṭṭati.

Tatrāyaṃ vinicchayo - vatthena vā vatthaṃ hotu bhattena vā bhattaṃ, yaṃ kiñci kappiyaṃ “iminā imaṃ dehi”ti vadati, dukkaṭaṃ. Evaṃ vatvā mātuyāpi attano bhaṇḍaṃ deti, dukkaṭaṃ. “Iminā imaṃ dehi”ti vutto vā “imaṃ dehi, imaṃ te dassāmī”ti vatvā vā mātuyāpi bhaṇḍaṃ attanā gaṇhāti, dukkaṭaṃ. Attano bhaṇḍe parahatthaṃ parabhaṇḍe ca attano hatthaṃ sampatte nissaggiyaṃ. Mātaraṃ pana pitaraṃ vā “imaṃ dehi”ti vadato viññatti na hoti. “Imaṃ gaṇhāhi”ti vadato saddhādeyyavinipātanaṃ na hoti. Aññātaṃ “imaṃ dehi”ti vadato viññatti hoti. “Imaṃ gaṇhāhi”ti vadato saddhādeyyavinipātanaṃ hoti. “Iminā imaṃ dehi”ti kayavikkayaṃ āpajjato nissaggiyaṃ. Tasmā kappiyabhaṇḍaṃ parivattentena mātāpitūhipi saddhiṃ kayavikkayaṃ aññātakehi saddhiṃ tisso āpattiyo mocentena parivattetabbaṃ.

Tatrāyaṃ parivattanavidhi - bhikkhussa pātheyyataṇḍulā honti, so antarāmagge bhattachatthaṃ purisaṃ disvā “amhākaṃ taṇḍulā atthi, na ca no imehi attho, bhattena pana attho”ti vadati. Puriso taṇḍule gahetvā bhattaṃ deti, vaṭṭati. Tissopi āpattiyo na honti. Antamaso nimittakammamattampi na hoti. Kasmā? Mūlassa atthitāya. Parato ca vuttameva “idaṃ amhākaṃ atthi, amhākañca iminā ca iminā ca atthoti bhaṇatī”ti. Yo pana evaṃ akatvā “iminā imaṃ dehi”ti parivatteti; yathāvatthukameva. Vighāsādaṃ disvā “imaṃ odanaṃ bhuñjitvā, rajanaṃ vā dārūni vā āharā”ti vadati, rajanachalligaṇanāya dārugaṇanāya ca nissaggiyāni honti. “Imaṃ odanaṃ bhuñjitvā idaṃ nāma karoṭhā”ti dantakārādīhi sippikehi dhamakaraṇādīsu taṃ taṃ parikkhāraṃ kāreti, rajakehi vā vatthaṃ dhovāpeti; yathāvatthukameva. Nhāpitenā kese chindāpeti, kammakārehi navakammaṃ kāreti; yathāvatthukameva. Sace pana “idaṃ bhattaṃ bhuñjitvā idaṃ karoṭhā”ti na vadati “idaṃ bhattaṃ bhuñja bhuttosi bhuñjissasi, idaṃ nāma karoḥī”ti vadati, vaṭṭati. Ettha ca kiñcāpi vatthadhovane vā kesacchedane vā bhūmisodhanādinavakamme vā parabhaṇḍaṃ attano hatthagataṃ nissajjitabbaṃ nāma natthi. Mahāatṭhakathāyaṃ pana daḷhaṃ katvā vuttattā na sakkā etaṃ paṭikkhipituṃ, tasmā yathā nissaggiyavatthumhi paribhutte vā naṭṭhe vā pācittiyaṃ deseti, evamidhāpi desetabbaṃ.

596. Kayavikkaye kayavikkayasaññītiādimhi yo kayavikkayaṃ samāpajjati, so tasmīṃ kayavikkayasaññī vā bhavatu vematiko vā, na kayavikkayasaññī vā nissaggiyapācittiyameva. Cūḷattike dvīsu padesu dukkaṭamevāti evamattho daṭṭhabbo.

597. Agghaṃ pucchati “ayaṃ tava patto kiṃ agghatī”ti pucchati. “Idaṃ nāmā”ti vutte pana sace tassa kappiyabhaṇḍaṃ mahagghaṃ hoti, evañca naṃ paṭivadati “upāsaka, mama idaṃ vatthu mahagghaṃ, tava pattaṃ aññassa dehi”ti. Taṃ sutvā itaro “aññaṃ thālakampi dassāmī”ti vadati gaṇhituṃ vaṭṭati, “idaṃ amhākaṃ atthi”ti vuttalakkaṇe patati. Sace so patto mahaggho, bhikkhuno vatthu appagghaṃ, pattasāmiko cassa appagghabhāvaṃ na jānāti, patto na gahetabbo,

“mama vatthu appaggha”nti ācikkhitabbaṃ. Mahagghabhāvaṃ ñatvā vañcetvā gaṇhanto hi gahitabhaṇḍaṃ agghāpetvā kāretabbaṃ āpajjati. Sace pattasāmiko “hotu, bhante, sesaṃ mama puññaṃ bhavissatī”ti deti, vaṭṭati.

Kappiyakāraḥassa ācikkhatīti yassa hatthato bhaṇḍaṃ gaṇhāti, taṃ ṭhapetvā aññaṃ antamaso tassa puttabhātikampi kappiyakāraḥ katvā “iminā imaṃ nāma gahetvā dehī”ti ācikkhati. So ce cheko hoti, punappunaṃ apanetvā vivaditvā gaṇhāti, tuṇhībhūtena ṭhātabbaṃ. No ce cheko hoti, na jānāti gahetuṃ, vāṇijako taṃ vañceti, “mā gaṇhā”ti vattabbo.

Idaṃ amhākantiādimhi “idaṃ paṭiggahitaṃ telaṃ vā sappi vā amhākaṃ atthi, amhākaṇa aññaṃ appaṭiggahitakena attho”ti bhaṇati. Sace so taṃ gahetvā aññaṃ deti, paṭhamam attano telaṃ na mināpetabbaṃ. Kasmā? Nāḷiyañhi avasiṭṭhatelaṃ hoti, taṃ pacchā minantassa appaṭiggahitakaṃ dūseyyāti. Sesaṃ uttānameva.

Chasamuttāhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Kayavikkayasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhito kosiyaṇṇaḍḍhiyo.

3. Pattavaggo

1. Pattasikkhāpadavaṇṇanā

598. Tena samayenāti pattasikkhāpadaṃ. Tattha pattavāṇijanti gāmanigamādīsu vicarantā pattavāṇijjaṃ vā karissanti. Āmattikāpaṇaṃ vāti amattāni vuccanti bhājanāni, tāni yesaṃ bhaṇḍaṃ te āmattikā, tesam āmattikānaṃ āpaṇaṃ āmattikāpaṇaṃ, kulālabhaṇḍavāṇijakāpaṇanti attho.

602. Tayo pattassa vaṇṇāti tīṇi pattassa pamāṇāni. Aḍḍhāḷhakodanaṃ gaṇhātīti magadhanāḷiyā dvinnam taṇḍulanāḷīnaṃ odanaṃ gaṇhāti. Magadhanāḷi nāma aḍḍhaterasapalā hotīti andhakaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ. Sīhaḷadīpe pakatināḷi mahantā, damiḷanāḷi khuddakā, magadhanāḷi pamāṇayuttā, tāya magadhanāḷiyā diyaḍḍhanāḷi ekā sīhaḷanāḷi hotīti mahāaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ. Catubhāgaṃ khādananti odanassa catutthabhāgappamāṇaṃ khādanaṃ, taṃ hatthahāriyassa muggasūpassa vasena veditabbaṃ. Tadupiyaṃ byañjananti tassa odanassa anurūpaṃ macchamaṃsasākaphalakaḷīrādibyaṇjanaṃ.

Tatrāyaṃ vinicchayo - anupahatapurāṇasālitaṇḍulānaṃ sukoṭṭitaparissuddhānaṃ dve magadhanāḷiyo gahetvā tehi taṇḍulehi anuttaṇḍulaṃ akilinnam apiṇḍitaṃ suvisadaṃ kundamakuḷarāsisaḍḍisaṃ avassāvitodanaṃ pacitvā niravasesaṃ patte pakkhipitvā tassa odanassa catutthabhāgappamāṇo nātighano nātitanuko hatthahāriyo sabbasambhārasaṅkhato muggasūpo pakkhipitabbo. Tato ālopassa ālopassa anurūpaṃ yāvacarimālopappahonakaṃ macchamaṃsādibyaṇjanaṃ pakkhipitabbaṃ, sappitelatakkarasakaṇḍikādīni pana gaṇanūpagāni na honti, tāni hi odanagatikāneva, neva hāpetuṃ na vaḍḍhetuṃ sakkonti. Evameva sabbampi pakkhittaṃ sace pattassa mukhavaṭṭiyā heṭṭhimarājisaṃsaṃ tiṭṭhati, suttena vā hīrena vā chindantassa suttaṃ vā hīrassa vā heṭṭhimantaṃ phusati, ayaṃ ukkaṭṭho nāma patto. Sace taṃ rājim atikkamma thūpīkataṃ tiṭṭhati, ayaṃ ukkaṭṭhomako nāma patto. Sace taṃ rājim na sampāpuṇāti, antogataṃeva hoti, ayaṃ ukkaṭṭhukkaṭṭho nāma patto.

Nāḷikodananti magadhanāḷiyā ekāya taṇḍulanāḷiyā odanaṃ. Patthodananti magadhanāḷiyā upaḍḍhanāḷikodanaṃ. Sesam vuttanayeneva veditabbaṃ. Ayaṃ pana nāmamatte viseso - sace nāḷikodanādi sabbampi pakkhittaṃ vuttanayeneva heṭṭhimaṛājisamaṃ tiṭṭhati, ayaṃ majjhimo nāma patto. Sace taṃ rājiṃ atikkamma thūpīkataṃ tiṭṭhati, ayaṃ majjhimomako nāma patto. Sace taṃ rājiṃ na sampāpuṇāti antogatameva hoti, ayaṃ majjhimukkaṭṭho nāma patto. Sace patthodanādi sabbampi pakkhittaṃ heṭṭhimaṛājisamaṃ tiṭṭhati, ayaṃ omako nāma patto. Sace taṃ rājiṃ atikkamma thūpīkataṃ tiṭṭhati, ayaṃ omakomako nāma patto. Sace taṃ rājiṃ na pāpuṇāti antogatameva hoti, ayaṃ omakukkaṭṭho nāma pattoti evamete nava pattā. Tesu dve apattā ukkaṭṭhukkaṭṭho ca omakomako ca. “Tato ukkaṭṭho apatto omako apatto”ti idaṇhi ete sandhāya vuttaṃ. Ukkaṭṭhukkaṭṭho hi ettha ukkaṭṭhato ukkaṭṭhattā “tato ukkaṭṭho apatto”ti vutto. Omakomako ca omakato omakattā tato omako apattoti vutto. Tasmā ete bhājanaparibhogena paribhuñjitabbā, na adhiṭṭhānupagā, na vikappanupagā. Itare pana satta adhiṭṭhahitvā vā vikappetvā vā paribhuñjitabbā, evaṃ akatvā taṃ dasāhaṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyanti taṃ sattavidhampi pattaṃ dasāhaparamaṃ kālaṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

607. Nissaggiyaṃ pattaṃ anissajjitvā paribhuñjatīti yāguṃ pivitvā dhote dukkaṭaṃ, khañjakaṃ khāditvā bhattaṃ bhuñjitvā dhote dukkaṭanti evaṃ payoge payoge dukkaṭaṃ.

608. Anāpatti antodasāhaṃ adhiṭṭheti vikappetīti ettha pana pamāṇayuttassapi adhiṭṭhānavikappanupagattaṃ evaṃ veditabbaṃ - ayopatto pañcahi pākehi mattikāpatto dvīhi pākehi pakko adhiṭṭhānupago, ubhopi yaṃ mūlaṃ dātabbaṃ, tasmīṃ dinneyeva. Sace ekopi pāko ūno hoti, kākaṇīkamattampi vā mūlaṃ adinnaṃ, na adhiṭṭhānupago. Sacepi pattasāmiko vadati “yadā tumhākaṃ mūlaṃ bhavissati, tadā dassatha, adhiṭṭhahitvā paribhuñjathā”ti neva adhiṭṭhānupago hoti, pākassa hi ūnattā pattasaṅkhaṃ na gacchati, mūlassa sakalassa vā ekadesassa vā adinnattā sakabhāvaṃ na upeti, aññasseva santako hoti, tasmā pāke ca mūle ca niṭṭhiteyeva adhiṭṭhānupago hoti. Yo adhiṭṭhānupago, sveva vikappanupago, so hatthaṃ āgatopi anāgatopi adhiṭṭhātabbo vikappetabbo vā. Yadi hi pattakāraṃ mūlaṃ labhitvā sayam vā dātukāmo hutvā “ahaṃ, bhante, tumhākaṃ pattaṃ katvā asukadivase nāma pacitvā ṭhapessāmī”ti vadati, bhikkhu ca tena paricchinnadivasato dasāhaṃ atikkāmeti, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Sace pana pattakāraṃ “ahaṃ tumhākaṃ pattaṃ katvā pacitvā sāsanaṃ pesessāmī”ti vatvā tatheva karoti, tena pesitabhikkhu pana tassa bhikkhuno na āroceti, añño disvā vā sutvā vā “tumhākaṃ, bhante, patto niṭṭhito”ti āroceti, etassa ārocanaṃ napamāṇaṃ. Yadā pana tena pesitoyeva āroceti, tassa vacanaṃ sutadivasato paṭṭhāya dasāhaṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Sace pattakāraṃ “ahaṃ tumhākaṃ pattaṃ katvā pacitvā kassaci hatthe paṇiṇissāmī”ti vatvā tatheva karoti, pattaṃ gahetvā āgatabhikkhu pana attano pariveṇe ṭhapetvā tassa na āroceti, añño koci bhaṇati “api, bhante, adhunā ābhato patto sundaro”ti! “Kuhim, āvuso, patto”ti? “Itthannāmassa hatthe pesito”ti. Etassapi vacanaṃ na pamāṇaṃ. Yadā pana so bhikkhu pattaṃ deti, laddhadivasato paṭṭhāya dasāhaṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Tasmā dasāhaṃ anatikkāmetvāva adhiṭṭhātabbo vikappetabbo vā.

Tattha dve pattassa adhiṭṭhānā - kāyena vā adhiṭṭhāti, vācāya vā adhiṭṭhāti. Tesam vasena adhiṭṭhahantena ca “imaṃ pattaṃ paccuddharāmi”ti vā “etaṃ pattaṃ paccuddharāmi”ti vā evaṃ sammukhe vā parammukhe vā ṭhitaṃ purāṇapattaṃ paccuddharitvā aññassa vā datvā navaṃ pattaṃ yattha katthaci ṭhitaṃ hatthena parāmasitvā “imaṃ pattaṃ adhiṭṭhāmi”ti cittena ābhogaṃ katvā kāyavikāraṃ karontena kāyena vā adhiṭṭhātabbo, vacībhedaṃ katvā vācāya vā adhiṭṭhātabbo. Tatra duvidhaṃ adhiṭṭhānaṃ - sace hatthapāse hoti “imaṃ pattaṃ adhiṭṭhāmi”ti vācā bhinditabbā. Atha antogabbhe vā uparipāsāde vā sāmāntavīhāre vā hoti, ṭhapitaṭṭhānaṃ sallakkhetvā “etaṃ pattaṃ adhiṭṭhāmi”ti vācā bhinditabbā.

Adhiṭṭhahantena pana ekakena adhiṭṭhātumpi vaṭṭati, aññassa santike adhiṭṭhātumpi vaṭṭati. Aññassa santike ayamānisaṃso - sacassa “adhiṭṭhito nu kho me, no”ti vimati uppajjati, itaro sāretvā vimatiṃ chindissatīti. Sace koci dasa patte labhitvā sabbeva attanāva paribhuñjitukāmo hoti, na sabbe adhiṭṭhātabbā. Ekaṃ pattaṃ adhiṭṭhāya punadivase taṃ paccuddharitvā añño adhiṭṭhātabbo. Etenupāyena vassasatampi parihaṛitum sakkā.

Evaṃ appamattassa bhikkhuno siyā adhiṭṭhānavijahananti? Siyā. Sace hi ayaṃ pattaṃ aññassa vā deti, vibbhamati vā sikkhaṃ vā paccakkhāti, kālaṃ vā karoti, liṅgaṃ vāssa parivattati, paccuddharati vā, patte vā chiddaṃ hoti, adhiṭṭhānaṃ vijahati. Vuttampi cetam -

“Dinnavibbhantaṃ paccakkhā, kālaṃ kiriyakatena ca;
Liṅgaṃ paccuddharā ceva, chiddena bhavati sattama”nti.

Coraharaṇavissāsaggāhehi vijahatiyeva. Kittakena chiddena adhiṭṭhānaṃ bhijjati? Yena kaṅgusitthaṃ nikkhamati ceva pavisati ca. Idañhi sattannaṃ dhaññaṃ lāmakadhaññasitthaṃ, tasmīṃ ayacuṇṇena vā āṇiyā vā paṭipākatike kate dasāhābhāntare puna adhiṭṭhātabbo. Ayaṃ tāva “antodasāhaṃ adhiṭṭheti vikappeti”ti ettha adhiṭṭhāne vinicchayo.

Vikappane pana dve vikappanā - sammukhāvikappanā ca parammukhāvikappanā ca. Kathaṃ sammukhāvikappanā hoti? Pattānaṃ ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvaṃca ṇatvā “imaṃ patta”nti vā “ime patte”ti vā “etaṃ patta”nti vā “ete patte”ti vā vatvā “tuyhaṃ vikappemi”ti vattabbaṃ. Ayamekā sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetum vaṭṭati, paribhuñjitum vā vissajjetum vā adhiṭṭhātum vā na vaṭṭati. “Mayhaṃ santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohi”ti evaṃ pana vutte paccuddhāro nāma hoti, tatopabhūti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Aparo nayo - tatheva pattānaṃ ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvaṃca ṇatvā tasseeva bhikkhuno santike “imaṃ patta”nti vā “ime patte”ti vā “etaṃ patta”nti vā “ete patte”ti vā vatvā pañcasu sahadhammikesu aññatarassa attanā abhirucitassa yassa kassaci nāmaṃ gahetvā “tissassa bhikkhuno vikappemi”ti vā “tissāya bhikkhuniyā sikkhamānāya sāmānerassa tissāya sāmāneriyā vikappemi”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ aparāpi sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetum vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā “tissassa bhikkhuno santakaṃ...pe... tissāya sāmāneriyā santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohi”ti vutte paccuddhāro nāma hoti. Tatopabhūti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Kathaṃ parammukhāvikappanā hoti? Pattānaṃ tatheva ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvaṃca ṇatvā “imaṃ patta”nti vā “ime patte”ti vā “etaṃ patta”nti vā “ete patte”ti vā vatvā “tuyhaṃ vikappanattāya dammi”ti vattabbaṃ.

Tena vattabbo - “ko te mitto vā sandiṭṭho vā”ti? Tato itarena purimanayeneva “tisso bhikkhūti vā...pe... tissā sāmaṇerī”ti vā vattabbaṃ. Puna tena bhikkhunā “ahaṃ tissassa bhikkhuno dammi”ti vā...pe... “tissāya sāmaṇeriyā dammi”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ parammukhāvikappanā. Ettāvattā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā dutiyasammukhāvikappanāyaṃ vuttanayeneva “itthannāmassa santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti. Tatopabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Imāsaṃ pana dvinnaṃ vikappanānaṃ nānākaraṇaṃ, avaseso ca vacanakkamo sabbo paṭhamakathinasikkhāpadavaṇṇanāyaṃ vuttanayeneva veditabbo saddhiṃ samuṭṭhānādīhīti.

Pattasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Ūnapaṇcabandhanasikkhāpadavaṇṇanā

609. Tena samayenāti ūnapaṇcabandhanasikkhāpadaṃ. Tattha na yāpetīti so kira yadi ariyasāvako nābhavissā, aññathattampi agamissā, evaṃ tehi ubbāḷho, sotāpannattā pana kevalaṃ sarīreneva na yāpeti, tena vuttaṃ - “attanāpi na yāpeti, puttadārāpissa kilamantī”ti.

612-613. Ūnapaṇcabandhanenāti ettha ūnāni pañca bandhanāni assāti ūnapaṇcabandhano, nāssa pañca bandhanāni pūrentīti attho, tena ūnapaṇcabandhanena. Itthambhūtassa lakkhaṇe karaṇavacanaṃ. Tattha yasmā abandhanassāpi pañca bandhanāni na pūrenti, sabbaso natthitāya, tasmā padabhājane “abandhano vā”tiādi vuttaṃ. “Ūnapaṇcabandhanenā”ti ca vuttattā yassa pañcabandhano patto hoti, tassa so apatto, tasmā aññaṃ viññāpetuṃ vaṭṭati. Bandhanañca nāmetaṃ yasmā bandhanokāse sati hoti, asati na hoti, tasmā tassa lakkhaṇaṃ dassetuṃ “abandhanokāso nāmā”tiādi vuttaṃ.

Dvaṅgulā rāji na hotīti mukhavaṭṭito heṭṭhā dvaṅgulappamāṇā ekāpi rāji na hoti. Yassa dvaṅgulā rāji hotīti yassa pana tādisā ekā rāji hoti, so tassā rājiyā heṭṭhimapariyante pattavedhakena vijjhivā pacitvā suttarajjuka-makacirajjukādīhi vā tipusuttakena vā bandhitabbo, taṃ bandhanaṃ āmisassa alagganatthaṃ tipupaṭṭakena vā kenaci baddhasilesena vā paṭicchādetabbaṃ. So ca patto adhiṭṭhahitvā paribhuñjitabbo, sukhumaṃ vā chiddaṃ katvā bandhitabbo. Suddhehi pana madhusiṭṭhakalākhāsajjulasādīhi bandhituṃ na vaṭṭati. Phāṇitaṃ jhāpetvā pāsāṇacuṇṇena bandhituṃ vaṭṭati. Mukhavaṭṭisamīpe pana pattavedhakena vijjhiyamāno kapālassa bahalattā bhijjati, tasmā heṭṭhā vijjhitaṃ. Yassa pana dve rājiyo ekāyeva vā caturaṅgulā, tassa dve bandhanāni dātabbāni. Yassa tisso ekāyeva vā chaḷaṅgulā, tassa tīṇi. Yassa catasso ekāyeva vā aṭṭhaṅgulā, tassa cattāri. Yassa pañca ekāyeva vā dasaṅgulā, so baddhopi abaddhopi apattoyeva, añño viññāpetabbo. Esa tāva mattikāpatte vinicchayo.

Ayopatte pana sacepi pañca vā atirekāni vā chiddāni honti, tāni ce ayacuṇṇena vā āṇiyā vā lohamāṇḍalakena vā baddhāni maṭṭhāni honti, sveva patto paribhuñjitabbo, na añño viññāpetabbo. Atha pana ekampi chiddaṃ mahantaṃ hoti, lohamāṇḍalakena baddhampi maṭṭhaṃ na hoti, patte āmisāṃ laggati, akappiyo hoti, ayaṃ apatto. Añño viññāpetabbo.

615. Thero vattabboti patte ānisaṃsaṃ dassetvā “ayaṃ, bhante, patto pamāṇayutto sundaro therānurūpo, taṃ gaṇhathā”ti vattabbo. Yo na gaṇheyāti anukampāya na gaṇhantassa dukkaṭaṃ. Yo pana santuṭṭhiyā “kiṃ me aññaena pattenā”ti na gaṇhāti, tassa anāpatti. Pattapariyantoti evaṃ parivattetvā pariyante ṭhitapatto.

Na adeseti mañcapīṭhachattanāgadantakādi ke adese, na nikkhipitabbo. Yattha purimaṃ sundaraṃ pattaṃ ṭhapeti, tattheva ṭhapetabbo. Pattassa hi nikkhipanadeso “anujānāmi, bhikkhave, ādhāraka”ntiādinā nayena khandhake vuttoyeva.

Na abhogenāti yāgurandhanarajanapacanādinā aparibhogena na paribhuñjitabbo. Antarāmagge pana byādhimhi uppanne aññaṃsaṃ bhājane asati mattikāya limpetvā yāguṃ vā pacituṃ udakaṃ vā tāpetuṃ vaṭṭati.

Na vissajjetabboti aññaṃsa na dātabbo. Sace pana saddhivihāriko vā antevāsiko vā aññaṃ varapattaṃ ṭhapetvā “ayaṃ mayhaṃ sārūpo, ayaṃ therassā”ti gaṇhāti, vaṭṭati. Añño vā taṃ gahetvā attano pattaṃ deti, vaṭṭati. “Mayhameva pattaṃ āharā”ti vattabbakiccaṃ natthi.

617. Pavāritānanti ettha saṅghavasena pavāritatṭhāne pañcabandhaneneva vaṭṭati. Puggalavasena pavāritatṭhāne ūnapañcabandhanenāpi vaṭṭatīti kurundiyaṃ vuttaṃ. Sesamettha uttānatthameva.

Chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Ūnapañcabandhanasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Bhesajjasikkhāpadavaṇṇanā

618. Tena samayenāti bhesajjasikkhāpadaṃ. Tattha attho, bhanteti rājā bhikkhū uyyuttappayutte therassa leṇatthāya pabbhāraṃ sodhente disvā ārāmikaṃ dātukāmo pucchi.

619-621. Pāṭiyekkoti visuṃ eko. Mālākiteti katamāle mālādhare, kusumamālāpaṭimaṇḍiteti attho. Tiṇaṇḍupakanti tiṇacumbaṭakaṃ. Paṭimuñcīti ṭhapesi. Sā ahosi suvaṇṇamālāti dārikāya sīse ṭhapitamattāyeva therassa adhiṭṭhānavasena suvaṇṇapadumamālā ahosi. Tañhi tiṇaṇḍupakaṃ sīse ṭhapitamattameva “suvaṇṇamālā hotū”ti thero adhiṭṭhāsi. Dutiyampi kho...pe... Tenupasaṅkamīti dutiyadivaseyeva upasaṅkami.

Suvaṇṇanti adhimuccīti “sovaṇṇamayo hotū”ti adhiṭṭhāsi. Pañcannaṃ bhesajjānanti sappiādīnaṃ. Bāhulikāti paccayabāhulikātāya paṭipannā. Kolambepi ghaṭepīti ettha kolambā nāma mahāmukhacāṭiyo vuccanti. Olīnavilīnānīti heṭṭhā ca ubhatopassesu ca gaḷitāni. Okīṇṇavikīṇṇāti sappiādīnaṃ gandhena bhūmiṃ khanantehi okīṇṇā, bhittiyo khanantehi upari sañcarantehi ca vikīṇṇā. Antokoṭṭhāgārikāti abbhantare saṃvihitakoṭṭhāgārā.

622. Paṭisāyanīyānīti paṭisāyitabbāni, paribhuñjitabbānīti attho. Bhesajjānīti bhesajjakiccaṃ karontu vā mā vā, evaṃ laddhavohārāni. “Gosappī”tiādīhi loke pākaṭaṃ dassetvā “yesaṃ maṃsaṃ kappatī”ti iminā aññesampi migarohitasasādīnaṃ sappiṃ saṅgahetvā dassesi. Yesañhi khīraṃ atthi, sappipi tesā atthiyeva, taṃ pana sulabhaṃ vā hotu dullabhaṃ vā, asammohatthaṃ vuttaṃ. Evaṃ navanītampi.

Sannidhikāraṇaṃ paribhuñjitabbānīti sannidhiṃ katvā nidahitvā paribhuñjitabbāni. Kathaṃ? Pāliya āgatasappiādīsū sappi tāva purebhattaṃ paṭiggahitaṃ tadahupurebhattaṃ sāmisaṃpi nirāmisampi paribhuñjitaṃ vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisampi paribhuñjitabbaṃ. Sattāhātikkame sace ekabhājanē ṭhapitaṃ, ekaṃ nissaggiyaṃ. Sace bahūsu vatthugaṇanāya nissaggiyāni, pacchābhaddaṃ paṭiggahitaṃ sattāhaṃ nirāmisameva vaṭṭati. Purebhattaṃ vā pacchābhaddaṃ vā uggahitaṃ katvā nikkhittaṃ ajjhoharitaṃ na vaṭṭati; abbhañjanādīsū upanetabbaṃ. Sattāhātikkamepi anāpatti, anajjhoharaṇiyataṃ āpannattā. “Paṭisāyanīyānī”ti hi vuttaṃ. Sace anupasaṃpanno purebhattaṃ paṭiggahitanavanītena sappiṃ katvā deti, purebhattaṃ sāmisaṃ vaṭṭati. Sace sayāṃ karoti, sattāhampi nirāmisameva vaṭṭati. Pacchābhaddaṃ paṭiggahitanavanītena pana yena kenaci katasappi sattāhampi nirāmisameva vaṭṭati. Uggahitakena kate pubbe vuttasuddhasappinayeneva vinicchayo veditabbo.

Purebhattaṃ paṭiggahitakhīrena vā dadhinā vā katasappi anupasaṃpannena kataṃ sāmisaṃpi tadahupurebhattaṃ vaṭṭati. Sayāṃkataṃ nirāmisameva vaṭṭati. Navanītaṃ tāpentassa hi sāmāṃpāko na hoti, sāmāṃpakkena pana tena saddhiṃ āmisampi na vaṭṭati. Pacchābhaddato paṭṭhāya ca na vaṭṭatiyeva. Sattāhātikkamepi anāpatti, savatthukassa paṭiggahitattā, “tāni paṭiggahetvā”ti hi vuttaṃ. Pacchābhaddaṃ paṭiggahitehi kataṃ pana abbhañjanādīsū upanetabbaṃ. Purebhattampi ca uggahitakehi kataṃ ubhayesampi sattāhātikkame anāpatti. Eseva nayo akappiyamaṃsasappimhi. Ayaṃ pana viseso - yattha pāliyaṃ āgatasappinā nissaggiyaṃ, tattha iminā dukkaṃ. Andhakaṭṭhakathāyaṃ kāraṇapatirūpaṃ vatvā manussasappi ca navanītaṃ paṭikkhittaṃ, taṃ duppaṭikkhittaṃ, sabbaaṭṭhakathāsu anuññātattā. Parato cassa vinicchayopi āgacchissati.

Pāliyaṃ āgataṃ navanītampi purebhattaṃ paṭiggahitaṃ tadahupurebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya nirāmisameva. Sattāhātikkame nānābhājanesu ṭhapite bhājanagaṇanāya ekabhājanepi amissetvā piṇḍapiṇḍavasena ṭhapite piṇḍagaṇanāya nissaggiyāni. Pacchābhaddaṃ paṭiggahitaṃ sappinayeneva veditabbaṃ. Ettha pana dadhigulīkāyopi takkabindūnipi honti, tasmā taṃ dhotāṃ vaṭṭatīti upaḍḍhattherā āhaṃsu. Mahāsīvātthero pana “bhagavatā anuññātakālo paṭṭhāya takkato uddhaṭamattameva khādiṃsū”ti āha. Tasmā navanītaṃ paribhuñjantena dhovitvā dadhitakkamakkhikākipillikādīni apānetvā paribhuñjitabbaṃ. Pacitvā sappiṃ katvā paribhuñjitukāmena adhotampi pacitaṃ vaṭṭati. Yaṃ tattha dadhigataṃ vā takkagataṃ vā taṃ khayaṃ gamissati, ettāvatā hi savatthukapaṭiggahitaṃ nāma na hotīti ayamettha adhippāyo. Āmisena saddhiṃ pakkattā pana tasmimpi kukkuccāyanti kukkuccakā. Idāni uggahetvā ṭhapitanavanīte ca purebhattaṃ khīradadhīni paṭiggahetvā katanavanīte ca pacchābhaddaṃ tāni paṭiggahetvā katanavanīte ca uggahitehi katanavavīte ca akappiyamaṃsanavanīte ca sabbo āpattānāpattiparibhogāparibhoganayo sappimhi vuttakkameneva gahetabbo.

Telabhikkhāya pavittānaṃ pana bhikkhūnaṃ tattheva sappimpi navanītampi pakkatelaṃpi apakkatelaṃpi ākiranti, tattha takkadadhibindūnipi bhaddasitthānīpi taṇḍulakaṇāpi makkhikādayopi honti. Ādiccapākaṃ katvā parissāvetvā gahitaṃ sattāhakālikaṃ hoti, paṭiggahetvā ṭhapitabhesajjehi saddhiṃ pacitvā natthupānampi

cettha sabbesampi kappiyamaṃsaṃsaṃ vasā anuññātā. Maṃsesu hi dasamanaussa-hatthi-assa-sunakha-ahi-sīha-byaggha-dīpi-accha-taracchānaṃ maṃsāni akappiyāni. Vasāsu ekā manussavasāva. Khīrādīsu akappiyaṃ nāma natthi.

Anupasampannehi katanibbaṭṭitavasātelāṃ purebhattaṃ paṭiggahitaṃ purebhattaṃ sāmisaṃ paṭṭati. Pacchābhaddato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisameva paṭṭati. Yaṃ pana tattha sukhumarajasadisāṃ maṃsaṃ vā nhāru vā aṭṭhi vā lohitaṃ vā hoti, taṃ abbohaṃ. Sace pana vasaṃ paṭiggahetvā sayaṃ karoti, purebhattaṃ paṭiggahetvā pacitvā parissāvetvā sattāhaṃ nirāmisaparibhogena paribhuñjitabbaṃ. Nirāmisaparibhogāñhi sandhāya idaṃ vuttaṃ - “kāle paṭiggahitaṃ kāle nippakkaṃ kāle saṃsaṭṭhaṃ telaparibhogena paribhuñjitu”nti. Tatrāpi abbohaṃ abbohaṃ. Pacchābhaddato pana paṭiggahitaṃ vā kātumaṃ vā na paṭṭatiyeva. Vuttañhetuṃ -

“Vikāle ce, bhikkhave, paṭiggahitaṃ vikāle nippakkaṃ vikāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, āpatti tiṇṇaṃ dukkaṭānaṃ. Kāle ce, bhikkhave, paṭiggahitaṃ vikāle nippakkaṃ vikāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, āpatti dvinnāṃ dukkaṭānaṃ. Kāle ce, bhikkhave, paṭiggahitaṃ kāle nippakkaṃ vikāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, āpatti dukkaṭassa. Kāle ce, bhikkhave, paṭiggahitaṃ kāle nippakkaṃ kāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, anāpatti”ti.

Upatissattheraṃ pana antevāsikā pucchimsu - “bhante, sappinavanītavasāni ekato pacitvā nibbaṭṭitāni paṭṭanti, na paṭṭanti”ti? “Na paṭṭanti, āvuso”ti. Thero kirettha pakkatelaṃsaṃ viya kukkucāyati. Tato naṃ uttari pucchimsu - “bhante, navaṇīte dadhigulikā vā takkabindu vā hoti, etaṃ paṭṭati”ti? “Etampi, āvuso, na paṭṭati”ti. Tato naṃ āhaṃsu - “bhante, ekato pacitvā saṃsaṭṭhāni tejavantāni honti, rogaṃ niggaṇhanti”ti? “Sādhāvuso”ti thero sampaṭicchi.

Mahāsumatthero panāha - “kappiyamaṃsavasaṃ sāmisaṃsaṃsaṃ paṭṭati, itarā nirāmisaparibhoge paṭṭati”ti. Mahāpadumatthero pana “idaṃ ki”nti paṭikkhipitvā “nanu vātābādhikā bhikkhū pañcamūlakasāvayāguyāṃ acchasūkaratelādīni pakkhipitvā yāgumaṃ pivanti, sā tejjasaddattā rogaṃ niggaṇhātī”ti vatvā “paṭṭati”ti āha.

Madhu nāma makkhikāmadhūti madhukarīhi nāma madhumakkhikāhi khuddakamakkhikāhi bhamaramakkhikāhi ca kataṃ madhu. Taṃ purebhattaṃ paṭiggahitaṃ purebhattaṃ sāmisaṃsaṃsaṃ paṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisaparibhogameva paṭṭati. Sattāhātikkame sace silesasadisāṃ mahāmadhumaṃ khaṇḍaṃ khaṇḍaṃ katvā ṭhapitaṃ, itaraṃ vā nānābhājanesu, vatthugaṇanāya nissaggiyāni. Sace ekameva khaṇḍaṃ, ekabhājane vā itaraṃ ekameva nissaggiyaṃ. Uggahitaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ, arumakkhanādīsu upanetabbaṃ. Madhupaṭalaṃ vā madhusitthakaṃ vā sace madhunā amakkhitaṃ parisuddhaṃ, yāvajjivikaṃ. Madhumakkhitaṃ pana madhugatikameva. Cīrikā nāma sapakkhā dīghamakkhikā, tumbalanāmikā ca aṭṭhipakkhā kālamahābhamarā honti, tesāṃ āsayesu niyyāsasadisāṃ madhu hoti, taṃ yāvajjivikaṃ.

Phāṇitaṃ nāma ucchumhā nibbattanti ucchurasāṃ upādāya apakkā vā avatthukapakkā vā sabbāpi avatthukā ucchuvikati phāṇitanti veditabbā. Taṃ phāṇitaṃ purebhattaṃ paṭiggahitaṃ purebhattaṃ sāmisaṃsaṃsaṃ paṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisameva paṭṭati. Sattāhātikkame vatthugaṇanāya

nissaggiyaṃ. Bahū piṇḍā cuṇṇetvā ekabhājane pakkhittā honti ghanasannivesā, ekameva nissaggiyaṃ. Uggahitakaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ, gharadhūpanādīsu upanetabbaṃ. Purebhattaṃ paṭiggahitena aparissāvitaucchurasena kataphāṇitaṃ sace anupasampannaṃ kataṃ, sāmisaṃpi vaṭṭati. Sayamkataṃ nirāmisameva vaṭṭati. Pacchābhattato paṭṭhāya pana savatthukapaṭiggahitattā anajjhoharaṇīyaṃ, sattāhātikkamepi anāpatti. Pacchābhattaṃ aparissāvitaṃ paṭiggahitena katampi anajjhoharaṇīyameva, sattāhātikkamepi anāpatti. Esa nayo ucchuṃ paṭiggahetvā kataphāṇitepi. Purebhattaṃ pana parissāvitaṃ paṭiggahitakena kataṃ sace anupasampannaṃ kataṃ purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhattato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisameva. Sayamkataṃ purebhattampi nirāmisameva. Pacchābhattaṃ parissāvitaṃ paṭiggahitena kataṃ pana nirāmisameva sattāhaṃ vaṭṭati. Uggahitakakataṃ vuttanayameva. “Jhāmaucchuphāṇitaṃ vā koṭṭitaucchuphāṇitaṃ vā purebhattameva vaṭṭatī”ti mahāaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ.

Mahāpaccariyaṃ pana “etaṃ savatthukapakkaṃ vaṭṭati, no vaṭṭatī”ti puccham katvā “ucchuphāṇitaṃ pacchābhattaṃ novaṭṭanaṃ nāma natthī”ti vuttaṃ, taṃ yuttaṃ. Sītudakena kataṃ madhukapupphaphāṇitaṃ purebhattaṃ sāmisaṃ vaṭṭati, pacchābhattato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisameva. Sattāhātikkame vatthuganaṇāya dukkaṭaṃ. Khīraṃ pakkipitvā kataṃ madhukaphāṇitaṃ yāvakālikaṃ. Khaṇḍasakkharaṃ pana khīrajallikaṃ apanetvā sodhenti, tasmā vaṭṭati. Madhukapupphaṃ pana purebhattaṃ allaṃ vaṭṭati, bhajjitampi vaṭṭati. Bhajjitvā tilādīhi missaṃ vā amissaṃ vā katvā koṭṭitampi vaṭṭati. Yadi pana taṃ gahetvā merayatthāya yojenti, yojitaṃ bījato paṭṭhāya na vaṭṭati. Kadalī-khajjūrī-amba-labuja-panasa-ciñcādīnaṃ sabbesaṃ yāvakālikaphalānaṃ phāṇitaṃ yāvakālikameva. Maricapakkehi phāṇitaṃ karonti, taṃ yāvajjivikaṃ.

Tāni paṭiggahetvāti sacepi sabbānapi paṭiggahetvā eka ghaṭe avinibbhogaṇi katvā nikkhipati, sattāhātikkame ekameva nissaggiyaṃ. Vinibhutesu pañca nissaggiyāni. Sattāhaṃ pana anatikkāmetvā gilānenapi agilānenapi vuttanayeneva yathāsukhaṃ paribhuñjitabbaṃ. Sattavidhañhi odissaṃ nāma - byādhiodissaṃ, puggalodissaṃ, kālodissaṃ, samayodissaṃ, desodissaṃ, vasodissaṃ, bhesajjodissanti.

Tattha byādhiodissaṃ nāma - “anujānāmi, bhikkhave, amanussikābādhe āmakamaṃsaṃ āmakalohita”nti evaṃ byādhiṃ uddissa anuññātaṃ, taṃ teneva ābādhena ābādhikassa vaṭṭati, na aññassa. Tañca kho kālepi vikālepi kappiyampi akappiyampi vaṭṭatiyeva.

Puggalodissaṃ nāma - “anujānāmi, bhikkhave, romanthakassa romanthanaṃ. Na ca, bhikkhave, bahimukhadvāraṃ nīharitvā ajjhoharitaṃ”nti evaṃ puggalaṃ uddissa anuññātaṃ, taṃ tasseeva vaṭṭati, na aññassa.

Kālodissaṃ nāma - “anujānāmi, bhikkhave, cattāri mahāvikaṭāni dātuṃ - gūthaṃ, muttaṃ, chārikaṃ, mattika”nti evaṃ ahinā daṭṭhakālaṃ uddissa anuññātaṃ, taṃ tasmimīyeva kāle appaṭiggahitakampi vaṭṭati, na aññasmim.

Samayodissaṃ nāma - “gaṇabhojane aññatra samayā”tiādinaṃ nayena taṃ taṃ samayaṃ uddissa anuññātā anāpattiyo, tā tasmim tasmimīyeva samaye anāpattiyo honti, na aññadā.

Desodissaṃ nāma - “anujānāmi, bhikkhave, evarūpesu paccantimesu janapadesu vinayadharapañcamena gaṇena upasampada”nti evaṃ paccantadesse uddissa anuññātāni upasampadādīni, tāni tattheva vaṭṭanti, na majjhimadesse.

Vasodissaṃ nāma - “anujānāmi, bhikkhave, vasāni bhesajjānī”ti evaṃ vasānāmena anuññātāṃ, taṃ ṭhapetvā manussavaṣaṃ sabbesaṃ kappiyākappiyavasānaṃ telaṃ taṃtadatthikānaṃ telaparibhogena paribhuñjitum vaṭṭati.

Bhesajjodissaṃ nāma - “anujānāmi, bhikkhave, pañca bhesajjānī”ti evaṃ bhesajjanāmena anuññātāni āhāratthaṃ pharitum samatthāni sappinavanītatelamadhuphāṇitanti. Tāni paṭiggahetvā tadahupurebhattaṃ yathāsukhaṃ pacchābhataṭṭaṃ paṭṭhāya sati paccaye vuttanayeneva sattāhaṃ paribhuñjitabbāni.

624. Sattāhātikkante atikkantasaññī nissaggiyaṃ pācittiyanti sacepi sāsapamattaṃ hoti sakīṃ vā aṅguliyaṃ gahetvā jivhāya sāyanamattaṃ nissajjitabbameva, pācittiyañca desetabbaṃ.

Na kāyikena paribhogena paribhuñjitabbanti kāyo vā kāye aru vā na makkhetabbaṃ. Tehi makkhitāni kāsāvakattarayaṭṭhiupāhanapādakathalikamañcapīṭhādīnipi aparibhogāni. “Dvāravātapānakavāṭesupi hatthena gahaṇaṭṭhānaṃ na makkhetabba”nti mahāpaccariyaṃ vuttaṃ. “Kasāve pana pakkhipitvā dvāravātapānakavāṭāni makkhetabbānī”ti mahāaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ.

Anāpatti antosattāhaṃ adhiṭṭhetīti sattāhabbhantare sappiñca telañca vasañca muddhanitelaṃ vā abbhañjanaṃ vā madhumaṃ arumakkhanaṃ phāṇitaṃ gharadhūpanaṃ adhiṭṭheti, anāpatti. Sace adhiṭṭhitatelaṃ anadhiṭṭhitatelabhājane ākiritukāmo hoti, bhājane ce sukumaṃ chiddaṃ pavittāhaṃ pavittāhaṃ telaṃ purāṇatelena ajjhotthariyati, puna adhiṭṭhātābbaṃ. Atha mahāmukhaṃ hoti, sahasāva bahutelaṃ pavisitvā purāṇatelaṃ ajjhottharati, puna adhiṭṭhānakiccaṃ natthi. Adhiṭṭhitagatikameva hi taṃ hoti, etena nayena adhiṭṭhitatelabhājane anadhiṭṭhitatelākiraṇampi veditabbaṃ.

625. Vissajjetīti ettha sace dvinnāṃ santakaṃ ekena paṭiggahitaṃ avibhattaṃ hoti, sattāhātikkame dvinnampi anāpatti, paribhuñjitum pana na vaṭṭati. Sace yena paṭiggahitaṃ, so itaraṃ bhaṇati - “āvuso, imaṃ telaṃ sattāhamattaṃ paribhuñja tva”nti. So ca paribhogaṃ na karoti, kassa āpatti? Na kassacipi āpatti. Kasmā? Yena paṭiggahitaṃ tena vissajjitattā, itarassa appaṭiggahitattā.

Vinassatīti aparibhogaṃ hoti. Cattenātiādīsu yena cittaṃ bhesajjaṃ cattañca vantañca muttañca hoti, taṃ cittaṃ cattaṃ vantaṃ muttanti vuccati. Tena cittaṃ puggalo anapekkhoti vuccatti, evaṃ anapekkho sāmaṇerassa datvāti attho. Idaṃ kasmā vuttaṃ? “Evaṃ antosattāhe datvā pacchā labhitvā paribhuñjantassa anāpattidassanattha”nti mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero panāha - “nayidaṃ yācitabbaṃ, antosattāhe dinnassa hi puna paribhoge āpattiyeva natthi. Sattāhātikkantassa pana paribhoge anāpattidassanatthamidaṃ vutta”nti. Tasmā evaṃ dinnāṃ bhesajjaṃ sace sāmaṇero abhisāṅkharitvā vā anabhisāṅkharitvā vā tassa bhikkhuno natthukammaṭṭhaṃ dadeyya, gahetvā natthukammaṃ kātābbaṃ. Sace bālo hoti, dātuṃ na jānāti, aññena bhikkhunā vattabbo - “atthi te, sāmaṇera, tela”nti “āma, bhante, atthī”ti. “Āhara, therassa bhesajjaṃ karissāmā”ti. Evampi vaṭṭati. Sesaṃ uttānatthameva.

Ticittaṃ, tivedananti.

Bhesajjasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Vassikasāṭīkasikkhāpadavaṇṇanā

626. Tena samayenāti vassikasāṭīkasikkhāpadaṃ. Tattha vassikasāṭīkā anuññātāti cīvarakkhandhake visākhāvatthusmiṃ anuññātā. Paṭīkaccevāti pureyeva.

627. Māso seso gimhānanti catunnaṃ gimhamāsānaṃ eko pacchimaṃ māso seso. Katvāti sibbanarajanakappariyosānena niṭṭhapetvā. Karontena ca ekameva katvā samaye adhiṭṭhātabbaṃ, dve adhiṭṭhātumaṃ na vaṭṭanti.

Atirekamāse sese gimhāneti gimhānanāmake atirekamāse sese.

Atirekaddhamāse sese gimhāne katvā nivāsetīti ettha pana ṭhatvā vassikasāṭīkāya pariyesanakkhettaṃ karaṇakkhettaṃ nivāsanakkhettaṃ adhiṭṭhānakkhettaṃ catubbidhaṃ khettaṃ, kucchisamayo piṭṭhisamayoti duvidho samayo, piṭṭhisamayacatukkaṃ kucchisamayacatukkanti dve catukkāni ca veditabbāni.

Tattha jeṭṭhamūlapuṇṇamāsiyā pacchimaṃ pāṭipadadivasato paṭṭhāya yāva kāḷapakkhuposathā, ayameko addhamāso pariyesanakkhettañceva karaṇakkhettañca. Etasmiñhi antare vassikasāṭīkaṃ aladdhaṃ pariyesitumaṃ laddhaṃ kātuñca vaṭṭati, nivāsetumaṃ adhiṭṭhātuñca na vaṭṭati. Kāḷapakkhuposathassa pacchimaṃ pāṭipadadivasato paṭṭhāya yāva āsāḷhīpuṇṇamā, ayameko addhamāso pariyesanakaṇṇanivāsanānaṃ tiṇṇampi khettaṃ. Etasmiñhi antare pariyesitumaṃ kātuṃ nivāsetuñca vaṭṭati, adhiṭṭhātumaṃ yeva na vaṭṭati. Āsāḷhīpuṇṇamāsiyā pacchimaṃ pāṭipadadivasato paṭṭhāya yāva kattikapuṇṇamā, ime cattāro māsā pariyesanakaṇṇanivāsanādhīṭṭhānānaṃ catunnaṃ khettaṃ. Etasmiñhi antare aladdhaṃ pariyesitumaṃ laddhaṃ kātuṃ nivāsetumaṃ adhiṭṭhātuñca vaṭṭati. Idaṃ tāva catubbidhaṃ khettaṃ veditabbam.

Kattikapuṇṇamāsiyā pana pacchimaṃ pāṭipadadivasato paṭṭhāya yāva jeṭṭhamūlapuṇṇamā, ime satta māsā piṭṭhisamayo nāma. Etasmiñhi antare “kālo vassikasāṭīkāyā”tiādinā nayena satuppādaṃ katvā aññātakaappavāritatṭhānato vassikasāṭīkacīvaraṃ nipphādentassa iminā sikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. “Detha me vassikasāṭīkacīvara”ntiādinā nayena viññattiṃ katvā nipphādentassa aññātakaviññattisikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Vuttanayeneva satuppādaṃ katvā ñātakapavāritatṭhānato nipphādentassa imināva sikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Viññattiṃ katvā nipphādentassa aññātakaviññattisikkhāpadena anāpatti. Vuttañhetam parivāre -

“Mātaraṃ cīvaraṃ yāce, no ca saṅghe pariṇataṃ;
Kenassa hoti āpatti, anāpatti ca ñātake;
Pañhā mesā kusalehi cintitā”ti.

Ayañhi pañho imamatthaṃ sandhāya vuttoti. Evaṃ piṭṭhisamayacatukkaṃ veditabbam.

Jetthamūlapuṇṇamāsiyā pana pacchimapāṭipadadivasato paṭṭhāya yāva kattikapuṇṇamā, ime pañca māsā kucchisamayo nāma. Etasmiñhi antare vuttanayena satuppādaṃ katvā aññātakaappavāritatṭhānato vassikasāṭikacīvaraṃ nipphādentassa vattabhede dukkaṭaṃ. Ye manussā pubbepi vassikasāṭikacīvaraṃ denti, ime pana sacepi attano aññātakaappavāritā honti, vattabhedo natthi, tesu satuppādakaraṇassa anuññātattā. Viññattiṃ katvā nipphādentassa aññātakaviññattisikkhāpadena nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Idaṃ pana pakatiyā vassikasāṭikadāyakesupi hotiyeva. Vuttanayeneva satuppādaṃ katvā ñātakaappavāritatṭhānato nipphādentassa iminā sikkhāpadena anāpatti. Viññattiṃ katvā nipphādentassa aññātakaviññattisikkhāpadena anāpatti. “Na vattabbā detha me”ti idañhi pariyesanakāle aññātakaappavāriteyeveva sandhāya vuttaṃ. Evaṃ kucchisamayacatukkaṃ veditabbaṃ.

Naggo kāyaṃ ovassāpeti, āpatti dukkaṭassāti ettha udakaphusitagaṇanāya akatvā nhānapariyosānavasena payoge payoge dukkaṭena kāretabbo. So ca kho vivaṭaṅgaṇe ākāso patitaudakeneva nhāyanto. Nhānakoṭṭhakavāpiādīsu ghaṭehi āsittaudakena vā nhāyantassa anāpatti.

Vassaṃ ukkaḍḍhiyatīti ettha sace katapariyesitāya vassikasāṭikāya gimhānaṃ pacchima māsāṃ khepetvā puna vassānassa paṭhamamāsāṃ ukkaḍḍhitvā gimhānaṃ pacchimamāsāmeva karonti, vassikasāṭikā dhovitvā nikkhipitabbā. Anadhiṭṭhitā avikappitā dve māsē parihāraṃ labhati, vassūpanāyikadivase adhiṭṭhātabbā. Sace satisammosena vā appahonakabhāvena vā akatā hoti, te ca dve māsē vassānassa ca cātumāsanti cha māsē parihāraṃ labhati. Sace pana kattikamāsē kathinaṃ attharīyati, aparepi cattāro māsē labhati, evaṃ dasa māsā honti. Tato parampi satiyā paccāsāya mūlacīvaraṃ katvā ṭhapentassa ekamāsanti evaṃ ekādasa māsē parihāraṃ labhati. Sace pana ekāhadvīhādivasena yāva dasāhānāgatāya vassūpanāyikāya antovasse vā laddhā ceva niṭṭhitā ca, kadā adhiṭṭhātabbāti etaṃ atṭhakathāsu na vicāritaṃ. Laddhādivasato paṭṭhāya antodasāhe niṭṭhitā pana tasmimyeva antodasāhe adhiṭṭhātabbā. Dasāhātikkame niṭṭhitā tadaheva adhiṭṭhātabbā. Dasāhe appahonte cīvarakālaṃ nātikkametabbāti ayaṃ no attanomaṭi. Kasmā? “Anujānāmi, bhikkhave, ticīvaraṃ adhiṭṭhātuṃ na vikappetuṃ; vassikasāṭikaṃ vassānaṃ cātumāsāṃ adhiṭṭhātuṃ, tato paraṃ vikappetu”nti hi vuttaṃ. Tasmā vassūpanāyikato pubbe dasāhātikkamepi anāpatti. “Dasāhaparamaṃ atirekacīvaraṃ dhāretabba”nti ca vuttaṃ. Tasmā ekāhadvīhādivasena yāva dasāhānāgatāya vassūpanāyikāya antovasse vā laddhā ceva niṭṭhitā ca vuttanayeneva antodasāhe vā tadahu vā adhiṭṭhātabbā, dasāhe appahonte cīvarakālaṃ nātikkametabbā.

Tattha siyā “vassānaṃ cātumāsāṃ adhiṭṭhātu”nti vacanato “cātumāsabbhantare yadā vā tadā vā adhiṭṭhātuṃ vaṭṭatī”ti. Yadi evaṃ, “kaṇḍuppaṭicchādiṃ yāva ābādhā adhiṭṭhātu”nti vuttaṃ sāpi, ca dasāhaṃ atikkāmetabbā siyā. Evañca sati “dasāhaparamaṃ atirekacīvaraṃ dhāretabba”nti idaṃ virujjhati. Tasmā yathāvuttameva gahetabbaṃ, aññaṃ vā acalaṃ kāraṇaṃ labhitvā chaḍḍetabbaṃ. Apica kurundiyampi nissaggiyāvasāne vuttaṃ - “kadā adhiṭṭhātabbā? Laddhādivasato paṭṭhāya antodasāhe niṭṭhitā pana tasmimyeva antodasāhe adhiṭṭhātabbā. Yadi nappahoti yāva kattikapuṇṇamā parihāraṃ labhatī”ti.

630. Acchinnacīvarassāti etaṃ vassikasāṭikameva sandhāya vuttaṃ. Tesañhi naggānaṃ kāyovassāpane anāpatti. Ettha ca mahagghavassikasāṭikaṃ nivāsetvā

nhāyantassa corupaddavo āpadā nāma. Sesamettha uttānameva.

Chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Vassikasāṭṭhikasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Cīvaraacchindanasikkhāpadavaṇṇanā

631. Tena samayenāti cīvaraacchindanasikkhāpadaṃ. Tattha yampi tyāhanti yampi te ahaṃ. So kira “mama pattacīvaraupāhanapaccattharaṇāni vahanto mayā saddhiṃ cārikaṃ pakkamissatī”ti adāsi. Tenevamāha. Acchindīti balakkārena aggahesi, sakasaññāya gahitattā panassa pārājikaṃ natthi, kilametvā gahitattā āpatti paññattā.

633. Sayam acchindati nissaggiyaṃ pācittiyanti ekaṃ cīvaraṃ ekābaddhāni ca bahūni acchindato ekā āpatti. Ekato abaddhāni viṣuṃ viṣuṃ ṭhitāni ca bahūni acchindato “saṅghāṭiṃ āhara, uttarāsaṅgaṃ āharā”ti evaṃ āharāpayato ca vatthugaṇanāya āpattiyo. “Mayā dinnāni sabbāni āharā”ti vadatopi ekavacaneneva sambahulā āpattiyo.

Aññaṃ āṇāpeti āpatti dukkaṭassatī “cīvaraṃ gaṇhā”ti āṇāpeti, ekaṃ dukkaṭaṃ. Āṇatto bahūni gaṇhāti, ekaṃ pācittiyaṃ “saṅghāṭiṃ gaṇha, uttarāsaṅgaṃ gaṇhā”ti vadato vācāya vācāya dukkaṭaṃ. “Mayā dinnāni sabbāni gaṇhā”ti vadato ekavācāya sambahulā āpattiyo.

634. Aññaṃ parikkhāraṇti vikappanupagapacchimaṃ cīvaraṃ ṭhapetvā yaṃ kiñci antamaso sūcimpī. Veṭhetvā ṭhapitasūcīsūpi vatthugaṇanāya dukkaṭāni. Sithilaveṭhitāsu evaṃ. Gāḷhaṃ katvā baddhāsu pana ekameva dukkaṭanti mahāpaccariyaṃ vuttaṃ. Sūcighare pakkhittāsūpi eseṃ nayo. Thavikāya pakkhipitvā sithilabaddha gāḷhabaddhesu tikaṭukādīsū bhesajjesūpi eseṃ nayo.

635. So vā detīti “bhante, tumhākaṃyeva idaṃ sārappa”nti evaṃ vā deti, atha vā pana “āvuso, mayaṃ tuyhaṃ ‘vattapaṭipattiṃ karissati, amhākaṃ santike upajjhaṃ gaṇhissati, dhammaṃ pariyāpuṇissatī”ti cīvaraṃ adamha, so dāni tvaṃ na vattaṃ karosi, na upajjhaṃ gaṇhāsī, na dhammaṃ pariyāpuṇāsī”ti evamādīni vutto “bhante, cīvaratthāya maññe bhaṇatha, idaṃ vo cīvara”nti deti, evampi so vā deti. Disāpakkantaṃ vā pana daharaṃ “nivattetha na”nti bhaṇati, so na nivattati. Cīvaraṃ gahetvā rundhathāti, evaṃ ce nivattati, sādhu. Sace “pattacīvaratthāya maññe tumhe bhaṇatha, gaṇhatha na”nti deti. Evampi so vā deti, vibbhantaṃ vā disvā “mayaṃ tuyhaṃ ‘vattaṃ karissatī”ti pattacīvaraṃ adamha, so dāni tvaṃ vibbhamitvā carasī”ti vadati. Itaro “gaṇhatha tumhākaṃ pattacīvara”nti deti, evampi so vā deti. “Mama santike upajjhaṃ gaṇhantasseva demi, aññattha gaṇhantassa na demi. Vattaṃ karontasseva demi, akarontassa na demi, dhammaṃ pariyāpuṇantasseva demi, apariyāpuṇantassa na demi, avibbhamantasseva demi, vibbhamantassa na demī”ti evaṃ pana dātuṃ na vaṭṭati, dadato dukkaṭaṃ. Āharāpetuṃ pana vaṭṭati. Cajitvā dinnaṃ acchinditvā gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo. Sesamettha uttānamevāti.

Tisamuṭṭhānaṃ - kāyacittato vācācittato kāyavācācittato ca samuṭṭhāti, kiriyaṃ, saññāvimokkhaṃ, sacittakaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, akusalacittaṃ, dukkhavedananti.

6. Suttaviññattisikkhāpadavaṇṇanā

636. Tena samayenāti suttaviññattisikkhāpadaṃ. Tattha khomanti khomavākehi katasuttaṃ. Kappāsikanti kappāsato nibbattaṃ. Koseyyanti kosiyaṃsūhi kantitvā katasuttaṃ. Kambalanti eḷakalomasuttaṃ. Sāṇanti sāṇavākasuttaṃ. Bhaṅganti pāṭekkaṃ vākasuttamevāti eke. Etehi pañcahi missetvā katasuttaṃ pana “bhaṅga”nti veditabbaṃ.

Vāyāpeti payoge payoge dukkaṭanti sace tantavāyassa turivemādīni natthi, tāni “araññato āharissāmī”ti vāsiṃ vā pharasuṃ vā niseti, tato paṭṭhāya yaṃ yaṃ upakaraṇatthāya vā cīvaravāyanatthāya vā karoti, sabbattha tantavāyassa payoge payoge bhikkhussa dukkaṭaṃ. Dīghato vidatthimatte tiriyañca hatthamatte vīte nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Mahāpaccariyaṃ pana “yāva pariyosānaṃ vāyāpentassa phalake phalake nissaggiyaṃ pācittiya”nti vuttaṃ. Tampi idameva pamāṇaṃ sandhāya vuttanti veditabbaṃ. Vikappanupagapacchimañhi cīvarasaṅkhyāṃ gacchatīti.

Apicettha evaṃ vinicchayo veditabbo - suttaṃ tāva sāmaṃ viññāpitaṃ akappiyaṃ, sesaṃ ñātakādivasena uppannaṃ kappiyaṃ. Tantavāyopi aññātakaappavārīto viññattiyā laddho akappiyo, seso kappiyo. Tattha akappiyasuttaṃ akappiyatantavāyena vāyāpentassa pubbe vuttanayena nissaggiyaṃ. Teneva pana kappiyasuttaṃ vāyāpentassa yathā pubbe nissaggiyaṃ, evaṃ dukkaṭaṃ. Teneva kappiyaṃ akappiyañca suttaṃ vāyāpentassa yadi pacchima cīvarappamāṇena eko paricchedo suddhakappiyasuttamayo, eko akappiyasuttamayoti evaṃ kedārabaddhaṃ viya cīvaraṃ hoti, akappiyasuttamaye paricchede pācittiyaṃ, itarasmīṃ tatheva dukkaṭaṃ. Yadi tato ūnaparicchedā honti, antamaso acchimaṇḍalappamāṇāpi, sabbaparicchedesu paricchedagaṇanāya dukkaṭaṃ. Atha ekantarikena vā suttena dīghato vā kappiyaṃ tiriyaṃ akappiyaṃ katvā vītaṃ hoti, phalake phalake dukkaṭaṃ. Kappiyatantavāyenapi akappiyasuttaṃ vāyāpentassa yathā pubbe nissaggiyaṃ, evaṃ dukkaṭaṃ. Teneva kappiyañca akappiyañca suttaṃ vāyāpentassa sace pacchima cīvarappamāṇā ūnakā vā akappiyasuttaparicchedā honti, tesu paricchedagaṇanāya dukkaṭaṃ. Kappiyasuttaparicchedesu anāpatti. Atha ekantarikena vā suttena dīghato vā kappiyaṃ tiriyaṃ akappiyaṃ katvā vītaṃ hoti, phalake phalake dukkaṭaṃ.

Yadi pana dve tantavāyā honti, eko kappiyo eko akappiyo, suttañca akappiyaṃ, te ce vārena vinanti, akappiyatantavāyena vīte phalake phalake pācittiyaṃ, ūnatara dukkaṭaṃ. Itarena vīte ubhayattha dukkaṭaṃ. Sace dvepi vemaṃ gahetvā ekato vinanti, phalake phalake pācittiyaṃ. Atha suttaṃ kappiyaṃ, cīvarañca kedārabaddhādīhi saparicchedaṃ, akappiyatantavāyena vīte paricchede paricchede dukkaṭaṃ, itarena vīte anāpatti. Sace dvepi vemaṃ gahetvā ekato vinanti, phalake phalake dukkaṭaṃ. Atha suttampi kappiyañca akappiyañca, te ce vārena vinanti, akappiyatantavāyena akappiyasuttamayesu pacchima cīvarappamāṇesu paricchedesu vītesu paricchedagaṇanāya pācittiyaṃ. Ūnakataresu kappiyasuttamayesu ca dukkaṭaṃ. Kappiyatantavāyena akappiyasuttamayesu pamāṇayuttesu vā ūnakesu vā dukkaṭameva. Kappiyasuttamayesu anāpatti.

Atha ekantarikena vā suttana dīghato vā akappiyaṃ tiriyaṃ kappiyaṃ katvā vinanti, ubhopi vā te vemaṃ gahetvā ekato vinanti, aparicchede cīvare phalake phalake dukkaṭaṃ, saparicchede paricchadavasena dukkaṭānīti. Ayaṃ pana attho mahāaṭṭhakathāyaṃ apākaṭo, mahāpaccariyādīsu pākaṭo. Idha sabbākāreneva pākaṭo.

Sace suttampi kappiyaṃ, tantavāyopi kappiyo ñātakappavārīto vā mūlena vā payojito, vāyāpanapaccayā anāpatti. Dasāhātikkamanapaccayā pana āpattiṃ rakkhantena vikappanupagappamāṇamatte vīte tante ṭhitāmyeva adhiṭṭhātabbaṃ. Dasāhātikkamena niṭṭhāpiyamānañhi nissaggiyaṃ bhaveyyāti. Ñātakādīhi tantaṃ āropetvā “tumhākaṃ, bhante, idaṃ cīvaram gaṇheyyāthā”ti niyyātitepi ese va nayo.

Sace tantavāyo evaṃ payojito vā sayam dātukāmo vā hutvā “ahaṃ, bhante, tumhākaṃ cīvaram asukadivase nāma vāyitvā ṭhapessāmī”ti vadati, bhikkhu ca tena paricchinnadivasato dasāhaṃ atikkāmeti, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Sace pana tantavāyo “ahaṃ tumhākaṃ cīvaram vāyitvā sāsanaṃ pesessāmī”ti vatvā tatheva karoti, tena pesitabhikkhu pana tassa bhikkhuno na āroceti, añño disvā vā sutvā vā “tumhākaṃ, bhante, cīvaram niṭṭhita”nti āroceti, etassa ārocanaṃ na pamāṇaṃ. Yadā pana tena pesitoyeva āroceti, tassa vacanaṃ sutadivasato paṭṭhāya dasāhaṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.

Sace tantavāyo “ahaṃ tumhākaṃ cīvaram vāyitvā kassaci hatthe paṇiṇissāmī”ti vatvā tatheva karoti, cīvaram gahetvā gatabhikkhu pana attano pariveṇe ṭhapetvā tassa na āroceti, añño koci bhaṇati “api, bhante, adhunā ābhataṃ cīvaram sundara”nti? “Kuhim, āvuso, cīvara”nti? “Itthannāmassa hatthe pesita”nti. Etassapi vacanaṃ na pamāṇaṃ. Yadā pana so bhikkhu cīvaram deti, laddhadivasato paṭṭhāya dasāhaṃ atikkāmayato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ. Sace pana vāyāpanamūlaṃ adinnaṃ hoti, yāva kākaṇikamattampi avasiṭṭhaṃ, tāva rakkhati.

640. Anāpatti cīvaram sibbetunti cīvarasibbanatthāya suttaṃ viññāpentassa anāpattīti attho. Āyogetiādīsupi nimittatthe bhumma vacanaṃ, āyogādinimittaṃ viññāpentassa anāpattīti vuttaṃ hoti. Sesamettha uttānatthamevāti.

Chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Suttaviññattisikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Mahāpesakārasikkhāpadavaṇṇanā

641. Tena samayenāti mahāpesakārasikkhāpadaṃ. Tattha suttaṃ dhārayitvāti suttaṃ tuletva palaparicchedaṃ katvā. Appitanti ghaṇaṃ. Suvītanti suṭṭhu vītaṃ, sabbaṭṭhānesu samaṃ katvā vītaṃ. Suppavāyitanti suṭṭhu pavāyitaṃ sabbaṭṭhānesu samaṃ katvā tante pasāritaṃ. Suvilekhitanti lekhanīyā suṭṭhu vilikhitāṃ. Suvitacchitanti kocchena suṭṭhu vitacchitaṃ, suniddhotanti attho. Paṭibaddhanti vekallaṃ. Tanteti tante dīghato pasāraṇeyeva upanetvāti attho.

642. Tatra ce so bhikkhūti yatra gāme vā nigame vā te tantavāyā tatra. Vikappaṃ āpajjeyyāti visiṭṭhaṃ kappaṃ adhikavidhānaṃ āpajjeyya. Pāḷiyaṃ pana yenākārena vikappaṃ āpanno hoti, taṃ dassetuṃ “idaṃ kho, āvuso”tiādi vuttaṃ.

Dhammampi bhaṇatīti dhammakathampi katheti, “tassa vacanena āyataṃ vā vitthataṃ vā appitaṃ vā”ti suttavaḍḍhanaākārameva dasseti.

Pubbe appavāritoti cīvarasāmikehi pubbe appavārito hutvā. Sesam uttānatthamevāti.

Chasamuṭṭhānaṃ, kiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ,

Ticittaṃ, tivedananti.

Mahāpesakārasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Accekacīvarasikkhāpadavaṇṇanā

646-649. Tena samayenāti accekacīvarasikkhāpadaṃ. Tattha dasāhānāgatanti dasa ahāni dasāhaṃ, tena dasāhena anāgatā dasāhānāgatā, dasāhena asampattāti attho, taṃ dasāhānāgataṃ, accantasamīyogavasena bhummatthe upayogavacanaṃ, tenevassa padabhājane “dasāhānāgatāyā”ti vuttaṃ. Pavāraṇāyāti idaṃ pana yā sā dasāhānāgatāti vuttā, taṃ sarūpato dassetuṃ asammohatthaṃ anupayogavacanaṃ.

Kattikatemāsikapuṇṇamanti paṭhamakattikatemāsikapuṇṇamaṃ. Idhāpi paṭhamapadassa anupayogattā purimanayeneva bhummatthe upayogavacanaṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti - “yato paṭṭhāya paṭhamamahāpavāraṇā dasāhānāgatā’ti vuccati, sacepi tāni divasāni accantameva bhikkhuno accekacīvaraṃ uppajjeyya, ‘accekaṃ ida’nti jānamānena bhikkhunā sabbampi paṭiggahetabba’nti. Tena pavāraṇāmāsassa juṇhapakkhapañcamito paṭhāya uppannassa cīvarassa nidhānakālo dassito hoti. Kāmañesa “dasāhaparamaṃ atirekacīvaraṃ dhāretabba’nti imināva siddho, atthupattivasena pana apubbaṃ viya atthaṃ dassetvā sikkhāpadaṃ ṭhapitaṃ.

Accekacīvaranti accāyikacīvaraṃ vuccati, tassa pana accāyikabhāvaṃ dassetuṃ “senāya vā gantukāmo hoti”tiādi vuttaṃ. Tattha saddhāti iminā saddhāmattakameva dassitaṃ. Pasādoti iminā suppasannā balavasaddhā. Etaṃ accekacīvaraṃ nāmāti etaṃ imehi kāraṇehi dātukāmena dūtaṃ vā pesetvā sayam vā āgantvā “vassāvāsikaṃ dassāmī”ti evaṃ ārocitaṃ cīvaraṃ accekacīvaraṃ nāma hotī. Chaṭṭhito paṭṭhāya pana uppannaṃ anaccekacīvarampi paccuddharitvā ṭhapitacīvarampi etaṃ parihāraṃ labhatiyeva.

Saññānaṃ katvā nikkhipitabbanti kiñci nimittaṃ katvā ṭhapetabbaṃ. Kasmā etaṃ vuttaṃ? Yadi hi taṃ pure pavāraṇāya vibhajanti. Yena gahitaṃ, tena chinnavassena na bhavitabbaṃ. Sace pana hoti, taṃ cīvaraṃ saṅghikameva hoti. Tato sallakkhetvā sukhaṃ dātuṃ bhavissatīti.

650. Accekacīvare accekacīvarasaññīti evamādi vibhajitvā gahitameva sandhāya vuttaṃ. Sace pana avibhattaṃ hoti, saṅghassa vā bhaṇḍāgāre, cīvarasamayātikkamepi anāpatti. Iti atirekacīvarassa dasāhaṃ parihāro. Akatassa vassikasāṭṭhikacīvarassa anattathe kathine pañca māsā, vasse ukkaḍḍhite cha māsā, atthate kathine apare cattāro māsā. Hemantassa pacchime divase mūlacīvarādhiṭṭhānavasena aparopi eko māsoti ekādasa māsā parihāro. Satiyā paccāsāya mūlacīvarassa eko māso, accekacīvarassa anattathe kathine ekādasadivasādhiko māso, atthate kathine ekādasadivasādhikā pañca māsā, tato paraṃ ekadivasampi parihāro natthīti veditabbaṃ.

Anaccekacīvareti accekacīvarasadise aññasmiṃ. Sesamettha uttānatthamevāti.

Kathinasamuṭṭhānaṃ - akiriyaṃ, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattivajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Accekacīvarasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Sāsaṅkasikkhāpadavaṇṇanā

652. Tena samayenāti sāsaṅkasikkhāpadaṃ. Tattha vutthavassā āraññakesūti te pubbepi araññeyeva vihariṃsu. Dubbalacīvarattā pana paccayavasena gāmantasenāsane vassaṃ vasitvā niṭṭhitacīvarā hutvā “idāni nippalibodhā samaṇadhammaṃ karissāmā”ti āraññakesu senāsanesu viharanti. Kattikacorakāti kattikamāse corā. Paripātentīti upaddavanti, tattha tattha ādhāvitvā uttāsenti palāpenti. Antaraghare nikkhipitunti antogāme nikkhipitum. Bhagavā yasmā paccayā nāma dhammena samena dullabhā, sallekhavā hi bhikkhu mātarampi viññāpetum na sakkoti. Tasmā cīvaraguttatthaṃ antaraghare nikkhipitum anujānāti. Bhikkhūnaṃ pana anurūpattā araññavāsaṃ na paṭikkhipi.

653. Upavassaṃ kho panāti ettha upavassanti upavassa; upavasitvāti vuttaṃ hoti. Upasampajjantiādīsu viya hi ettha anunāsiko daṭṭhabbo. Vassaṃ upagantvā vasitvā cāti attho. Imassa ca padassa “tathārūpesu bhikkhu senāsanesu viharanto”ti iminā sambandho. Kiṃ vuttaṃ hoti? Vassaṃ upagantvā vasitvā ca tato paraṃ pacchimakattikapuṇṇamapariyosānakālaṃ yāni kho pana tāni āraññakāni senāsanāni sāsaṅkasammatāni sappāṭibhayāni; tathārūpesu bhikkhu senāsanesu viharanto ākaṅkhamāno tiṇṇaṃ cīvarānaṃ aññataraṃ cīvaraṃ antaraghare nikkhipeyyāti. Yasmā pana yo vassaṃ upagantvā yāva paṭhamakattikapuṇṇamaṃ vasati, so vutthavassānaṃ abbhantaro hoti, tasmā idaṃ atigahanaṃ byañjanavicāraṇaṃ akatvā padabhājane kevalaṃ cīvaranikkhepārahaṃ puggalaṃ dassetuṃ “vutthavassāna”nti vuttaṃ. Tassāpi “bhikkhu senāsanesu viharanto”ti iminā sambandho. Ayañhi ettha attho “vutthavassānaṃ bhikkhu senāsanesu viharanto”ti evarūpānaṃ bhikkhūnaṃ abbhantare yo koci bhikkhūti vuttaṃ hoti.

Araññalakkhaṇaṃ adinnādānavaṇṇanāyaṃ vuttaṃ. Ayaṃ pana viseso - sace vihāro parikkhitto hoti, parikkhittassa gāmassa indakhīlato aparikkhittassa parikkhepārahaṭṭhānato paṭṭhāya yāva vihāraparikkhepā minitabbaṃ. Sace vihāro aparikkhitto hoti, yaṃ sabbapaṭhamam senāsanaṃ vā bhattasālā vā dhuvasannipātaṭṭhānaṃ vā bodhivā cetiyaṃ vā dūre cepi senāsanato hoti, taṃ paricchedaṃ katvā minitabbaṃ. Sacepi āsanne gāmo hoti, vihāre ṭhitehi gharamānusakānaṃ saddo sūyati, pabbatanadīdīhi pana antaritattā na sakkā ujum gantum, yo cassa pakatimaggo hoti, sacepi nāvāya sañcaritabbo, tena maggena gāmato pañcadhanusatikaṃ gahetabbaṃ. Yo āsannagāmassa aṅgasampādanatthaṃ tato tato maggaṃ pidahati, ayaṃ “dhutaṅgacoro”ti veditabbo.

Sāsaṅkasammatānīti “sāsaṅkānī”ti sammatāni; evaṃ saññātānīti attho. Padabhājane pana yena kāraṇena tāni sāsaṅkasammatāni, taṃ dassetuṃ “ārāme ārāmūpacāre”tiādi vuttaṃ.

Saha paṭibhayena sappāṭibhayāni, sannihitabalavabhayānīti attho. Padabhājane pana yena kāraṇena tāni sappāṭibhayāni; taṃ dassetuṃ “ārāme ārāmūpacāre”tiādi vuttaṃ.

Samantā gocaragāme nikkhipeyyāti āraññakassa senāsanassa samantā sabbadisābhāgesu attanā abhirucite gocaragāme satiyā aṅgasampattiyā nikkhipeyya.

Tatrāyaṃ aṅgasampatti - purimikāya upagantvā mahāpavāraṇāya pavārito hoti, idamekaṃ aṅgaṃ. Sace pacchimikāya vā upagato hoti chinnavasso vā, nikkhipitum na labhati. Kattikamāsoyeva hoti, idaṃ dutiyaṃ aṅgaṃ. Kattikamāsato paraṃ na labhati, pañcadhanusatikaṃ pacchimameva pamāṇayuttaṃ senāsaṇaṃ hoti, idaṃ tatiyaṃ aṅgaṃ. Ūnappamāṇe vā gāvutata atirekappamāṇe vā na labhati, yatra hi piṇḍāya caritvā puna vihāraṃ bhattavelāyaṃ sakkā āgantum, tadeva idha adhippetam. Nimantito pana addhayaṇampi yojanampi gantvā vasitum paccehi, idamappamāṇaṃ. Sāsaṅkasappaṭibhayaṃ eva hoti, idaṃ catutthaṃ aṅgaṃ. Anāsaṅkaappaṭibhaye hi aṅgayuttepi senāsane vasanto nikkhipitum na labhatīti.

Aññatra bhikkhusammutiyāti yā udositasikkhāpade kosambakasammuti anuññatā tassā sammutiyā aññatra; sace sā laddhā hoti, chārattātirekampi vipavasitum vaṭṭati.

Puna gāmasīmaṃ okkamitvāti sace gocaragāmato puratthimāya disāya senāsaṇaṃ; ayaṅca pacchimaḍisaṃ gato hoti, senāsaṇaṃ āgantvā sattamaṃ aruṇaṃ utthāpetum asakkontena gāmasīmampi okkamitvā sabhāyaṃ vā yattha katthaci vā vasitvā cīvarappavattiṃ ṇatvā pakkamitum vaṭṭatīti attho. Evaṃ asakkontena tattheva ṭhitena paccuddharitabbaṃ, atirekacīvaraṭṭhāne ṭhassatīti. Sesaṃ uttānameva.

Kathinasamuṭṭhānaṃ - kāyavācato kāyavācācittato ca samuṭṭhāti, akiriya, nosaññāvimokkhaṃ, acittakaṃ, paṇṇattavajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, ticittaṃ, tivedananti.

Sāsaṅkasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Pariṇatasikkhāpadavaṇṇanā

657. Tena samayenāti pariṇatasikkhāpadaṃ. Tattha pūgassāti samūhassa; dhammagāṇassāti attho. Paṭiyattanti paṭiyāditaṃ. Bahū saṅghassa bhaddhāni saṅghassa bahūni bhaddhāni anekāni lābhamukhāni; na saṅghassa kenaci parihānīti dīpenti. Oṇojethāti detha. Kiṃ panevaṃ vattum vaṭṭatīti kasmā na vaṭṭati? Ayañhi abhihaṭṭabhikkhā abhiharitvā ekasmiṃ okāse saṅghassatthāya paṭiyattā abhihaṭṭapaṭiyatte ca uddissa ṭhapitabhāge ca payuttavācā nāma natthi.

658. Saṅghikanti saṅghassa santakaṃ. So hi saṅghassa pariṇatattā hatthaṃ anārūlhopi ekena pariyāyena saṅghassa santako hoti, padabhājanena pana “saṅghikaṃ nāma saṅghassa dinnam hoti pariccatta”nti evaṃ atthuddhāravasena nipariyāyatova saṅghikaṃ dassitaṃ. Lābhanti paṭilābhitaḍḍavattum āha. Tenevassa niddese “cīvarampī”tiādi vuttaṃ. Pariṇatanti saṅghassa ninnam saṅghassa poṇam saṅghassa pabbhāraṃ hutvā ṭhitaṃ. Yena pana kāraṇena so pariṇato hoti, tam dassetum “dassāma karissāmāti vācā bhinnā hotī”ti padabhājanaṃ vuttaṃ.

659. Payoge dukkaṭanti pariṇatalābhassa attano pariṇāmanapayoge dukkaṭam, paṭilābhena tasmim hatthaṃ ārūlhe nissaggiyam. Sace pana saṅghassa dinnam hoti, tam gahetum na vaṭṭati, saṅghasseva dātabbaṃ. Yopi āramikehi saddhim ekato khādanti, bhaṇḍam agghāpetvā kāretabbo. Pariṇatam pana sahadhammikaṇaṃ vā gihinam vā antamaso mātusantakampi “idaṃ mayham dehī”ti saṅghassa

pariṇatabhāvaṃ ṇatvā attano pariṇāmetvā gaṇhantassa nissaggiyaṃ pācittiyaṃ.
“Imassa bhikkhuno dehī”ti evaṃ aññaṃsa pariṇāmentassa suddhikapācittiyaṃ. Ekaṃ
pattaṃ vā cīvaraṃ vā attano, ekaṃ aññaṃsa pariṇāmeti, nissaggiyaṃ pācittiyañceva
suddhikapācittiyañca. Eseva nayo bahūsu. Vuttampi cetāṃ -

“Nissaggiyena āpattiṃ, suddhikena pācittiyaṃ;
Āpajjeyya ekato;
Pañhā mesā kusalehi cintitā”ti.

Ayañhi pariṇāmanaṃ sandhāya vutto. Yopi vassikasāṭikasaṃmaye mātugharepi
saṅghassa pariṇataṃ vassikasāṭikaṃ ṇatvā attano pariṇāmeti, nissaggiyaṃ
pācittiyaṃ. Parassa pariṇāmeti, suddhikapācittiyaṃ. Manussā “saṅghabhattaṃ
karissāmā”ti sappitelādīni āharanti, gilāno cepi bhikkhu saṅghassa pariṇatabhāvaṃ
ṇatvā kiñci yācati, nissaggiyaṃ pācittiyameva. Sace pana so “tumhākaṃ sappiādīni
ābhaṭāni atthī”ti pucchitvā “āma, atthī”ti vutte “mayhampi dethā”ti vadati, vaṭṭati.
Athāpi naṃ kukkuccāyantaṃ upāsakā vadanti - “saṅghopi amhehi dinnameva
labhati; gaṇhatha, bhante”ti evampi vaṭṭati.

660. Saṅghassa pariṇataṃ aññaṃsaṅghassāti ekasmiṃ vihare saṅghassa pariṇataṃ
aññaṃ vihareṃ uddisitvā “asukasmiṃ nāma mahāvihāre saṅghassa dethā”ti
pariṇāmeti.

Cetiyaṃ vāti “kiṃ saṅghassa dinnena, cetiyassapūjaṃ karoṭhā”ti evaṃ cetiyaṃ vā
pariṇāmeti.

Cetiyaṃ pariṇatanti ettha niyamevā aññacetiyaṃsatthāya ropitamālāvacchato
aññacetiyaṃhi pupphampi āropetuṃ na vaṭṭati. Ekassa cetiyaṃ pana chattaṃ vā
paṭākaṃ vā āropetvā ṭhitaṃ disvā sesaṃ aññaṃsa cetiyaṃ dāpetuṃ vaṭṭati.

Puggalassa pariṇatanti antamaso sunakhassāpi pariṇataṃ “imassa sunakhassa mā
dehi, etassa dehī”ti evaṃ aññapuggalassa pariṇāmeti, dukkaṭaṃ. Sace pana dāyakā
“mayaṃ saṅghassa bhattaṃ dātukāmā, cetiyaṃ pūjaṃ kātukāmā, ekassa
bhikkhuno parikkhāraṃ dātukāmā, tumhākaṃ ruciyā dassāma; bhaṇatha, kattha
demā”ti vadanti. Evaṃ vutte tena bhikkhunā “yattha icchatha, tattha dethā”ti
vattabbā. Sace pana kevalaṃ “kattha demā”ti pucchanti, pāḷiyaṃ āgatanayeneva
vattabbaṃ. Sesamettha uttānatthameva.

Tisamuṭṭhānaṃ - kāyacittato vācācittato kāyavācācittato ca samuṭṭhāti, kiriyaṃ,
saññāvimokkhaṃ, sacittaṃ, lokavajjaṃ, kāyakammavacīkammaṃ, akusalacittaṃ,
tivedananti.

Samantapāsādikāya vinayaṃvaṇṇanāya

Pariṇatasikkhāpadavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhito pattavaggo tatiyo.

Nissaggiyavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pārājikakaṇḍa-aṭṭhakathā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Tīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. 2. Ο Κανόνας της διαγωγής - Σχόλια. 1. Σχόλια για την απέλαση. 4. Η ενότητα για την παραχώρηση έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org